

Vlaanderen
is sterk in cijfers

RAPPORT STATISTIEK
VLAANDEREN, 2025/1

MAATSCHAPPELIJKE POSITIE EN PARTICIPATIE VAN PERSONEN MET EEN HANDICAP

DIRK MOONS, CHRISTINE VAN PEER,
MYRIAM VANWEDDINGEN & KAROLIEN WEEKERS

INHOUD

SAMENVATTING	3
INLEIDING	4
1 AFBAKENING VAN DE DOELGROEP	7
1.1 Administratieve databanken over personen met een handicap	7
1.2 Algemene bevolkingsenquêtes	16
2 SOCIO-ECONOMISCHE POSITIE	31
2.1 Onderwijs en vorming	31
2.2 Arbeidsmarktparticipatie	40
2.3 Inkomen en armoede	60
2.4 Wonen	76
3 GEZONDHEID EN SOCIALE PARTICIPATIE	89
3.1 Gezondheid	89
3.2 Sociale participatie	102
3.3 Houding van de samenleving	120
BESLUIT	128
BRONNENLIJST	136

MAATSCHAPPELIJKE POSITIE EN PARTICIPATIE VAN PERSONEN MET EEN HANDICAP

DIRK MOONS, CHRISTINE VAN PEER,
MYRIAM VANWEDDINGEN & KAROLIEN WEEKERS

SAMENVATTING

In dit SV-rapport wordt aan de hand van een brede waaier van statistieken, gebaseerd op zowel administratieve gegevens als resultaten van bevolkingsenquêtes, een beeld geschetst van de maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap in Vlaanderen.

Voor de afbakening van de doelgroep wordt vertrokken van de definitie zoals opgenomen in het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (2006). Daarbij wordt niet enkel gekeken naar personen met een door de overheid erkende handicap maar naar alle personen met een langdurige ziekte, aandoening of handicap die daardoor hinder ondervinden om volwaardig te participeren aan de samenleving. Afhankelijk van de gehanteerde bron varieert dat aandeel van 14% tot 22% van de meerderjarige bevolking, wat overeenkomt met ongeveer 570.000 tot 1,2 miljoen personen.

Algemeen kan gesteld worden dat de maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap duidelijk minder goed is dan die van personen zonder handicap. Personen met een handicap zijn over het algemeen minder hoog geschoold, participeren minder aan de arbeidsmarkt, worden vaker geconfronteerd met een lager inkomen en een hoger armoederisico, leven vaker in een minder stabiele en kwalitatieve huisvestingssituatie, ervaren veel vaker gezondheidsproblemen en nemen minder deel aan het verenigingsleven, cultuur en sport. Op nagenoeg alle domeinen blijkt ook dat personen met een handicap die ernstige hinder ondervinden in hun dagelijkse activiteiten nog duidelijk slechter scoren dan personen met beperkte hinder. Opvallend is wel dat er in 2023 geen verschil werd vastgesteld tussen personen met en zonder handicap op het vlak van politieke participatie. Ook het aandeel personen dat minstens

wekelijks contact heeft met burens, niet-inwonende familie en vrienden verschilt niet tussen personen met of zonder handicap. Daartegenover staat dat personen met een handicap de kwaliteit van hun sociale contacten minder positief beoordelen dan personen zonder handicap.

Aanvullend op deze algemene bevindingen wordt in dit rapport gewezen op een aantal belangrijke blinde vlekken in de beschikbare gegevens over de doelgroep. De bronnen slagen er niet in om de totaliteit en diversiteit van de groep personen met een handicap helemaal te vatten. Daarnaast ontbreken gegevens over verschillende domeinen die voor personen met een handicap een belangrijke rol spelen in het werkelijk volwaardig kunnen participeren in het maatschappelijke leven.

INLEIDING

Statistiek Vlaanderen (SV) publiceert op haar website (<https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen>) de meest actuele Vlaamse openbare statistieken over tal van thema's. Deze openbare statistieken worden op een laagdrempelige manier voorgesteld, gericht op een breed publiek. Ter aanvulling en ondersteuning van deze openbare statistieken publiceert Statistiek Vlaanderen ook meer uitgebreide SV-rapporten. Het gaat daarbij niet alleen om rapporten waarbij bestaande statistieken meer in de diepte geanalyseerd worden of nieuwe methoden of databronnen worden verkend, maar eveneens om overzichtsrapporten waarin statistieken over een bepaald thema of een doelgroep worden samengebracht.

Dit SV-rapport is zo'n overzichtsrapport waarin tal van statistieken over de maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap in Vlaanderen worden samengebracht. Het voorliggende SV-rapport vormt een actualisering van een eerder in 2022 gepubliceerd SV-rapport over de maatschappelijke positie en participatie van personen met

een handicap (Vanweddingen, Noppe & Moons, 2022). In dat eerste rapport werd vertrokken van een indicatorenset voor een Vlaamse handicapmonitor zoals in 2016 voorgesteld door prof. Geert Van Hove (Universiteit Gent) van het Steunpunt Gelijkekansenbeleid op vraag van het Team Gelijke Kansen van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB). De in die indicatorenset opgenomen indicatoren worden in dit rapport verder aangevuld met (nieuwe) relevante cijferreeksen gebaseerd op de Vlaamse openbare statistieken van Statistiek Vlaanderen.

Voor de afbakening van de doelgroep van dit rapport werd vertrokken van de definitie zoals opgenomen in artikel 1 van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. Daarin wordt gesproken over "personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving" (VN, 2006). Deze definitie legt de link tussen de

medische situatie van een persoon op individueel niveau (medische dimensie) en de drempels die die persoon daardoor mogelijk ervaart in de omgeving en de samenleving als geheel (sociale dimensie). Een bepaalde aandoening (bijvoorbeeld een probleem met de oogzenuw) kan ervoor zorgen dat een persoon kampt met een beperking (bijvoorbeeld een gebrekkig gezichtsvermogen). Die beperking wordt pas een handicap als die persoon daardoor botst op maatschappelijke drempels en niet volwaardig kan participeren aan de samenleving (bijvoorbeeld niet zelfstandig naar de winkel kan gaan). In navolging van de VN-definitie wordt in dit rapport daarom niet gesproken over 'personen met een (functie) beperking', wel over 'personen met een handicap'. Dat geeft aan dat hier niet alleen gekeken wordt naar de individuele, medische situatie van een persoon (de beperking), maar ook en vooral naar de mindere maatschappelijke positie of participatie die daarmee gepaard gaat of daarvan het gevolg is (de handicap).

De omvang en het profiel van de groep personen met een handicap

wordt geschetst in het eerste hoofdstuk van dit rapport. Daarbij wordt eerst gebruik gemaakt van administratieve gegevens van verschillende overheidsinstanties over de personen met een officieel erkende handicap. Daarna wordt aan de hand van algemene bevolkingsbevragingen geprobeerd een inschatting te maken van de omvang van de totale groep personen met een handicap, dus inclusief de personen waarvan de handicap (nog) niet officieel erkend werd.

In de volgende hoofdstukken komt vervolgens de socio-economische positie, de gezondheid en de sociale participatie van de personen met een handicap aan bod. Daarbij wordt per statistiek telkens eerst ingegaan op de huidige situatie op basis van de meest recente beschikbare data en op de evolutie van deze situatie. Daarna wordt waar relevant en mogelijk gekeken

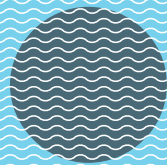
naar verschillen binnen de groep personen met een handicap naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en mate van hinder door de aandoening of handicap. In het laatste hoofdstuk van het rapport wordt ten slotte gefocust op de houding van de samenleving tegenover personen met een handicap.

In het begin van elk hoofdstuk is een korte bespreking van de gebruikte bronnen opgenomen. Wie over de bronnen meer informatie wil vinden, kan gebruik maken van de bronnenlijst en de daarin opgenomen weblinks achteraan het rapport.

De opmaak van dit rapport werd ondersteund door een vertegenwoordigers van verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid die betrokken zijn bij het Vlaamse beleid inzake personen met een handicap.

Het gaat om het Agentschap Binnenlands Bestuur, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, het departement Werk en Sociale Economie en het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Daarnaast werd ook input gevraagd aan vertegenwoordigers van de vzw Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap (GRIP) en de Vlaamse adviesraad van en voor personen met een handicap (Noozo). Op deze manier werd de doelgroep zelf bij de inhoud van dit rapport betrokken. De auteurs houden er aan de leden van deze begeleidingsgroep uitdrukkelijk te bedanken voor hun suggesties, opmerkingen en feedback op de ontwerp teksten van dit rapport. Daarnaast willen de auteurs ook enkele collega's bedanken die mee instonden voor de analyses, eindredactie en opmaak van dit rapport.

1

AFBAKENING VAN DE DOELGROEP

Er bestaat in Vlaanderen of België geen uniek centraal administratief register van personen met een door de overheid erkende handicap. Om zicht te krijgen op de omvang en het profiel van de groep personen met een erkende handicap wordt in dit rapport daarom gebruik gemaakt van verschillende administratieve bronnen, zowel op Vlaams als op federaal niveau.

Maar de afbakening van de doelgroep van het VN-verdrag over de Rechten van Personen met een Handicap gaat breder dan enkel de personen met een officieel erkende handicap. Alle personen met een langdurige ziekte, aandoening of handicap die daardoor hinder ondervinden om volwaardig te participeren aan de samenleving worden mee in rekening gebracht. Om de omvang en het profiel van deze ruimere groep te schetsen, wordt in het tweede deel van dit hoofdstuk gebruik gemaakt van de resultaten van een aantal algemene bevolkingsenquêtes.

1.1 ADMINISTRATIEVE DATABANKEN OVER PERSONEN MET EEN HANDICAP

De administratieve databanken die hier aan bod komen zijn de gegevens over personen met een handicap die ondersteund worden door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) en de personen met een handicap erkend door de Directie-Generaal (DG) Personen met een Handicap van de Federale Overheidsdienst (FOD) Sociale Zekerheid.

1.1.1 PERSONEN ONDERSTEUND DOOR HET VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) biedt op verschillende manieren zorg en ondersteuning aan personen met een handicap. Het VAPH definieert een handicap als “elk langdurig en belangrijk participatieprobleem van een persoon dat te wijten is aan het samenspel tussen functiestoornissen van mentale, psychische, lichamelijke of zintuigelijke aard, beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten, en persoonlijke en externe factoren” (Decreet 7 mei 2004, art. 2). Om erkend te worden als een persoon met een handicap door het VAPH moet een vraag voor ondersteuning aan het VAPH voorgelegd worden. De eerste vraag ter ondersteuning dient gesteld te worden vóór de leeftijd van 65 jaar. Na die leeftijd kan het VAPH geen nieuwe erkenning meer geven. Om in aanmerking te komen voor ondersteuning moet men in het Vlaamse of Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wonen.

De ondersteuning van het VAPH bestaat uit een divers aanbod van verschillende vormen van zorg en ondersteuning. Hierna komt eerst de laagdrempelige ondersteuning aan bod, gevolgd door de niet-rechtstreeks toegankelijke hulp en het aantal actieve gebruikers van hulpmiddelen of aanpassingen (individuele materiële bijstand) en ten slotte de prioriteitengroepen.

In de eerste plaats is er de laagdrempelige hulp. Deze valt uiteen in 3 groepen.

- **Rechtstreeks toegankelijke hulp (RTH):** het is beperkte, handicapspecifieke ondersteuning in de vorm van begeleiding, dagopvang of verblijf voor wie af en toe hulp nodig heeft. Voor rechtstreeks toegankelijke hulp is geen aanvraag bij het VAPH of de intersectorale toegangspoort nodig. In 2023 maakten 33.149 personen met een handicap gebruik van rechtstreeks toegankelijke hulp. Het aantal personen met rechtstreeks toegankelijke hulp is tussen 2021 en 2023 toegenomen met 18%.
- **Globale individuele ondersteuning (GIO):** een aparte functie binnen rechtstreeks toegankelijke hulp, specifiek voor kinderen die starten in de kinderopvang, kleuterklas of het eerste leerjaar. Het gaat om laagdrempelige en snel inzetbare hulp in de gewone kinderopvang of school van het kind zodat kinderen met en zonder specifieke zorgbehoeften samen spelen, leren en vriendschappen sluiten. In 2023 maakten 1.266 personen met een handicap gebruik van een globale individuele ondersteuning voor minderjarigen (GIO). Het aantal personen met GIO is tussen 2021 en 2023 toegenomen met 18%.
- **Zorgbudget voor mensen met een handicap:** een vast bedrag van 300 euro per maand bedoeld voor personen met een erkende handicap en een beperkte ondersteuningsnood. Het zorgbudget voor personen met een handicap kan niet aangevraagd worden, maar wordt automatisch toegekend aan wie aan de voorwaarden voldoet. In 2023 kregen 6.998 personen een zorgbudget. De sterke daling van het aantal gerechtigden zorgbudget in 2023 is het gevolg van het feit dat kinderen met een geldige erkenning zorgtoeslag en kinderen die bij de intersectorale toegangspoort (ITP) een geldige erkenning hadden, zijn overgeheveld naar het agentschap Opgroeien op 1 januari 2023. De erkenningen van die kinderen zijn stopgezet op 31 december 2022.

In de tweede plaats is er de niet-rechtstreeks toegankelijke hulp, waar 4 verschillende vormen van ondersteuning onder vallen.

- **Multifunctioneel centrum (MFC):** het biedt begeleiding, dagopvang, verblijf voor personen tot en met 21 jaar (uitzonderlijk verlengbaar tot en met 25 jaar). Voor ondersteuning van een multifunctioneel centrum is een jeugdhulpbeslissing van de intersectorale toegangspoort, een dienst van de jeugdhulp binnen het agentschap Opgroeien nodig. De multifunctionele centra in Vlaanderen hebben de opdracht om flexibele, vraaggestuurde trajecten aan te bieden.

In 2023 maakten 10.529 kinderen, jongeren en jongvolwassenen met een handicap gebruik van de ondersteuning door een multifunctioneel centrum, 344 hadden er een kortdurend verblijf. In 2023 lag het aantal minderjarigen dat begeleid wordt door de multifunctionele centra 8% hoger dan in 2021.

- Persoonlijke-assistentiebudget (PAB): een budget om de assistentie voor een kind thuis of op school te organiseren en te financieren. Enkel minderjarigen kunnen een persoonlijke-assistentiebudget aanvragen. De maximumleeftijd voor een dergelijk budget is 22 jaar. In 2023 deden 2.552 kinderen, jongeren en jongvolwassenen met een handicap beroep op een persoonlijke-assistentiebudget. Het aantal personen met een persoonlijke-assistentiebudget is tussen 2021 en 2023 gestegen met 53%.
- Persoonsvolgend budget (PVB): een budget op maat waarmee een meerderjarige persoon met een handicap zorg en ondersteuning kan kopen binnen zijn eigen netwerk, bij vrijwilligersorganisaties, individuele begeleiders, professionele zorgverleners en bij door het VAPH vergunde zorgaanbieders. Een persoonsvolgend budget moet aangevraagd worden. In 2023 hadden 30.149 meerderjarige personen met een handicap een persoonsvolgend budget ter beschikking. Het aantal meerderjarige personen met een persoonsvolgend budget is tussen 2021 en 2023 met 8% gestegen.
- Andere ondersteuning omvat ondersteuning van specifieke groepen zoals geïnterneerden en personen met niet-aangeboren hersenletsel. In 2023 kregen 637 personen deze ondersteuning.

Op de derde plaats zijn er de actieve gebruikers van hulpmiddelen en aanpassingen. Met 'actieve gebruikers' worden personen bedoeld die een tegemoetkoming voor hulpmiddelen en aanpassingen gekregen hebben in de 10 jaar voor de referentiedatum en die niet overleden waren voor de referentiedatum. In 2023 ging het om bijna 45.000 personen.

Hulpmiddelen en aanpassingen (individuele materiële bijstand - IMB) kunnen helpen om activiteiten waarbij iemand moeilijkheden ondervindt, uit te voeren: een hoog-laagbadzit om vlot in en uit het bad te komen, een beeldschermloep om tekst vergroot te lezen, een trilwekker om gewekt te worden, een aangepaste woning of auto, aanpassingen om de computer te kunnen gebruiken ... Het VAPH geeft tegemoetkomingen voor hulpmiddelen en aanpassingen. Een tegemoetkoming voor hulpmiddelen en aanpassingen moet aangevraagd worden. 17.678 personen met een handicap stonden eind 2023 op de wachtlijst voor (een verhoging van) een persoonsvolgend budget. Dat zijn er 11% meer dan in 2021. Die groep kan verder opgedeeld worden in 3 prioriteitengroepen (PG), waarbij PG1 staat voor de meest dringende vragen en PG3 voor de minst dringende vragen. Mensen in deze prioriteitengroepen krijgen vaak al een of andere vorm van VAPH-ondersteuning. Diegenen zonder een andere ondersteuningsvorm worden opgenomen in de tabel.

In totaal kregen in de loop van 2023 105.744 unieke personen een ondersteuning van het VAPH of een zorgbudget. Dat zijn er 2.000 meer dan in 2021 (+2%) en komt overeen met 1,6% van de Vlaamse bevolking.

Figuur 1.1.a. Evolutie in aantal personen per gebruikte ondersteuningsvorm
Vlaamse Gemeenschap, 2021-2023, aantal

	2018	2022	2023
LAAGDREMPELIGE HULP			
Rechtstreeks toegankelijke hulp	28.358	28.812	33.149
Globale individuele ondersteuning	917	1.079	1.266
Rechthebbenden zorgbudget	15.413	14.975	6.998
NIET RECHTSTREEKSE TOEGANKELIJKE HULP			
MFC-ondersteuning	9.826	9.758	10.529
Persoonlijke-assistentiebudgetten	1.667	1.957	2.552
Persoonsvolgende budgetten	27.929	29.211	30.149
Andere ondersteuning	546	662	637
HULPMIDDELEN EN TOEPASSINGEN	45.834	45.345	44.757
PRIORITEITENGROEPEN (PG)			
Wachtend in prioriteitengroep 1	328	210	261
Wachtend in prioriteitengroep 2	5.034	6.171	7.255
Wachtend in prioriteitengroep 3	10.595	10.345	10.162
Totaal unieke personen**	106.103	107.610	108.410
Enkel wachtend in een prioriteitengroep	2.360	2.553	2.666
Totaal aantal ondersteunde personen***	103.743	105.057	105.744

Noot: Voor 2021 en 2022 zijn lichte afwijkingen mogelijk ten opzichte van de jaarverslagen van dat jaar. Aangezien voor enkele categorieën nieuwe definities gebruikt worden, werd het rapport opnieuw gemaakt op basis van de huidige databank. Nadat de jaarverslagen van 2021 en 2022 gemaakt zijn, kunnen er retroactief wijzigingen aangebracht zijn in de data.

** Het totaal is niet gelijk aan de som van de categorieën, omdat een persoon in meerdere categorieën kan voorkomen.

*** Dit aantal is exclusief degenen die enkel wachten in de prioriteitengroepen.

Bron: VAPH

De personen die ondersteuning en zorg krijgen van het VAPH zijn overwegend mannen. In 2023 ging het om 56,5% mannen en 43,5% vrouwen.

Personen die ondersteuning en zorg krijgen van het VAPH zijn jong: bijna de helft is jonger dan 35 jaar, een kwart is zelfs jonger dan 18 jaar. In totaal ontvingen in 2023 26.602 minderjarigen ondersteuning van het VAPH, wat betekent dat 2% van alle minderjarigen in het Vlaamse Gewest ondersteuning of zorg krijgt van het VAPH. Bij de meerderjarigen ontvingen 79.142 personen ondersteuning, wat neerkomt op 1,4% van de bevolking. Het lagere aandeel bij de 65-plussers heeft te maken met het feit dat de eerste vraag voor erkenning bij het VAPH gesteld moeten worden voor de leeftijd van 65. Na die leeftijd kan geen erkenning meer gegeven worden.

Figuur 1.1.b. Personen met ondersteuning van het VAPH naar geslacht en leeftijd

Vlaams Gewest, 2023, aantal en in %

	AANTAL PERSONEN	% BINNEN VAPH	% TEN OPZICHTE VAN BEVOLKING
Totaal	105.744	100,0	1,6
Mannen	59.709	56,5	1,8
Vrouwen	46.035	43,5	1,3
0 - 17 jaar	26.602	25,2	2,0
18-34 jaar	23.715	22,4	1,8
35-54 jaar	22.500	21,3	1,3
55-64 jaar	16.443	15,5	1,8
65 jaar en ouder	16.483	15,6	1,2

Bron: VAPH

Er is ook informatie beschikbaar over de aard van de handicap onder de vorm van vastgelegde handicapcodes. Daaruit blijkt dat 34% van het totaal aantal personen met VAPH-ondersteuning of wachtend in een prioriteitengroep een fysieke handicap heeft. 34% heeft een lichte, matige of ernstige verstandelijke handicap. Van 24% personen die ondersteund worden door het VAPH is de handicap niet geregistreerd. Dit is vooral het geval bij ondersteuning vanuit de rechtstreeks toegankelijke hulp.

Figuur 1.1.c. Personen met een handicap die ondersteund worden door het VAPH naar type handicap

Vlaamse Gemeenschap, 2023, aantal en in %

	%
Licht verstandelijk	14,0
Matig verstandelijk	12,3
Ernstig of diep verstandelijk	7,5
Autismespectrumstoornissen	14,8
Stoornis van specifieke mentale functies	6,4
Fysieke handicap (motorische en uithoudingstoornis)	33,8
Gedrags- en emotionele stoornissen	6,6
Psychiatrische aandoeningen	4,1
Psychische stoornis	1,9
Enkel zwakbegaafd	0,2
Zintuiglijke handicap	15,5
Geen handicapcode	23,9

Noot: personen met meerdere handicaps komen in meerdere categorieën voor. Bij personen zonder handicapcode is geen informatie beschikbaar over het type handicap.

Bron: VAPH

1.1.2 PERSONEN MET EEN DOOR DE FOD SOCIALE ZEKERHEID ERKENDE HANDICAP

Een erkenning als persoon met een handicap kan door personen vanaf 18 jaar aangevraagd worden bij de Directie-Generaal (DG) Personen met een Handicap van de Federale Overheidsdienst (FOD) Sociale Zekerheid. Diverse sociale en fiscale voordelen bij tal van beleidsinstanties op federaal, regionaal en lokaal niveau zijn gebaseerd op die erkenning door de FOD Sociale Zekerheid.

Bij de erkenning van een handicap door de FOD Sociale Zekerheid bestaan 2 stelsels. In het eerste stelsel gaat de DG Personen met een Handicap na wat de impact van de handicap is op de zelfredzaamheid van de persoon om dagelijkse activiteiten uit te voeren. Daarbij wordt gekeken naar 6 domeinen: verplaatsen, eten bereiden en opeten, verzorgen en aankleden, de woning onderhouden en huishoudelijke activiteiten doen, gevaar inschatten en vermijden en contacten onderhouden met andere personen. Per criterium worden punten van 0 tot 3 toegekend afhankelijk van de mate van zelfredzaamheid: hoe minder zelfredzaam, hoe meer punten. Wie in totaal minstens 7 punten behaalt, komt in aanmerking voor een erkenning.

In een tweede stelsel van erkenning wordt door de DG Personen met een Handicap de impact van de handicap op het verdienvermogen van de

persoon nagegaan. Kan de persoon niet werken door de handicap of is het verdienvermogen verminderd tot één derde of minder van wat iemand zonder handicap op de gewone arbeidsmarkt kan verdienen, dan komt de persoon in aanmerking voor een erkenning.

Eind 2023 waren in het Vlaamse Gewest in totaal iets meer dan 339.000 personen erkend als persoon met een handicap door de FOD Sociale Zekerheid. Dat komt overeen met iets meer dan 6% van de meerderjarige bevolking. Het aantal erkende personen met een handicap steeg tussen 2010 en 2016 en bleef daarna min of meer gelijk. In totaal steeg het aantal erkende personen met een handicap in het Vlaamse Gewest tussen 2010 en 2020 met iets meer dan 10%. Afgezet tegenover de totale meerderjarige bevolking was die stijging duidelijk minder groot. Dat aandeel steeg tussen 2010 en 2016 van 6% tot 6,5%, maar daalde daarna tot 6,2% in 2023.

Figuur 1.1.d. Personen met een door de FOD Sociale Zekerheid erkende handicap

Vlaams Gewest, 2010-2023, aantal en in %

JAAR	AANTAL PERSONEN MET ERKENDE HANDICAP	% TEN OPZICHTE VAN MEERDERJARIGE BEVOLKING
2010	306.388	6,0
2011	318.635	6,2
2012	322.592	6,3
2013	325.548	6,3
2014	332.062	6,4
2015	336.545	6,4
2016	340.385	6,5
2017	339.192	6,4
2018	338.950	6,4
2019	341.572	6,4
2020	338.187	6,3
2021	338.515	6,3
2022	337.513	6,2
2023	339.260	6,2

Noot: aangezien het gaat om cijfers over het aantal personen met een erkende handicap op het einde van het jaar, wordt voor de berekening van het aandeel in de bevolking gebruik gemaakt van de bevolkingscijfers van 1 januari van het volgende jaar.

Bron: DG Personen met een Handicap – FOD Sociale Zekerheid, bewerking Statistiek Vlaanderen

Bij de personen met een erkende handicap zijn de vrouwen in de meerderheid. Eind 2023 ging het in het Vlaamse Gewest om 58% vrouwen en 42% mannen.

Naar leeftijd blijkt de meerderheid van de personen met een erkende handicap 65 jaar of ouder. In 2023 ging het om 57% van het totaal aantal personen met een erkende handicap.

Afgezet tegenover de totale bevolking ligt het aandeel personen met een erkende handicap bij vrouwen duidelijk hoger dan bij mannen. Eind 2023 ging het om 7,1% bij de vrouwen en 5,3% bij de mannen. Naar leeftijd neemt het aandeel met een erkende handicap sterk toe bij de oudere groepen. Bij de groep tot 34 jaar ging het in 2023 om 2%, bij de groep van 85 jaar en ouder om 30%.

Figuur 1.1.e. Personen met een door de FOD Sociale Zekerheid erkende handicap naar geslacht en leeftijd

Vlaams Gewest, 2023, aantal en in %

	AANTAL PERSONEN MET ERKENDE HANDICAP	% ERKENDE PERSONEN	% TEN OP- ZICHTE VAN MEERDERJARIGE BEVOLKING
Mannen	142.248	41,9	5,3
Vrouwen	197.012	58,1	7,1
18-34 jaar	32.157	9,5	2,4
35-49 jaar	37.188	11,0	2,9
50-64 jaar	78.344	23,1	5,7
65-84 jaar	123.011	36,3	10,0
85 jaar en ouder	68.560	20,2	30,3

Noot: aangezien het gaat om cijfers over het aantal personen met een erkende handicap op het einde van het jaar, wordt voor de berekening van het aandeel in de bevolking gebruik gemaakt van de bevolkingscijfers van 1 januari van het volgende jaar.

Bron: DG Personen met een Handicap – FOD Sociale Zekerheid, bewerking Statistiek Vlaanderen

De personen met een door de FOD Sociale Zekerheid erkende handicap kunnen opgedeeld worden naar pathologie. Sinds 2013 gebruiken de artsen van de DG Personen met een Handicap daarvoor de internationaal erkende 'International Classification of Diseases and Related Health Problems' (ICD-10 classificatie). Uit deze cijfers blijkt dat eind 2023 20% van de personen met een erkende handicap een ziekte had van het botspierstelsel of bindweefsel en 19% geconfronteerd werd met een psychische stoornis of gedragsstoornis. Daarna volgden ziekten van hart- en vaatstelsel (9%), ziekten van het zenuwstelsel (7%) en nieuwvormingen (5%). Ruim 28% van de eind 2023 erkende personen werd nog niet toegewezen aan een specifieke categorie van de ICD-10-classificatie.

Figuur 1.1.f. Personen met een door de FOD Sociale Zekerheid erkende handicap naar pathologie volgens de ICD-10-classificatie

Vlaams Gewest, 2023, aantal en in %

HOOFDCATEGORIE ICD-10-CLASSIFICATIE	AANTAL	%
Ziekten van botspierstelsel en bindweefsel	68.363	20,2
Psychische stoornissen en gedragsstoornissen	63.462	18,7
Ziekten van hart en vaatstelsel	28.844	8,5
Ziekten van zenuwstelsel	22.126	6,5
Nieuwvormingen (kankers en andere nieuwvormingen)	17.656	5,2
Letsel, vergiftiging en bepaalde andere gevolgen van uitwendige oorzaken	9.195	2,7
Endocriene ziekten en voedings- en stofwisselingsstoornissen	8.370	2,5
Ziekten van ademhalingsstelsel	7.674	2,3
Ziekten van oog en adnexen	6.170	1,8
Ziekten van urogenitaal stelsel	2.550	0,8
Congenitale afwijkingen, misvormingen en chromosoomafwijkingen	2.271	0,7
Ziekten van oor en processus mastoideus	2.029	0,6
Ziekten van spijsverteringsstelsel	1.950	0,6
Infectieziekten en parasitaire aandoeningen	887	0,3
Ziekten van bloed en bloedvormende organen en bepaalde aandoeningen van het immuunsysteem	652	0,2
Ziekten van huid en subcutis	238	0,1
Aandoeningen die hun oorsprong hebben in perinatale periode	85	0,0
Niet beoordeeld	96.738	28,5
Totaal	339.260	100,0

Bron: DG Personen met een Handicap – FOD Sociale Zekerheid, bewerking Statistiek Vlaanderen

1.2 ALGEMENE BEVOLKINGSENQUÊTES

Zoals al vermeld dient volgens het VN-verdrag over de Rechten van Personen met een Handicap niet enkel gekeken te worden naar de positie en participatie van personen met een erkende handicap, maar naar alle personen die door een langdurige ziekte, aandoening of handicap hinder ondervinden om volwaardig te participeren aan de samenleving. Om deze ruimere groep in kaart te brengen, wordt hierna gebruik gemaakt van een aantal algemene bevolkingsenquêtes. Het gaat om de Gezondheidsenquête van Sciensano, de EU-SILC-survey en de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van het Belgische statistiekbureau Statbel en de Statistiek Vlaanderen-bevraging (SV-bevraging) van Statistiek Vlaanderen. Het zijn deze enquêtes waarvan de data in de volgende hoofdstukken van dit rapport verder gebruikt worden om de socio-economische positie, gezondheid en sociale participatie van personen met een handicap in beeld te brengen. De gegevens van de meest recente Gezondheidsenquête (2018) kwamen al uitgebreid aan bod in het eerste SV-rapport over de maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap (Vanweddingen e.a., 2022). Zij worden in wat volgt kort samengevat. Voor een uitgebreide bespreking met bijhorende tabellen en figuren verwijzen we naar het SV-rapport van 2022.

Voor de afbakening van de doelgroep worden in dit rapport telkens 2 vragen uit deze bevolkingsenquêtes gebruikt. Een eerste vraag heeft betrekking op de aanwezigheid van een langdurige ziekte, aandoening of handicap (gezondheidsprobleem). Op deze manier wordt gefocust op de groep personen met een langdurige aandoening of beperking (medische dimensie). Maar het hebben van een langdurige aandoening alleen is niet voldoende als criterium voor de afbakening van de doelgroep. Het probleem is niet de medische aandoening op zich, maar het participatieprobleem dat erdoor mogelijk ontstaat (sociale dimensie). Daarom wordt bij de afbakening van de groep personen met een handicap in dit rapport ook het antwoord op een tweede vraag in rekening gebracht, met name de vraag of de persoon door het aanwezige langdurige gezondheidsprobleem hinder ondervindt in de dagelijkse bezigheden. Enkel personen die op beide vragen een positief antwoord geven, worden hier beschouwd als personen met een handicap.

Merk op dat deze afbakening niet helemaal overeenkomt met de zogenaamde 'Global Activity Limitation Indicator' (GALI-indicator). Bij de GALI-indicator wordt geen gebruik gemaakt van de vraag of men te kampen heeft met een langdurige ziekte, aandoening of handicap maar enkel van de vraag of men langdurige hinder ondervindt in de dagelijkse bezigheden door een gezondheidsprobleem (inclusief gezondheidsproblemen ten gevolge van ouderdom). De GALI-indicator geeft bijgevolg iets andere resultaten omdat een deel van de respondenten wel zegt hinder te ondervinden in de dagelijkse bezigheden door een gezondheidsprobleem, maar tegelijk aangeeft geen langdurige ziekte, aandoening of handicap te hebben. Volgens de Gezondheidsenquête van 2018 ging het om 5% van de meerderjarige bevolking en om 11% van de 65-plussers. Zij worden in dit rapport niet gerekend bij de personen met een handicap.

De precieze vraagstelling kan verschillen tussen de verschillende enquêtes - wat leidt tot verschillen in de resultaten -, maar duidelijk is wel dat de hier gebruikte afbakening van de doelgroep niet beperkt blijft tot de groep personen met een door de overheid op basis van wettelijke bepalingen of administratieve procedures erkende handicap. Alle personen die door een langdurige handicap, ziekte of aandoening hinder ondervinden bij het uitvoeren van dagelijkse bezigheden worden meegenomen, inclusief dus de personen van wie de handicap (nog) niet erkend werd door een officiële instantie.

Er zijn daarnaast nog een aantal bemerkingen te maken bij de resultaten van deze enquêtes. Het gaat vooreerst om een subjectieve beoordeling door de betrokkene zelf van eventueel aanwezige gezondheidsproblemen en daarmee gepaard gaande beperkingen. Daarnaast ontbreekt bij de meeste bevragingen informatie over het soort aandoening en de aard van de beperkingen die voortvloeien uit de aandoening. Ook is het zo dat kinderen in dergelijke algemene bevolkingsenquêtes niet bevroegd worden waardoor geen informatie verkregen wordt over de positie en participatie van kinderen met een handicap. Bovendien verblijven personen met ernstige beperkingen vaak in collectieve huishoudens (instellingen) en net die groep wordt met algemene bevolkingsenquêtes moeilijk of niet bereikt. En tot slot is het uiterst moeilijk om mensen met een verstandelijke beperking of bepaalde fysieke beperkingen via een survey te bereiken.

Meer algemeen dient uiteraard opgemerkt te worden dat deze surveyresultaten onderhevig zijn aan de gebruikelijke statistische onzekerheidsmarge. Die onzekerheidsmarge is groter naarmate de steekproef waarop de cijfers berekend worden, kleiner is. In dit rapport worden waar het mogelijk is, de onzekerheidsmarges weergegeven in de figuren. In de tekst wordt bij de bespreking van surveyresultaten enkel ingaan op statistische verschillen, wanneer de onzekerheidsmarges niet overlappen.

Bij de bepaling van het onderwijsniveau van de bevolking wordt in dit rapport steeds een onderscheid gemaakt tussen 3 groepen: laaggeschoolden of kortgeschoolden (personen zonder diploma van het secundair onderwijs), middengeschoolden (personen met hoogstens een kwalificatie van het secundair onderwijs van de 3de graad of een diploma postsecundair niet-hoger onderwijs) en hoggeschoolden (personen met een diploma hoger onderwijs).

1.2.1 GEZONDHEIDSENQUÊTE

De Gezondheidsenquête van Sciensano geeft een globaal overzicht van de gezondheidstoestand van de totale Belgische bevolking, vanuit het standpunt van de bevroegde zelf. De meest recente Gezondheidsenquête werd georganiseerd in 2018. Eerdere edities vonden plaats in 1997, 2001, 2004, 2008 en 2013. In het voorjaar van 2025 wordt de volgende editie verwacht.

Om de groep personen met een handicap in beeld te brengen, wordt hier gebruik gemaakt van volgende 2 vragen uit de schriftelijke vragenlijst:

1. “Hebt u een langdurige ziekte of aandoening (gezondheidsprobleem)?”. Ja/nee.
2. “Bent u, vanwege een gezondheidsprobleem, sinds 6 maanden of langer beperkt geweest in activiteiten die mensen gewoonlijk doen?”. Ja, erg beperkt/ja, beperkt/nee, niet beperkt.

Personen die tegelijk vraag 1 met “ja” beantwoorden en vraag 2 met “ja, beperkt” of “ja, erg beperkt” worden hier beschouwd als personen met een handicap. Op basis van het antwoord op vraag 2 kan deze groep verder opgedeeld worden in personen met beperkte hinder in activiteiten die mensen gewoonlijk doen (“ja, beperkt”) en personen met ernstige hinder (“ja, erg beperkt”).

Volgens de meest recente resultaten van de Gezondheidsenquête (2018) gaf in totaal 16% van de bevolking van 18 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest aan een langdurig gezondheidsprobleem te hebben en beperkt te zijn in de dagelijkse activiteiten. Dat komt overeen met ongeveer 700.000 personen. Deze totale groep personen met een handicap kan verder opgedeeld worden naar mate van hinder in de dagelijkse activiteiten: 5% van de bevolking ondervindt ernstige hinder en 11% beperkte hinder. Het aandeel van 5% met ernstige hinder komt overeen met iets meer dan 200.000 personen.

Het aandeel personen met een handicap is sinds 2001 toegenomen met ruim 3 procentpunten. In 2001 en 2004 ging het om 13% van de volwassen bevolking. Vanaf 2008 lag dat aandeel op 16%. Sinds 2008 blijft dat aandeel dus min of meer stabiel, ondanks de veroudering van de bevolking.

Het aandeel personen met een handicap is niet gelijk verdeeld over de bevolking. Dat aandeel ligt om te beginnen hoger bij vrouwen dan bij mannen: bij mannen ging het in 2018 om 14%, bij vrouwen om 18%.

Het aandeel met een handicap neemt daarnaast ook sterk toe met de leeftijd. Bij de groep van 18 tot 34 jaar heeft 6% een handicap, bij de 65-plussers loopt dat op tot 25%. Ook naar onderwijsniveau is er een verschil: het aandeel personen met een handicap neemt duidelijk af naarmate men hoger geschoold is. Bij de laaggeschoolden gaat het om 27%, bij de hooggeschoolden om 10%.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat het hogere aandeel personen met een handicap bij de oudere leeftijdsgroepen en het hogere aandeel bij de lager geschoolden deels samenhangt aangezien ouderen over het algemeen lager geschoold zijn dan jongeren.

1.2.2 EU-SILC-SURVEY

Een tweede bron die hier gebruikt wordt om de omvang en het profiel van de groep personen met een handicap in te schatten is de European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey). De EU-SILC-survey is een door het Europese statistiekbureau Eurostat gecoördineerde en voor België door het Belgische statistiekbureau Statbel uitgevoerde enquête naar inkomens en andere levensomstandigheden, met als voornaamste doel het opstellen van vergelijkbare indicatoren in het kader van inkomen, armoede en sociale uitsluiting binnen de Europese Unie. De uitvoering van de EU-SILC-survey is sinds 2004 bij Europese verordening verplicht voor alle landen. Het betreft een enquête die wordt afgenomen bij een steekproef van private huishoudens uit het Rijksregister, waarbij de referentiepersoon van het huishouden wordt geïnterviewd én elk huishoudlid van 16 jaar en ouder. In het Vlaamse Gewest worden jaarlijks in totaal via de huishoud- en individuele vragenlijst gegevens verzameld van ongeveer 7.500 personen.

Net als bij de Gezondheidsenquête zijn in de EU-SILC-survey volgende 2 vragen opgenomen:

1. *“Hebt u een langdurige ziekte of aandoening (gezondheidsprobleem)?”. Ja/nee.*
2. *“Bent u, vanwege een gezondheidsprobleem, sinds 6 maanden of langer beperkt geweest in activiteiten die mensen gewoonlijk doen?”. Ja, ernstig beperkt/ja, beperkt maar niet ernstig/nee, niet beperkt.*

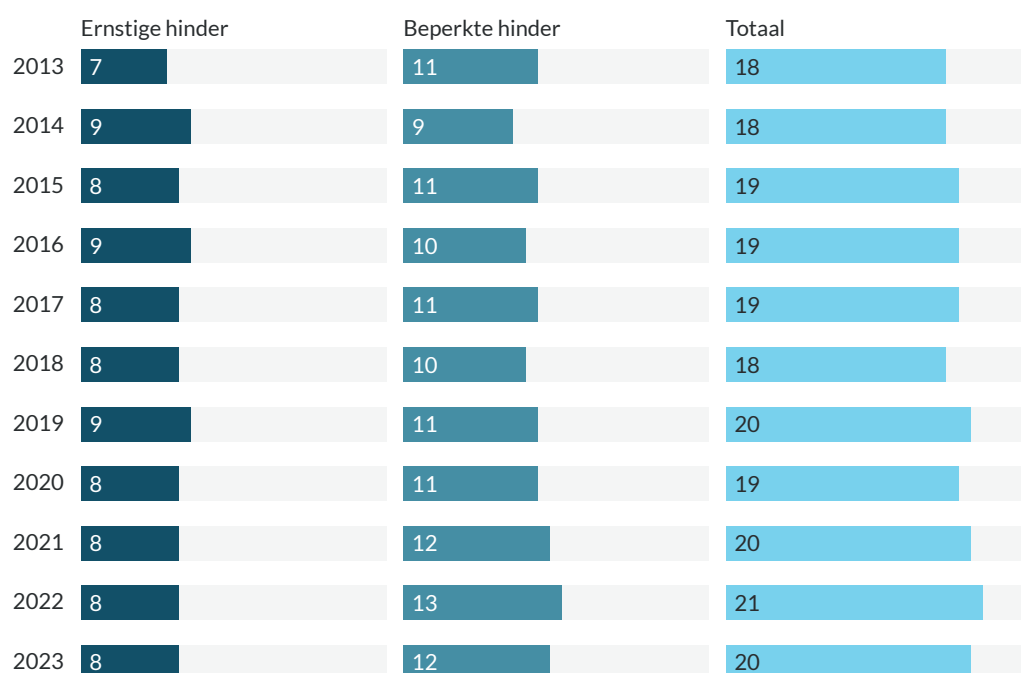
Net als in de Gezondheidsenquête werd de term ‘handicap’ dus niet opgenomen in de eerste vraag. Personen die tegelijk vraag 1 met “ja” beantwoorden en vraag 2 met “ja, beperkt maar niet ernstig” of “ja, ernstig beperkt” worden hier beschouwd als personen met een handicap. Op basis van het antwoord op vraag 2 kan deze groep verder opgedeeld worden in personen met beperkte hinder in activiteiten die mensen gewoonlijk doen (“ja, beperkt maar niet ernstig”) en personen met ernstige hinder (“ja, ernstig beperkt”).

Volgens de EU-SILC-survey gaf in 2023 20% van de volwassen bevolking in het Vlaamse Gewest aan een langdurig gezondheidsprobleem te hebben en beperkt te zijn in de dagelijkse activiteiten. Dat komt overeen met ongeveer 1.050.000 personen. Het aandeel personen met ernstige hinder lag op 8% (ongeveer 440.000 personen).

De EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren. In 2020 werden door de Covid-19-crisis noodgedwongen een aantal aanpassingen aan de gebruikte methode doorgevoerd. Omwille van de lockdownmaatregelen vanaf maart 2020 werd het veldwerk tijdelijk onderbroken en werd een deel van de interviews

afgenomen via de telefoon in plaats van face-to-face. Daardoor is ook voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen tussen 2019 en 2020. Er kan gesteld worden dat het aandeel personen met een handicap tussen 2010 en 2023 steeds schommelde tussen 18% en 20%. De aandelen met beperkte en ernstige hinder bleven in die periode min of meer stabiel.

Figuur 1.2.a. Bevolking van 18 jaar en ouder met een handicap naar mate van hinder
Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

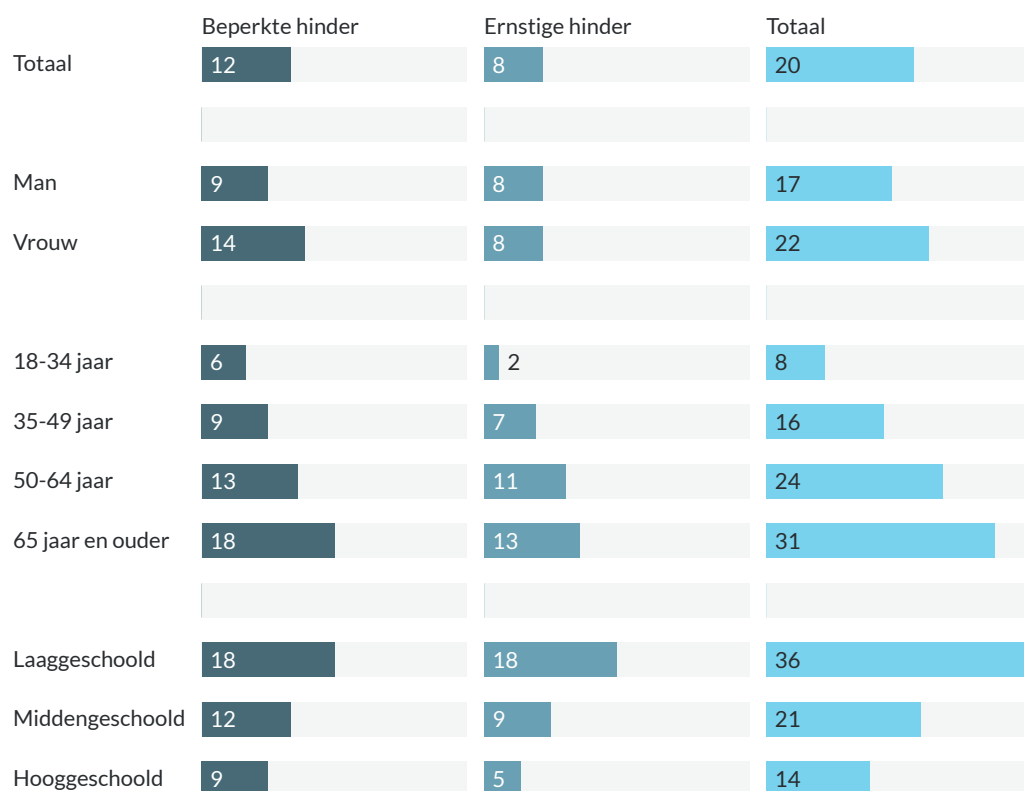
Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de Covid-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC-survey Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Uit de cijfers van de EU-SILC-survey blijkt, net als bij de Gezondheidsenquête, dat het aandeel personen met een handicap hoger ligt bij vrouwen dan bij mannen, sterk toeneemt met de leeftijd en sterk afneemt met het onderwijsniveau.

Figuur 1.2.b. Personen van 18 jaar en ouder met handicap en mate van hinder naar achtergrondkenmerken

Vlaams Gewest, 2023, in %

Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met voorgaande jaren. Bron: EU-SILC-survey Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen
Bron: EU-SILC-survey Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

1.2.3 STATISTIEK VLAANDEREN-BEVRAGING

Een derde algemene bevolkingsenquête die in dit rapport gebruikt wordt, is de Statistiek Vlaanderen-bevraging (SV-bevraging) van Statistiek Vlaanderen (SV). Het gaat om een bevraging die een aantal keer per jaar wordt afgenomen bij de inwoners van 18 jaar en ouder van het Vlaamse Gewest. De bevraging peilt naar opvattingen, overtuigingen en gedragingen van de bevolking met betrekking tot maatschappelijke en beleidsrelevante thema's.

Per bevraging worden 6.000 personen op een toevallige manier geselecteerd uit het Rijksregister. De SV-bevraging is een zogenaamde 'mixed mode'-bevraging. Dat betekent dat de respondenten de vragenlijst op verschillende manieren kunnen invullen. De geselecteerde personen worden eerst per brief uitgenodigd om de bevraging online in te vullen. De vragenlijst wordt zo opgesteld dat hij makkelijk in te vullen is via de smartphone ('mobile first'-

design). Wie niet online deelneemt, krijgt een schriftelijke vragenlijst in de bus. De combinatie van een online en papieren vragenlijst zorgt ervoor dat ook personen die geen of onvoldoende digitale toegang hebben, mee worden opgenomen in de bevraging.

Om de groep personen met een handicap in beeld te brengen, werden in de SV-bevraging volgende 2 vragen opgenomen:

1. *“Hebt U één of meerdere langdurige ziekte(n), langdurige aandoening(en) of handicap(s)?”. Ja/nee.*
2. *Aan de personen die op vraag 1 “ja” antwoordden, werd vervolgens volgende vraag gesteld: “Hoe vaak wordt u belemmerd in uw dagelijkse bezigheden door deze ziekte(n), aandoening(en) of handicap(s)?”. Zelden of niet/af en toe/voortdurend.*

Personen die tegelijk vraag 1 met “ja” beantwoorden en vraag 2 met “af en toe” of “voortdurend” worden hier beschouwd als personen met een handicap. Op basis van het antwoord op vraag 2 kan deze groep verder opgedeeld worden in personen met beperkte hinder in de dagelijkse bezigheden (“af en toe”) en personen met ernstige hinder (“voortdurend”).

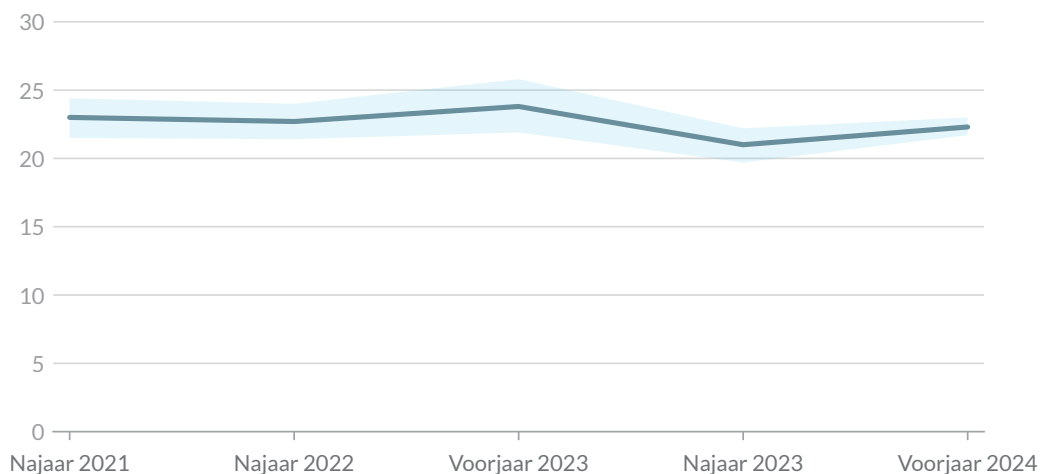
Merk op: in tegenstelling tot in de Gezondheidsenquête en de EU-SILC-survey werd in de SV-bevraging dus wel de term ‘handicap’ opgenomen in de eerste vraag. Bovendien werd in de SV-bevraging de vraag over belemmeringen enkel gesteld aan de personen die op de eerste vraag “ja” hadden geantwoord en werd in de vraag over de belemmeringen geen tijds criterium opgenomen (beperkingen aanwezig sinds 6 maanden of langer).

Bij de resultaten van de SV-bevraging worden de onzekerheidsmarges weergegeven in de figuren door middel van een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dat betekent dat indien de meting 100 keer zou herhaald worden in dezelfde populatie met verschillende steekproeven, de echte waarde in de bevolking bij ongeveer 95 steekproeven binnen het interval zou liggen. Deze betrouwbaarheidsintervallen helpen om te oordelen over verschillen in de tijd of over verschillen tussen verschillende groepen binnen een bepaald achtergrondkenmerk. Wanneer de betrouwbaarheidsintervallen niet overlappen spreken we van een statistisch verschil.

Volgens de 5 SV-bevragingen in de periode 2021-2024 schommelt het aantal personen met een langdurige aandoening of handicap die matige of ernstige hinder ondervinden tussen de 21% en de 24% van de bevolking van 18 jaar en ouder. In 2024 ging het om 22% van de bevolking. Dat aandeel ligt hoger dan in de Gezondheidsenquête en de EU-SILC-survey (respectievelijk 16% en 20%). Het aandeel personen met beperkte hinder varieert in de periode tussen 12% en 13%, dat van de personen die ernstige hinder ondervinden tussen de 9% en de 11%.

Figuur 1.2.c. Bevolking van 18 jaar en ouder met een handicap

Vlaams Gewest, 2021-2024, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge (aangegeven in de figuur in lichtblauw).

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Om binnen de groep personen met een handicap nog verder onderscheid te kunnen maken naar mate van hinder en andere achtergrondkenmerken zoals geslacht, leeftijd of onderwijsniveau, werd bij de analyses van de data van de SV-bevraging gebruik gemaakt van gepoolde datasets. Dat wil zeggen dat telkens een aantal edities van de SV-bevraging werd samengenomen (gepooled). Op deze manier is het aantal bevroagde respondenten voldoende hoog om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over kleinere subgroepen binnen de totale groep personen met een handicap.

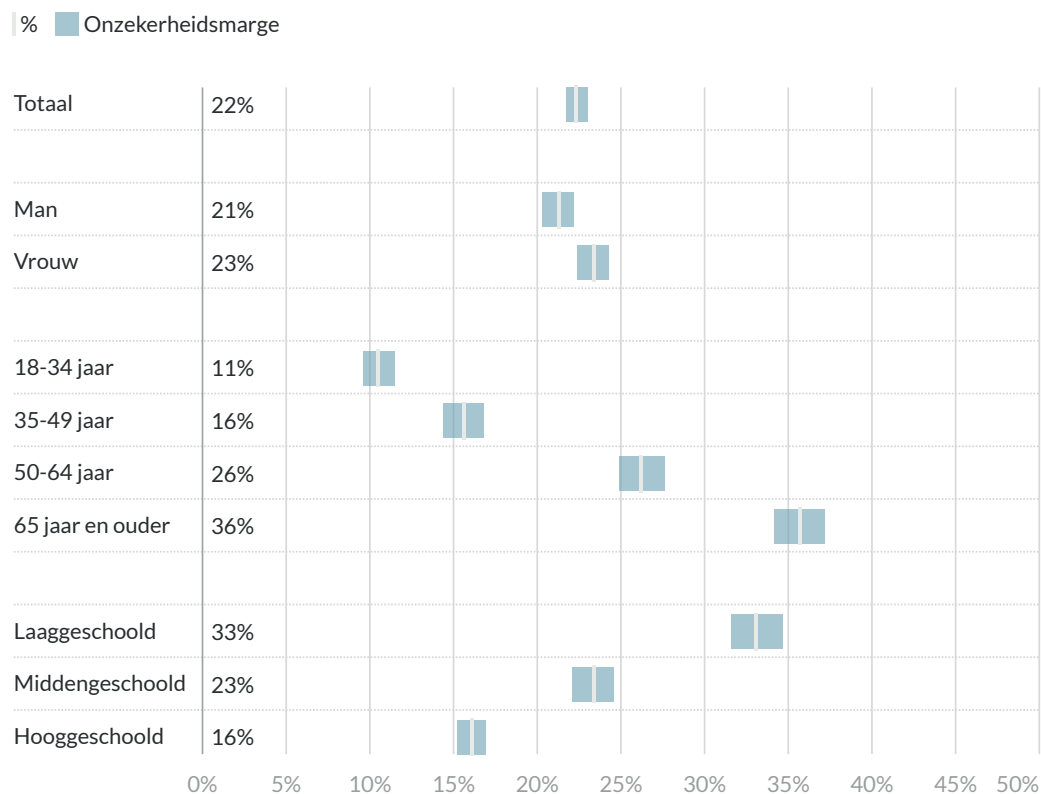
Het aandeel personen met een handicap lag in de periode 2021-2024 hoger bij vrouwen dan bij mannen (respectievelijk 23% en 21%).

Naar leeftijd ligt het aandeel met een handicap veel hoger bij de oudere leeftijdsgroepen. Bij de groep van 18 tot 34 jaar gaat het om 11% van de bevolking, bij de 65-plussers stijgt dat tot 36%.

Het aandeel met een handicap ligt lager naarmate het onderwijsniveau stijgt. Bij laaggeschoolden gaat het om 33%, bij hooggeschoolden om 16%. Zoals al vermeld hangt leeftijd en onderwijsniveau op dit vlak deels samen: ouderen zijn over het algemeen lager geschoold dan jongeren.

De verschillen naar geslacht, leeftijd en onderwijsniveau die te zien zijn bij het totaal aandeel personen met een handicap komen telkens terug bij zowel de groep met beperkte hinder als de groep met ernstige hinder.

Figuur 1.2.d. Bevolking van 18 jaar en ouder met handicap naar achtergrondkenmerken Vlaams Gewest, 2021-2024, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

1.2.4 ENQUÊTE NAAR DE ARBEIDSKRACHTEN

Een laatste algemene bevolkingsenquête die in dit rapport aan bod komt, is de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van Statbel. Het gaat om een bevraging die kadert in een door Eurostat gecoördineerde enquête over de arbeidsmarkt en -deelname (Labour Force Survey), met als voornaamste doel het opstellen van Europees vergelijkbare arbeidsmarktindicatoren.

Het betreft een grootschalige enquête van private huishoudens uit het Rijksregister, die continu wordt uitgevoerd en waarbij de steekproef gelijkmatig wordt verdeeld over het jaar. In het Vlaamse Gewest worden jaarlijks in totaal gegevens verzameld van ongeveer 15.000 tot 18.000 huishoudens en 35.000 tot 43.000 personen. Deelname aan de EAK-enquête is voor de geselecteerde huishoudens verplicht.

Om de groep personen met een handicap in beeld te brengen, wordt in de EAK-enquête – in tegenstelling tot de andere al behandelde enquêtes – slechts gewerkt met 1 vraag:

“Ervaart u in uw dagelijkse bezigheden op het werk of daarbuiten, hinder door een handicap, een langdurige aandoening of langdurige ziekte (al dan niet werkgerelateerd)?” Ja, in erge mate/ja, in zekere mate, neen.

Personen die de vraag met “ja, in erge mate” of “ja, in zekere mate” beantwoorden, worden hier beschouwd als personen met een arbeidshandicap. We gebruiken bij de presentatie van de gegevens van de EAK-enquête in dit rapport de term ‘arbeidshandicap’ in lijn met het woordgebruik van andere instellingen als Statbel, het departement Werk en Sociale Economie en de Commissie Diversiteit van de SERV.

De groep personen met een arbeidshandicap kan verder opgedeeld worden in personen met beperkte hinder in de dagelijkse bezigheden (“ja, in zekere mate”) en personen met ernstige hinder (“ja, in erge mate”). In de EAK-enquête wordt in de vraag over de belemmeringen geen tijds criterium opgenomen (beperkingen aanwezig sinds 6 maanden of langer) en wordt in de vraagstelling wel gebruik gemaakt van de term ‘handicap’.

De vraag over hinder door een handicap, langdurige aandoening of ziekte wordt in de EAK-enquête enkel gesteld aan personen tussen 15 en 64 jaar. Daardoor zijn enkel voor deze leeftijdsgroep cijfers beschikbaar. Dat zorgt er voor dat de resultaten van de EAK-enquête niet rechtstreeks vergeleken kunnen worden met de andere al genoemde enquêtes.

Volgens de EAK-enquête gaf in 2023 14% van de bevolking tussen 18 en 64 jaar aan in erge mate of in zekere mate hinder te ondervinden in de dagelijkse bezigheden door een handicap, langdurige ziekte of aandoening. De groep met ernstige hinder is kleiner dan de groep met beperkte hinder. In aantallen gaat het bij de totale groep personen met een arbeidshandicap om ruim 570.000 personen, bij de groep met beperkte hinder om bijna 330.000 personen.

De EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren. Toch kan gesteld worden dat het totaal aandeel personen met een arbeidshandicap en de 2 subgroepen met beperkte en ernstige hinder tussen 2010 en 2023 overwegend zijn toegenomen.

Figuur 1.2.e. Bevolking van 18 tot 64 jaar met een arbeidshandicap naar mate van hinder

Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

	BEPERKTE HINDER	ERNSTIGE HINDER	TOTAAL
2010	5	6	11
2011	6	7	13
2012	6	7	13
2013	6	7	13
2014	7	7	14
2015	7	7	14
2016	7	8	15
2017	7	8	15
2018	7	7	15
2019	7	8	15
2020	7	7	15
2021	9	6	15
2022	8	6	14
2023	8	6	14

Noot: de EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

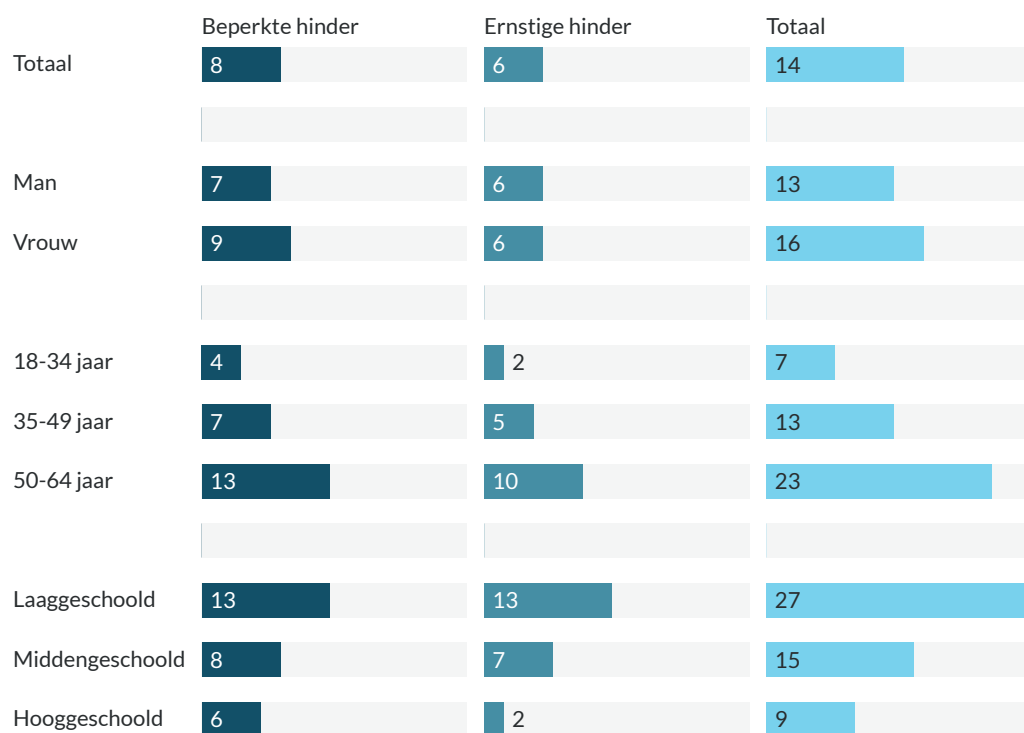
Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

Ook hier blijkt het aandeel met een arbeidshandicap iets hoger te liggen bij vrouwen dan bij mannen. Dat gaat op zowel bij het totaal aandeel met een arbeidshandicap als bij de groep met beperkte hinder.

Daarnaast neemt het aandeel met een arbeidshandicap duidelijk toe met de leeftijd en af met het onderwijsniveau. Dat is telkens zowel het geval bij het totaal aandeel met een arbeidshandicap als bij de groepen met beperkte en met ernstige hinder.

Figuur 1.2.f. Personen van 18 tot 64 jaar met arbeidshandicap en mate van hinder naar achtergrondkenmerken

Vlaams Gewest, 2023, in %

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

Interessant is ten slotte dat in de EAK-enquête aan de personen die aangeven dat ze door een handicap, langdurige aandoening of langdurige ziekte gehinderd worden in hun dagelijkse bezigheden, wordt gevraagd of die handicap of langdurige ziekte erkend werd door een officiële instantie. Uit de resultaten van 2020, toen deze vraag de laatste keer gesteld werd, blijkt dat dat bij de bevolking van 18 tot 64 jaar in 63% van de gevallen inderdaad zo is. Daarbij is er wel sprake van een groot verschil tussen personen met ernstige hinder en personen met beperkte hinder: bij 83% van de personen die aangeven dat ze ernstig gehinderd worden, werd de handicap of aandoening effectief erkend door een officiële instantie, bij de personen met beperkte hinder gaat het om 42%.

Het aandeel personen met een arbeidshandicap waarvan de handicap of aandoening effectief erkend werd door de overheid is duidelijk gestegen tussen 2011 en 2020 en dit zowel bij de personen met ernstige hinder als bij de personen met beperkte hinder.

Figuur 1.2.g. Bevolking van 18 tot 64 jaar met een arbeidshandicap waarvan de handicap of aandoening erkend werd door een officiële instantie

Vlaams Gewest, 2011-2020, in %

	BEPERKTE HINDER	ERNSTIGE HINDER	TOTAAL
2011	35	74	54
2012	33	75	55
2013	37	75	57
2014	40	76	58
2015	39	78	59
2016	43	82	63
2017	44	82	63
2018	43	82	63
2019	43	79	62
2020	42	83	63

Noot: de EAK-enquête werd in 2017 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

SOCIO-ECONOMISCHE POSITIE

2.1 ONDERWIJS EN VORMING

In dit hoofdstuk wordt vooreerst gekeken naar administratieve gegevens over het aantal leerlingen in het gewoon en buitengewoon basis- en secundair onderwijs en over de deelname van personen met een handicap aan het hoger onderwijs. Daarna wordt op basis van enquêtegegevens ingegaan op het behaalde onderwijsniveau en de participatie aan levenslang leren van personen met en zonder handicap.

De gebruikte administratieve gegevens komen uit diverse bronnen. Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (O&V) publiceert jaarlijks de statistieken over leerlingen in het gewoon en buitengewoon onderwijs. De leerlingenaantallen in het basis- en secundair onderwijs hebben betrekking op het aantal ingeschreven leerlingen op de eerste schooldag van februari van elk schooljaar. De leerlingen die ingeschreven zijn in Franstalige afdelingen van Nederlandstalige scholen of in Franstalige scholen onder de bevoegdheid van de Vlaamse overheid worden niet in dit cijfermateriaal opgenomen. Leerlingen die omwille van een langdurige ziekte les volgen in het buitengewoon onderwijs van het type 5 worden, om dubbeltellingen te vermijden, niet in de cijfers opgenomen.

Het Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen (AHOVOKS) heeft cijfers ter beschikking over het aantal studenten met een erkenning van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) dat ingeschreven is in het hoger onderwijs. Het gaat om actieve inschrijvingen met een diplomacontract. De cijfers omvatten alle opleidingen, dus niet alleen de basisopleidingen (bachelor en master) maar ook de voortgezette opleidingen (bachelor-na-bachelor, master-na-master, specifieke lerarenopleidingen, doctoraatsopleidingen, academische graad van doctor, voorbereidingsprogramma's en schakelprogramma's). Elke student wordt slechts één keer geteld, ongeacht het aantal opleidingen waarin de student is ingeschreven.

Het VAPH heeft in 2012-2013 zijn registratiesysteem verbreed, waardoor meer personen in aanmerking komen voor ondersteuning. Hierdoor komen er dus meer studenten met een VAPH-statuuut in de databank van AHOVOKS terecht. Dat zorgt voor een sprong in de cijfers vanaf 2012-2013.

De gegevens over het onderwijsniveau en de deelname aan levenslang leren door personen met en zonder arbeidshandicap zijn schattingen gebaseerd op een algemene bevolkingsenquête, met name de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van Statbel (zie hoofdstuk 1 voor meer info over deze enquête en over de in dit rapport gebruikte afbakening van de

groep personen met een handicap). Bij de cijfers over onderwijsniveau en levenslang leren wordt de leeftijdsgrens van 25 tot 64 jaar gehanteerd om jongeren die hun studies nog niet afgerond hebben buiten de cijfers te houden.

2.1.1 LEERLINGEN IN BUITENGEWOON ONDERWIJS

Het basis- en secundair onderwijs telde in het schooljaar 2023-2024 iets meer dan 1,2 miljoen leerlingen. Daarvan gingen er bijna 55.000 naar het buitengewoon onderwijs. Dat komt overeen met bijna 5% van het totaal aantal leerlingen. Dat aandeel verschilt naargelang de onderwijsniveaus. In het kleuteronderwijs ging nagenoeg 1% van de leerlingen naar het buitengewoon onderwijs, in het lager onderwijs lag dat aandeel op 6%, in het secundair onderwijs op 5%.

Tussen 2010-2011 en 2023-2024 nam het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs toe met 11%. Ook naargelang het onderwijsniveau zijn er verschillen. In het kleuteronderwijs was er een aangroei van het aantal leerlingen (+45%), in het lager onderwijs daalde de leerlingaantallen (-3%) en in het secundair onderwijs (+27%) nam het aantal toe.

Figuur 2.1.a. Leerlingen in het buitengewoon onderwijs naar onderwijsniveau

Vlaamse Gemeenschap, schooljaren 2010-2011 tot 2023-2024, in aantal en in % per onderwijsniveau

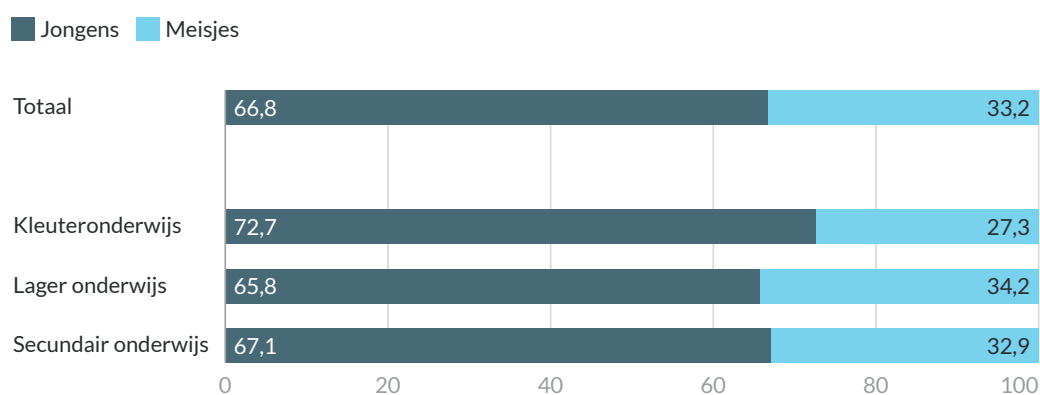
	KLEUTER		LAGER		SECUNDAIR		TOTAAL	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2010-2011	1.975	0,8	28.225	6,9	19.487	4,3	49.687	4,4
2011-2012	1.986	0,8	28.566	6,9	19.835	4,4	50.387	4,5
2012-2013	2.023	0,8	28.481	6,8	20.177	4,5	50.681	4,5
2013-2014	2.042	0,8	28.307	6,6	20.495	4,6	50.844	4,4
2014-2015	2.000	0,7	27.483	6,3	20.661	4,6	50.144	4,3
2015-2016	1.984	0,7	25.578	5,7	20.333	4,5	47.895	4,1
2016-2017	1.967	0,7	24.645	5,4	20.130	4,5	46.742	4,0
2017-2018	1.986	0,7	24.380	5,3	20.331	4,5	46.697	4,0
2018-2019	2.140	0,8	24.784	5,3	20.544	4,5	47.468	4,0
2019-2020	2.325	0,9	25.567	5,5	21.095	4,5	48.987	4,1
2020-2021	2.406	0,9	26.110	5,6	22.071	4,6	50.587	4,2
2021-2022	2.650	1,0	26.671	5,7	22.819	4,7	52.140	4,3
2022-2023	2.739	1,1	27.117	5,8	23.717	4,8	53.573	4,4
2023-2024	2.868	1,1	27.406	5,9	24.720	4,9	54.994	4,5

Noot: inschrijvingen van het type 5 zijn niet mee opgenomen.
Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming

Meer jongens dan meisjes volgen les in het buitengewoon onderwijs (basis en secundair). In het schooljaar 2023-2024 ging het in het totaal om 67% jongens. In het kleuteronderwijs was het overwicht van jongens nog groter (73%). In vergelijking met 2010-2011 nam het aandeel jongens in het buitengewoon onderwijs toe van 63% naar 67%.

Figuur 2.1.b. Aandeel jongens en meisjes in het buitengewoon onderwijs (basis en secundair) naar onderwijsniveau

Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2023-2024, in %

Noot: inschrijvingen van het type 5 zijn niet mee opgenomen.

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming

Er bestaan verschillende types van buitengewoon onderwijs gebaseerd op de bijzondere opvoedings- en onderwijsbehoeften die een bepaalde groep leerlingen gemeenschappelijk heeft. In 2023-2024 ging 35% van de leerlingen in het buitengewoon onderwijs naar type BA voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften voor wie het gemeenschappelijk curriculum met redelijke aanpassingen volgens de school niet haalbaar is in een school voor gewoon onderwijs. Voorts zat 29% in type 9 voor jongeren met een autismespectrumstoornis, maar zonder verstandelijke beperking. Daarnaast ging 22% naar type 2 voor jongeren met een verstandelijke beperking. In de andere types lag het aantal leerlingen duidelijk lager.

Figuur 2.1.c. Leerlingen in het buitengewoon onderwijs (basis en secundair) naar type

Vlaamse Gemeenschap, schooljaren 2010-2011 tot 2023-2024, in aantal en in %

		2010-2011		2023-2024	
	Voor leerlingen met ...	Aantal	%	Aantal	%
Type 1	licht mentale handicap (in afbouw)	18.830	37,9	1	0,0
Type 2	verstandelijke beperking	10.193	20,5	11.863	21,6
Type 3	emotionele of gedragsstoornis, maar zonder verstandelijke beperking	4.966	10,0	3.594	6,5
Type 4	motorische beperking	3.235	6,5	2.390	4,3
Type 6	visuele beperking	395	0,8	423	0,8
Type 7	auditieve beperking of een spraak- of taalstoornis	2.358	4,7	1.677	3,0
Type 8	ernstige leerstoornissen (in afbouw)	9.710	19,5	0	0,0
Type 9	autismespectrumstoornis, maar zonder verstandelijke beperking (sinds september 2015)			1.5796	28,7
Type BA	specifieke onderwijsbehoeften voor wie het gemeenschappelijk curriculum met redelijke aanpassingen niet haalbaar is in een school voor gewoon onderwijs			19.250	35,0
Totaal		49.687	100,0	54.994	100,0

Noot: inschrijvingen van het type 5 zijn niet mee opgenomen.

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming

2.1.2 LEERLINGEN IN GEWOON ONDERWIJS

Voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften kan een gemotiveerd verslag of verslag opgemaakt worden om bijkomende ondersteuning te voorzien voor de leerling en de school in het gewoon onderwijs. Leerlingen met een gemotiveerd verslag volgen het gemeenschappelijk curriculum en hebben recht op ondersteuning in het gewoon onderwijs. Leerlingen met een verslag (voluit een verslag voor toegang tot een IAC in het gewoon onderwijs of tot buitengewoon onderwijs) die les volgen in het gewoon onderwijs volgen er een individueel aangepast curriculum (IAC) en hebben recht op ondersteuning. Ook hier wordt rekening gehouden met verschillende types, naargelang welke expertise nodig is voor de leerling en de school.

In 2022-2023 had bijna 29% van de leerlingen met een (gemotiveerd) verslag in het gewoon onderwijs een (gemotiveerd) verslag type 9, voor expertise omtrent autismespectrumstoornis. Daarnaast had 21% een (gemotiveerd) verslag type 3, voor expertise omtrent emotionele of gedragsstoornis. Verder had ongeveer 19% een (gemotiveerd) verslag type basisaanbod. Ook had 18%

een (gemotiveerd) verslag type 7, voor expertise omtrent auditieve beperking of een spraak- of taalstoornis. Voor de andere types lag het aantal leerlingen zichtbaar lager.

Figuur 2.1.d. Leerlingen met (gemotiveerd) verslag in het gewoon onderwijs (basis en secundair) naar type

Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2017-2018 en 2022-2023, in aantal en %

		2017-2018		2022-2023	
Voor leerlingen met ondersteuning vanuit expertise		Aantal	%	Aantal	%
Type 1	licht mentale handicap (in afbouw)	1	0,0	0	0,0
Type 2	verstandelijke beperking	339	1,3	1606	2,6
Type 3	emotionele of gedragsstoornis, maar zonder verstandelijke beperking	2.043	7,7	13.032	21,4
Type 4	motorische beperking	5.411	20,4	5.905	9,7
Type 6	visuele beperking	643	2,4	730	1,2
Type 7	auditieve beperking of een spraak- of taalstoornis	9.155	34,6	10.953	18,0
Type 8	ernstige leerstoornissen (in afbouw)	329	1,2	0	0,0
Type 9	autismespectrumstoornis, maar zonder verstandelijke beperking (sinds september 2015)	7.661	28,9	17.424	28,6
Type BA	specifieke onderwijsbehoeften die dermate zijn dat de aanpassingen, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen, ofwel disproportioneel, ofwel onvoldoende zijn om binnen een gemeenschappelijk curriculum te blijven werken (type basisaanbod vervangt de vroegere types 1 en 8)	915	3,5	11.292	18,5
Totaal		26.497	100,0	60.942	100,0

Noot: BA: basisaanbod. Inschrijvingen van het type 5 zijn niet mee opgenomen.

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming

2.1.3 DEELNAME AAN HOGER ONDERWIJS

In het academiejaar 2022-2023 waren er bijna 300.000 studenten in het hoger onderwijs ingeschreven. Daarvan was 1% erkend door het VAPH als persoon met een handicap.

Het aantal studenten met VAPH-erkenning nam tussen 2009-2010 en 2011-2012 jaarlijks af. De aantallen lagen toen telkens erg laag en kwamen overeen met minder dan 0,1% van de totale studentenpopulatie. Vanaf 2012-2013 nam hun aantal jaar na jaar toe. De sprong in de cijfers van 2012-2013 heeft te maken met het feit dat het VAPH in die periode zijn registratiesysteem heeft verbreed, waardoor meer personen in aanmerking komen voor ondersteuning door het VAPH. De laatste jaren daalde het aantal studenten met VAPH-erkenning beperkt.

Figuur 2.1.e. Studenten in het hoger onderwijs met een door het VAPH erkende handicap

Vlaamse Gemeenschap, academiejaren 2009-2010 tot 2022-2023, in aantal en %

	AANTAL	% IN STUDENTENPOPULATIE
2009-2010	252	0,1
2010-2011	219	0,1
2011-2012	173	0,1
2012-2013	1.436	0,6
2013-2014	1.594	0,7
2014-2015	1.809	0,7
2015-2016	2.046	0,8
2016-2017	2.272	0,9
2017-2018	2.468	1,0
2018-2019	2.577	1,0
2019-2020	2.980	1,1
2020-2021	3.098	1,1
2021-2022	3.081	1,0
2022-2023	2.972	1,0

Bron: AHOVOKS

2.1.4 ONDERWIJSNIVEAU

Bij de bepaling van het onderwijsniveau van de bevolking op basis van de gegevens van de EAK-enquête kan een onderscheid gemaakt worden tussen 3 groepen: laaggeschoolden of kortgeschoolden (personen zonder diploma van het secundair onderwijs), middengeschoolden (personen met hoogstens een kwalificatie van het secundair onderwijs van de 3de graad of een diploma postsecundair niet-hoger onderwijs) en hooggeschoolden (personen met een diploma hoger onderwijs).

Uit de gegevens van 2023 blijkt dat bijna 31% van de 25- tot 64-jarigen met een arbeidshandicap laaggeschoold is. Bij personen zonder arbeidshandicap is dat 14%. Daar staat tegenover dat 47% van de bevolking zonder arbeidshandicap hooggeschoold is tegenover 25% bij personen met een arbeidshandicap. Personen met een arbeidshandicap zijn dus over het algemeen lager geschoold dan personen zonder arbeidshandicap.

In vergelijking met 2010 is het aandeel laaggeschoolden bij zowel de personen met als zonder arbeidshandicap afgenomen. De omgekeerde trend is zichtbaar bij de aandelen van de midden- en hooggeschoolden bij beide groepen. Daarbij is het verschil tussen het aandeel hooggeschoolden bij personen met en zonder arbeidshandicap nauwelijks gewijzigd.

Figuur 2.1.f. Bevolking van 25 tot 64 jaar naar arbeidshandicap en onderwijsniveau

Vlaams Gewest, 2010, 2015 en 2023, in aantal personen en in % van de bevolking naar arbeidshandicap

	2010		2015		2023	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Met arbeidshandicap						
Laaggeschoold	202.311	51,5	217.700	40,2	168.043	30,7
Middengespoold	129.122	32,9	220.998	40,8	241.409	44,1
Hooggeschoold	61.434	15,6	102.989	19,0	137.812	25,2
Totaal	392.867	100,0	541.686	100,0	547.264	100,0
Zonder arbeidshandicap						
Laaggeschoold	688.305	23,8	561.091	19,6	407.476	13,8
Middengespoold	1.119.390	38,6	1.140.293	39,8	1.155.824	39,1
Hooggeschoold	1.089.239	37,6	1.163.595	40,6	1.391.359	47,1
Totaal	2.896.934	100,0	2.864.979	100,0	2.954.659	100,0

Noot: de EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

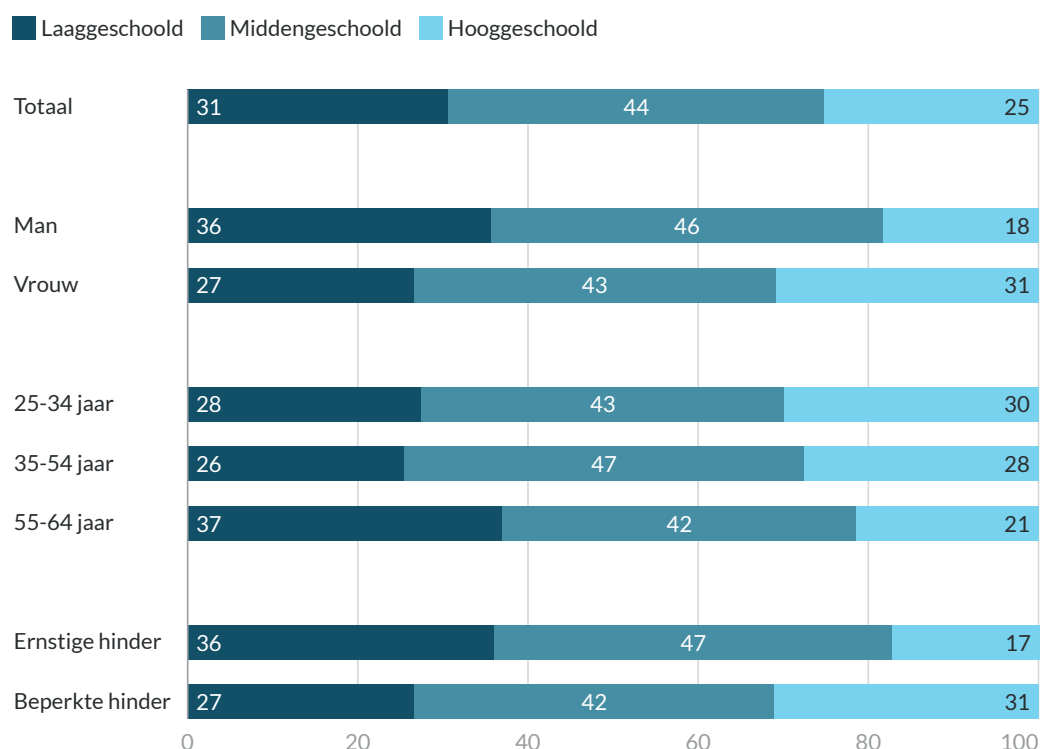
In 2023 was bijna 36% van de mannen met een arbeidshandicap laaggeschoold. Bij de vrouwen met een arbeidshandicap was dat 27%. Omgekeerd was ongeveer 31% van de vrouwen met een arbeidshandicap hooggeschoold tegenover 18% bij de mannen met een arbeidshandicap. Vrouwen met een arbeidshandicap zijn dus algemeen genomen hoger geschoold dan mannen.

Ook naar leeftijd zijn er verschillen. In 2023 was 37% van de 55- tot 64-jarigen met een arbeidshandicap laaggeschoold. Bij deze groep was 21% hooggeschoold. In de jongere leeftijdsklassen zijn er minder laaggeschoolden en meer middengespoolden en hooggeschoolden.

De mate van hinder geeft verschillen. Personen met ernstige hinder zijn vaker laaggeschoold dan personen met beperkte hinder. Tegelijk ligt het aandeel hooggeschoolden hoger bij personen met beperkte hinder dan bij personen met ernstige hinder.

Figuur 2.1.g. Onderwijsniveau van personen van 25 tot 64 jaar met een arbeidshandicap naar geslacht, leeftijd en mate van hinder

Vlaams Gewest, 2023, in %

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

2.1.5 DEELNAME AAN LEVENSLANG LEREN

De hier opgenomen gegevens over deelname aan levenslang leren zijn eveneens gebaseerd op de EAK-enquête. Het gaat om het aandeel van de bevolking (25-64 jaar) dat in de referentieperiode van 4 weken deelnam aan een opleiding in of buiten het reguliere onderwijs.

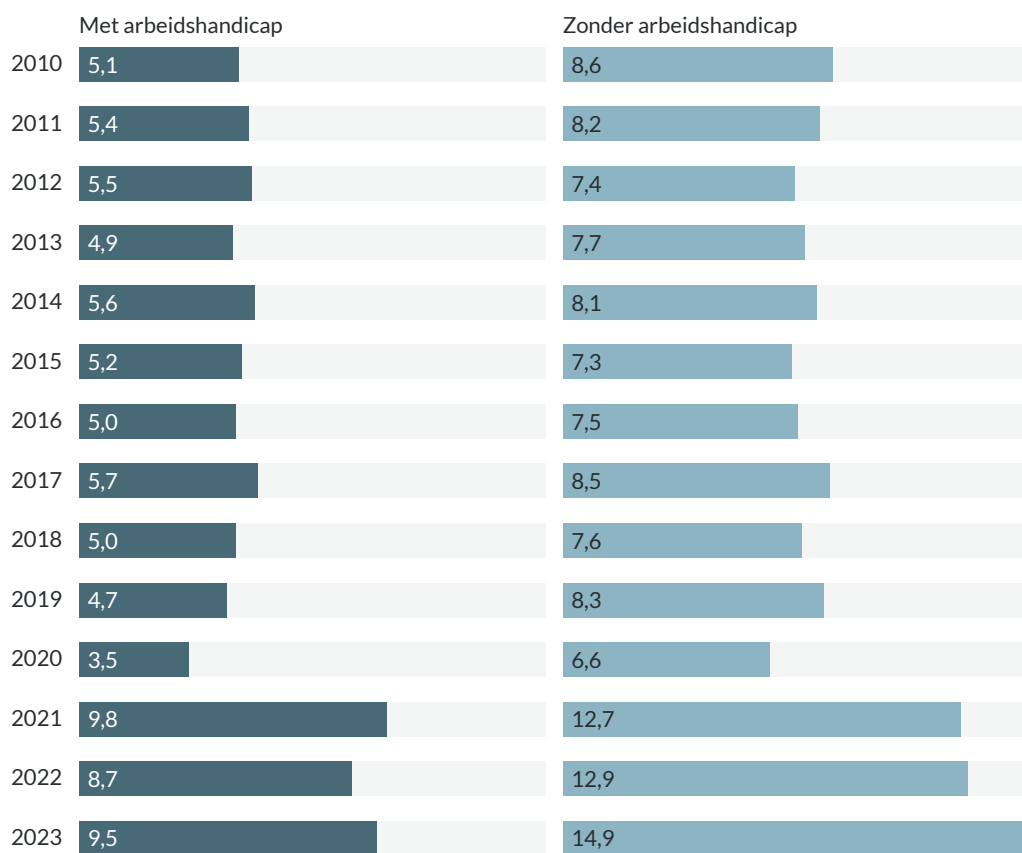
Personen met een arbeidshandicap participeren minder vaak aan een opleiding dan personen zonder arbeidshandicap. In 2023 nam bijna 10% van de 25-64-jarigen met arbeidshandicap deel aan een opleiding. Bij personen zonder arbeidshandicap was dat ongeveer 15%. Het verschil tussen beide groepen kwam daarmee op 5 procentpunten.

Tussen 2010 en 2020 kende de opleidingsdeelname bij beide groepen een schommelend verloop. Bij personen met arbeidshandicap fluctueerde de opleidingsparticipatie tussen nagenoeg 4% en 10%, bij personen zonder arbeidshandicap tussen bijna 7% en 15%. Het verschil in

opleidingsparticipatie varieerde in deze periode mee tussen ongeveer 2 en 5 procentpunten.

Figuur 2.1.h. Participatie aan levenslang leren bij bevolking van 25 tot 64 jaar naar arbeidshandicap

Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

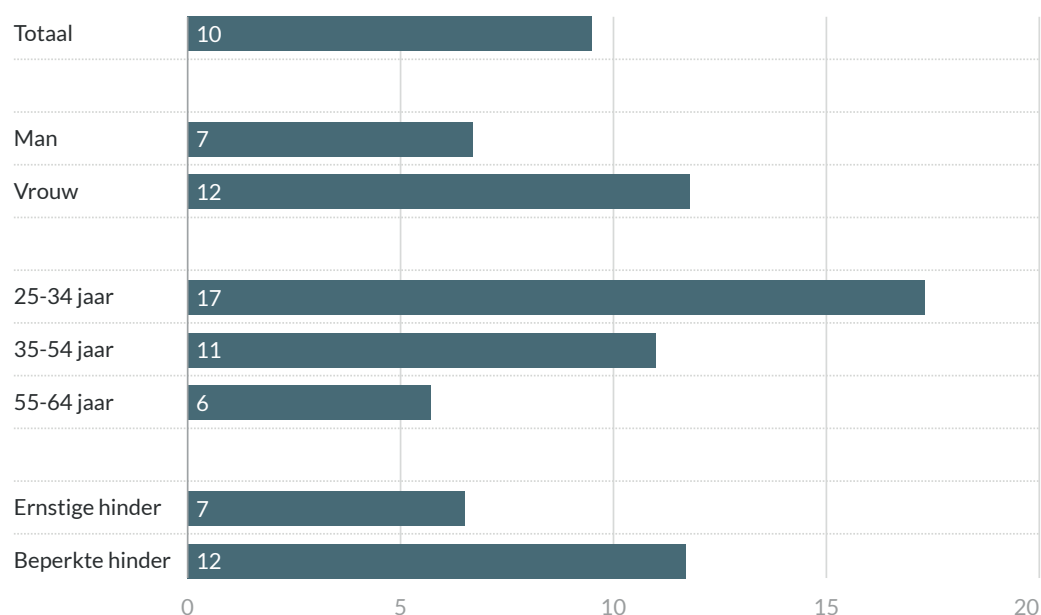

Noot: de EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

In de groep van personen met een arbeidshandicap nemen vrouwen vaker deel aan een opleiding dan mannen. Naar leeftijd is de opleidingsdeelname het hoogst bij de jongste leeftijdsgroep: 17% van de 25- tot 34-jarigen neemt deel aan een opleiding tegenover 11% bij de 35- tot 54-jarigen en 6% bij de 55- tot 64-jarigen. Naar mate van hinder is er ook een verschil: de opleidingsdeelname van personen met beperkte hinder ligt een stuk hoger dan van personen met ernstige hinder.

Figuur 2.1.i. Participatie aan levenslang leren bij personen van 25 tot 64 jaar met een arbeidshandicap naar geslacht, leeftijd en mate van hinder
 Vlaams Gewest, 2023, in %

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

2.2 ARBEIDSMARKTPARTICIPATIE

Om de verschillen tussen personen met en zonder handicap op vlak van arbeidsmarktparticipatie in beeld te brengen, wordt in dit hoofdstuk eerst ingegaan op de socio-economische positie van beide groepen. Op basis hiervan kan onder meer de werkzaamheidsgraad en de werkloosheidsgraad van deze groepen berekend worden. Verder wordt gekeken naar verschillen op vlak van werkzoekenden zonder werk, zelfstandigen, tijdelijke arbeid, deeltijdarbeid en thuiswerk. Daarna komt de aanwezigheid doelgroepwerknemers in de sociale economie en van personen met een handicap of chronische ziekte bij de Vlaamse overheid aan bod. Het hoofdstuk sluit af met cijfers over werkbaarheid.

Tenzij anders aangegeven zijn de gegevens in dit hoofdstuk gebaseerd op de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van Statbel (zie hoofdstuk 1 voor meer info over deze enquête en over de in dit rapport gebruikte afbakening van de groep personen met een handicap). Een andere enquête die hier gehanteerd wordt, is de Werkbaarheidsmonitor (WBM) van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) – Stichting Innovatie & Arbeid. Deze enquête meet de werkbaarheid van werknemers en zelfstandigen in Vlaanderen. De Werkbaarheidsmonitor brengt 4 facetten van werkbaar werk in beeld: psychische vermoeidheid, welbevinden in

het werk, leermogelijkheden en de werk-privé-balans. Sinds 2007 wordt aan de werknemers de vraag gesteld of men in de dagelijkse bezigheden (thuis, op de werkplek, in de vrije tijd, ...) hinder ervaart door een handicap, een langdurige lichamelijke aandoening of een langdurige lichamelijke ziekte. Hier worden de personen die aangeven dat ze in de dagelijkse bezigheden in zekere of erge mate hinder ervaren eveneens beschouwd als personen met een handicap. Sinds 2019 wordt aandacht gegeven aan de werkbaarheidssituatie van zelfstandigen met een handicap. We gebruiken bij de presentatie van de gegevens van de WBM de term 'arbeidshandicap' in lijn met het woordgebruik van de SERV.

Naast bovenstaande surveygegevens wordt in dit hoofdstuk eveneens gebruik gemaakt van verschillende administratieve datareeksen. Zo worden ook cijfers over het aantal bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) ingeschreven werkzoekenden zonder werk (WZW) met een arbeidsbeperking besproken. Werkzoekenden zonder werk met een arbeidsbeperking hebben een indicatie van arbeidshandicap en/of een multipale problematiek (PMP). De indicatie PMP is ingevoerd in 2014. In de periode voorafgaand aan juli 2014 omvat de variabele arbeidsbeperking enkel burgers met een arbeidshandicap.

Personen met een arbeidshandicap hebben een psychische of lichamelijke aandoening van langdurige aard (bijvoorbeeld autisme, slechthorendheid, rugklachten) waardoor ze het moeilijker hebben om werk te vinden of om een job uit te voeren. Een persoon kan deze indicatie automatisch krijgen wanneer hij/zij over de nodige bewijzen beschikt (bijvoorbeeld medische attesten, bewijs van studie, recht op integratie-uitkering), of na onderzoek door VDAB of een partner. De indicatie kan van bepaalde of onbepaalde duur zijn.

Personen met een multipale problematiek hebben een psychosociale problematiek (bijvoorbeeld verslavingsverleden, zware financiële problemen) of zijn uiterst kwetsbaar omwille van een werkloosheidsduur van 2 jaar of langer en een begeleidingsnood. Deze problematieken maken het voor de persoon moeilijk om werk te vinden of een job goed uit te voeren. Personen kunnen deze indicatie krijgen na onderzoek door VDAB of een partner op basis van een ICF-verslag ('International Classification of Functioning, Disability and Health'). De indicatie PMP heeft altijd een geldigheidsperiode van 5 jaar, na 5 jaar moet er een herevaluatie gebeuren.

Om de aanwezigheid van (gesubsidieerde) doelgroepwerknemers in de sociale economie-werkmaatregelen na te gaan, wordt er gebruik gemaakt van gegevens van het departement Werk en Sociale Economie (WSE). Iedere doelgroepwerknemer die gesubsidieerd wordt en prestaties levert (zelfs tijdelijk) wordt meegenomen. Op die manier krijgt men zicht op de tewerkstelling van doelgroepwerknemers in de Vlaamse sociale economie en hoe deze verdeeld zijn over de verschillende sociale economie-maatregelen.

De sociale economie omvat verschillende werkvormen. Sinds 1 januari 2019 gaat het om de collectieve maatwerkbedrijven en -afdelingen (CMW) en de initiatieven lokale diensteneconomie (LDE). Vanaf april 2021 werd arbeidszorg omgevormd tot arbeidsmatige activiteiten (AMA). De maatwerkbedrijven omvatten de vroegere sociale werkplaatsen en de beschutte werkplaatsen, de maatwerkafdelingen vervangen de vroegere invoegbedrijven.

Ten slotte worden ook cijfers gebruikt van de Dienst Diversiteitsbeleid van de Vlaamse overheid. Deze dienst brengt jaarlijks in beeld hoeveel personeelsleden met een handicap of chronische ziekte bij de Vlaamse overheid werken. Personeelsleden met een handicap of chronische ziekte zijn "personen met een langdurige fysieke, mentale, verstandelijke of zintuigelijke beperking die deze persoon in wisselwerking met diverse drempels kan beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de arbeidsmarkt". Het gaat om personen uit minstens een van de volgende categorieën:

- a) Personen met een handicap erkend door het VAPH.
- b) Personen die gewezen leerling zijn van het buitengewoon onderwijs en die hoogstens een getuigschrift of diploma behaald hebben in het buitengewoon onderwijs.
- c) Personen die door VDAB erkend zijn als personen met een arbeidshandicap en die recht hebben op een of meer bijzondere tewerkstellingsondersteunende maatregelen.
- d) Personen die op basis van hun handicap in aanmerking komen voor een inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) en/of integratietegemoetkoming (IT) voor personen met een handicap.
- e) Personen die in het bezit zijn van een afschrift van een definitief geworden gerechtelijke beslissing of van een attest van een bevoegde federale instelling waaruit een arbeidsongeschiktheid van minstens 66% blijkt.
- f) Personen die een invaliditeitsuitkering ontvangen in het kader van de ziekteverzekering.
- g) Personen met een attest van een door VDAB aangewezen dienst of arts, waaronder de preventieadviseur-arbeidsarts, en die re-integreren met een integratieprotocol waaruit blijkt dat er blijvende aandacht moet zijn voor de effecten van de handicap of chronische ziekte op de taken, arbeidsomstandigheden of het rendement.
- h) Personen die 6 maanden aaneensluitend ziek geweest zijn en bij terugkomst re-integreren met een integratieprotocol, opgemaakt door een re-integratieadviseur, waaruit blijkt dat er blijvende aandacht moet zijn voor de effecten van de handicap of chronische ziekte op de taken, arbeidsomstandigheden of het rendement en die een van de attesten uit een categorie als vermeld in punt a) tot en met g), kunnen voorleggen.

2.2.1 SOCIO-ECONOMISCHE POSITIE

De bevolking op arbeidsleeftijd kan volgens de internationaal geldende definitie van de International Labour Organisation (ILO) op basis van de socio-economische positie in 3 grote groepen ingedeeld worden: de werkenden, de werklozen en de niet-(beroeps)actieven. De cijfers hebben betrekking op de leeftijdsgroep van 20 tot 64 jaar.

De verdeling volgens arbeidsmarktsituatie toont grote verschillen tussen de personen met en zonder arbeidshandicap. Zo zijn personen met een arbeidshandicap minder actief op de arbeidsmarkt (als werkende of werkloze). Van deze groep met een arbeidshandicap had in 2023 47% een betaalde job. Bij personen zonder arbeidshandicap was dat 35 procentpunten meer (82%). Bij personen met beperkte hinder was 62% aan de slag. Bij de groep met ernstige hinder was 27% aan het werk.

Tegenover de lage werkzaamheid staat een hoge mate van niet-beroepsactiviteit. Bij personen met een arbeidshandicap was in 2023 de helft niet-beroepsactief (51%). Bij personen met ernstige hinder liep dat op tot 71%. Bij personen zonder arbeidshandicap ging het om 16%.

Figuur 2.2.a. Bevolking van 20 tot 64 jaar naar arbeidshandicap en socio-economische positie

Vlaams Gewest, 2023, in aantal personen en in % van de bevolking op arbeidsleeftijd

	MET ARBEIDSHANDICAP			ZONDER ARBEIDSHANDICAP	TOTAAL
	Ernstige hinder	Beperkte hinder	Totaal		
Werkend (%)	27,4	62,1	47,3	81,9	76,9
Werkloos (%)	nb	2,9	2,1	2,5	2,5
Niet-beroepsactief (%)	71,5	35,0	50,6	15,5	20,7
Totaal (N)	242.514	326.538	569.052	3.303.401	3.872.453

Noot: nb wijst op een niet betrouwbaar aandeel.

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

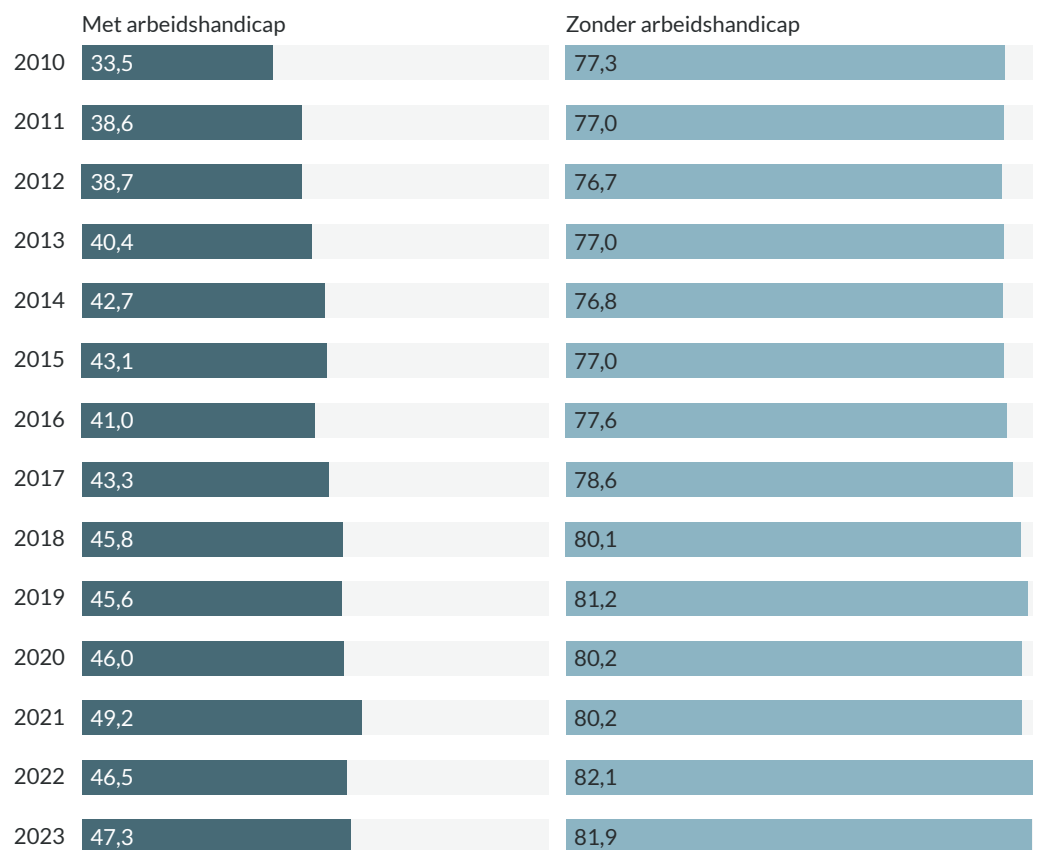
2.2.2 WERKZAAMHEIDSGRAAD

De werkzaamheidsgraad wordt gebruikt om de mate waarin men effectief aan het werk is in beeld te brengen. Het gaat om het aandeel werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd (20 tot 64 jaar). Werkenden zijn personen die in de referentieweek van de bevraging minstens 1 uur betaalde arbeid hebben verricht.

Personen met een arbeidshandicap van 20 tot 64 jaar zijn veel minder vaak aan het werk dan hun leeftijdsgenoten zonder arbeidshandicap. In 2023 lag de werkzaamheidsgraad bij personen met arbeidshandicap op 47%, tegenover

82% bij personen zonder arbeidshandicap. Tussen 2010 en 2023 is de werkzaamheidsgraad van personen met een arbeidshandicap met 14 procentpunten gestegen. De kloof in de werkzaamheid bij personen met en zonder arbeidshandicap blijft diep maar is tussen 2010 en 2023 gedaald van 44 naar 35 procentpunten.

Figuur 2.2.b. Werkzaamheidsgraad van bevolking van 20 tot 64 jaar naar arbeidshandicap Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

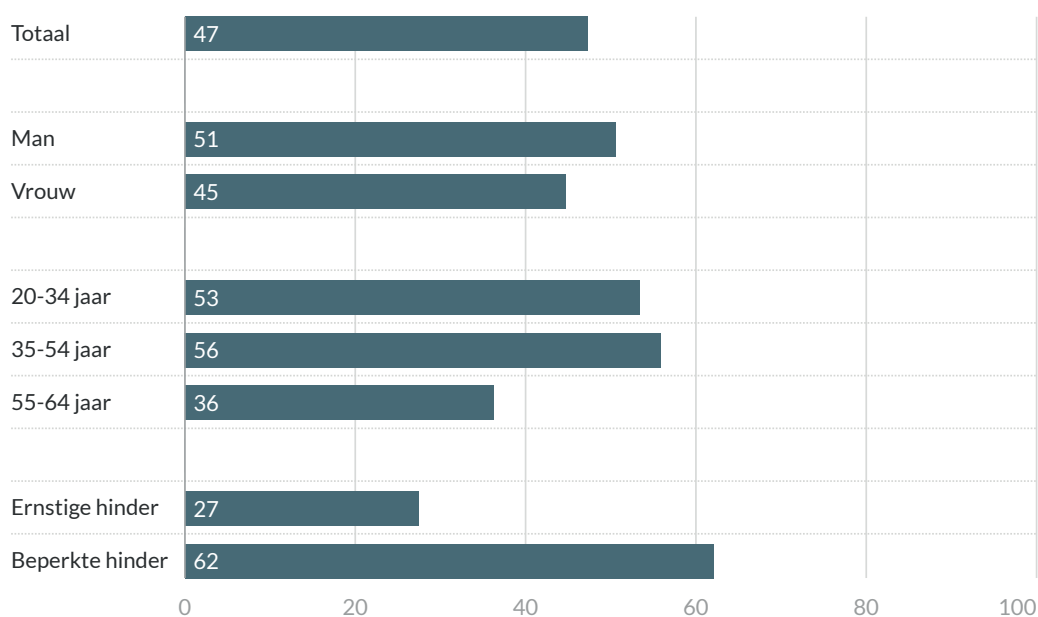
Noot: de EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

Vrouwen met een arbeidshandicap hadden in 2023 een lagere werkzaamheidsgraad dan mannen met een arbeidshandicap. Naar leeftijd varieert de werkzaamheidsgraad bij personen met een arbeidshandicap sterker. In 2023 lag de werkzaamheidsgraad het hoogst bij de 35-54-jarigen (56%) en het laagst bij de 55-64-jarigen (36%). Het verschil in de werkzaamheidsgraad tussen personen met ernstige en beperkte hinder is groot: in 2023 ging het om een verschil van 35 procentpunten.

Figuur 2.2.c. Werkzaamheidsgraad van personen van 20 tot 64 jaar met arbeidshandicap naar geslacht, leeftijd en mate van hinder

Vlaams Gewest, 2023, in %

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

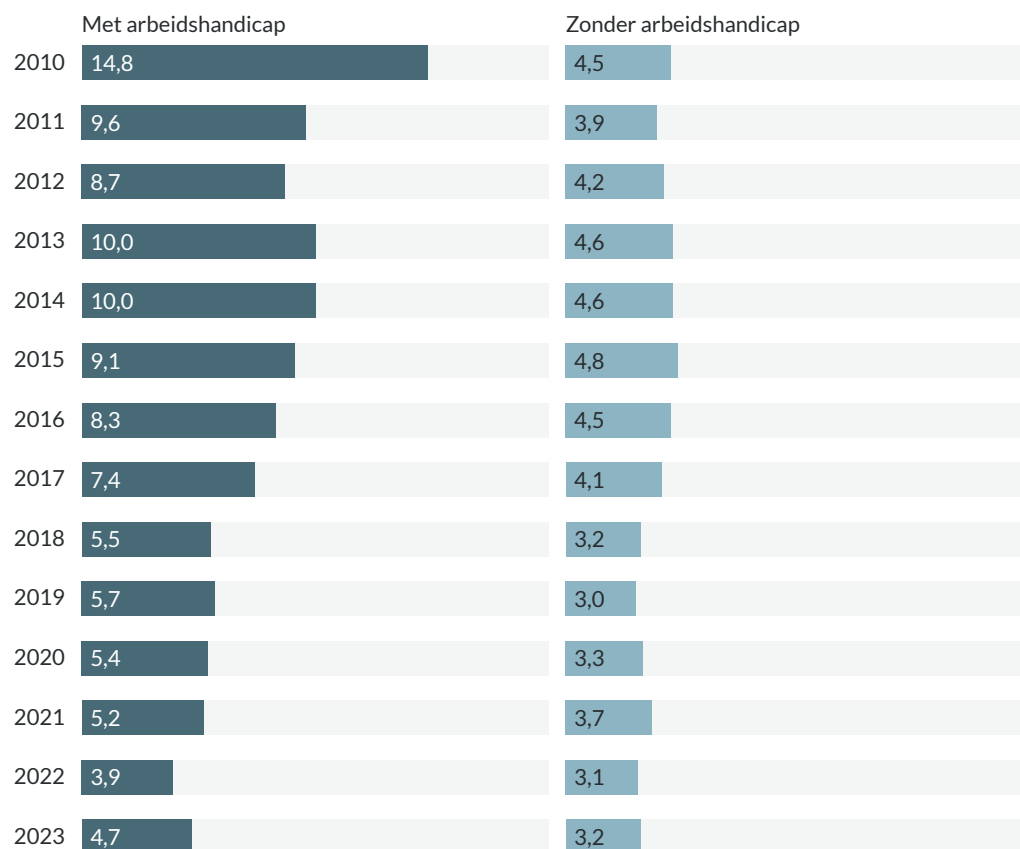
2.2.3 ILO-WERKLOOSHEIDSGRAAD

De werkloosheidsgraad geeft het aandeel werklozen in de beroepsbevolking (som van werkenden en werklozen) weer. Volgens de ILO-definitie zijn werklozen de niet-werkenden die de afgelopen 4 weken actief naar werk gezocht hebben en binnen de 2 weken een nieuwe job kunnen beginnen, samen met de niet-werkenden die een job hebben gevonden die binnen de 3 maanden begint.

Personen met een arbeidshandicap zijn vaker werkloos dan personen zonder arbeidshandicap. In 2023 kwam de werkloosheidsgraad (15-64 jaar) bij personen met een arbeidshandicap op bijna 5%. Dat is een beduidende afname tegenover 2010 toen bijna 15% van de beroepsbevolking in deze groep geen baan kon vinden. Bij personen zonder arbeidshandicap daalde de werkloosheidsgraad eveneens, maar in mindere mate van 5% in 2010 naar ruim 3% in 2023. De kloof in de werkloosheid bij personen met en zonder arbeidshandicap nam daardoor in de betrokken periode af van 10 procentpunten in 2010 tot iets minder dan 2 procentpunten in 2023.

De werkloosheidsgraad bij personen met een arbeidshandicap kan niet verder opgedeeld worden naar achtergrondkenmerken geslacht, leeftijd en mate van hinder wegens te kleine celtaantallen. Er zijn geen betrouwbare resultaten beschikbaar.

Figuur 2.2.d. Werkloosheidsgraad van bevolking van 15 tot 64 jaar naar arbeidshandicap Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

Noot: de EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

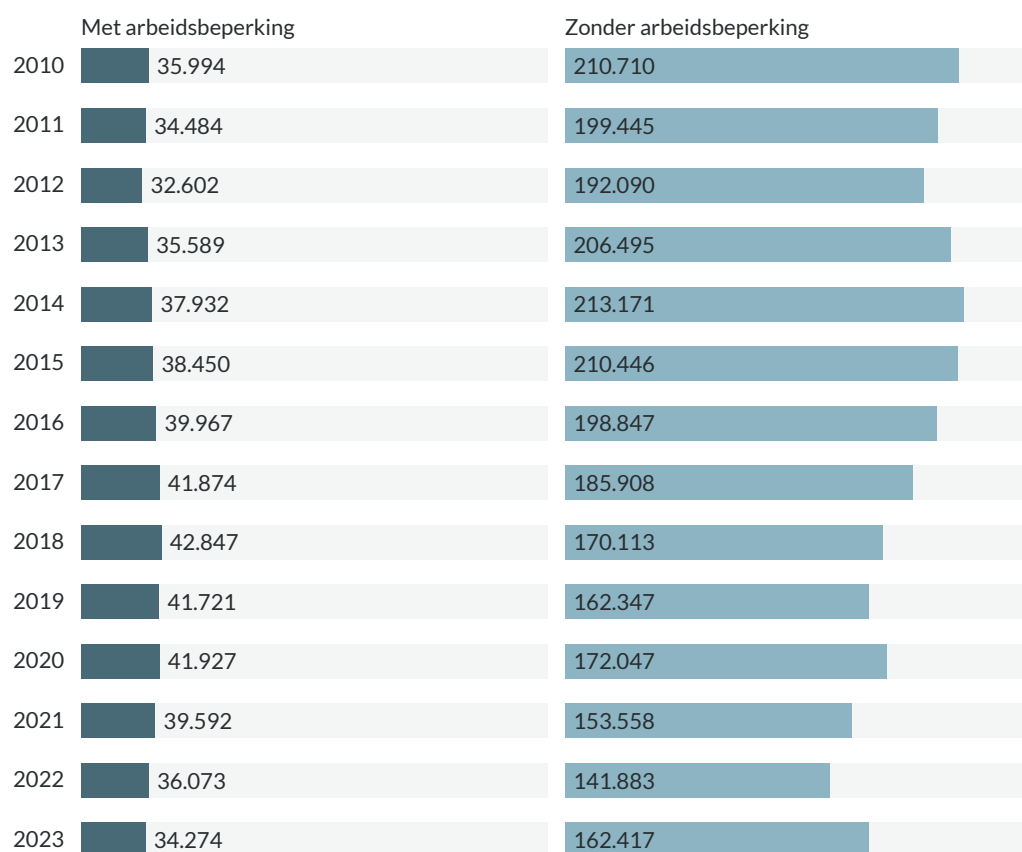
2.2.4 WERKZOEKENDEN ZONDER WERK (WZW)

De Vlaamse werkzoekenden kunnen ook worden geoperationaliseerd aan de hand van de inschrijving als werkzoekende zonder werk (WZW) bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB). Dat zijn personen zonder job die zich bij VDAB als werkzoekende hebben ingeschreven.

In 2023 waren 34.274 van de 196.691 WZW bij VDAB gekend als personen met een arbeidsbeperking. Dat komt overeen met ruim 17% van het totaal aantal WZW. In 2010 lag dat aandeel op 15%. Tussen 2010 en 2023 is het aandeel WZW met een arbeidsbeperking overwegend toegenomen en schommelde daarbij tussen 15% en 20%.

Tussen 2015 en 2019 kende het aantal WZW zonder arbeidsbeperking een dalend verloop. Een gelijkaardige daling was bij de WZW met een arbeidsbeperking pas te zien vanaf 2019. Door de Covid-19-crisis was er in 2020 echter opnieuw sprake van een stijging van zowel de WZW met als zonder arbeidsbeperking. Vanaf 2021 daalde het aantal WZW met en zonder arbeidsbeperking. In 2023 kende het aantal WZW zonder arbeidsbeperking opnieuw een toename terwijl het aantal WZW met een arbeidsbeperking verder afnam.

Figuur 2.2.e. Werkzoekenden zonder werk (WZW) naar arbeidsbeperking
Vlaams Gewest, 2010-2023, aantal

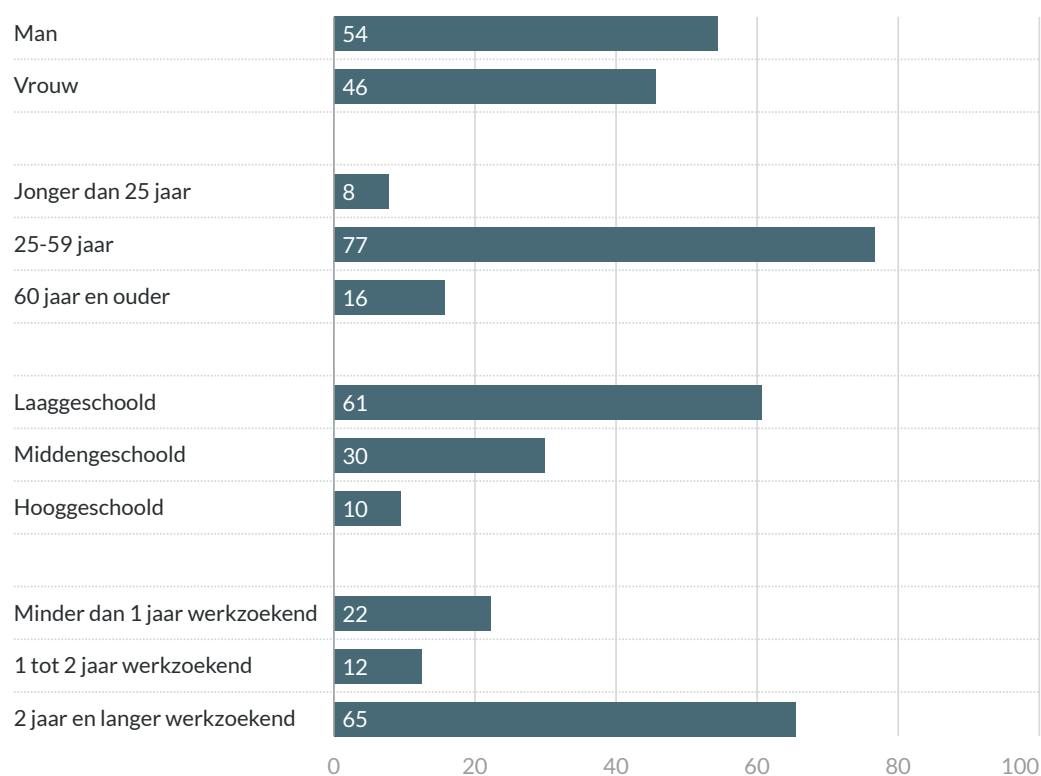

Bron: VDAB Arvastat

De groep werkzoekenden zonder werk met een arbeidsbeperking bestond in 2023 voor 54% uit mannen en voor 46% uit vrouwen. Voorts waren er onder de werkzoekenden zonder werk met een arbeidsbeperking opvallend veel 25-59-jarigen (77%), laaggeschoolden (61%) en langdurig werkzoekenden (78%).

Figuur 2.2.f. Werkzoekenden zonder werk (WZW) met arbeidsbeperking naar achtergrondkenmerken

Vlaams Gewest, 2023, in %

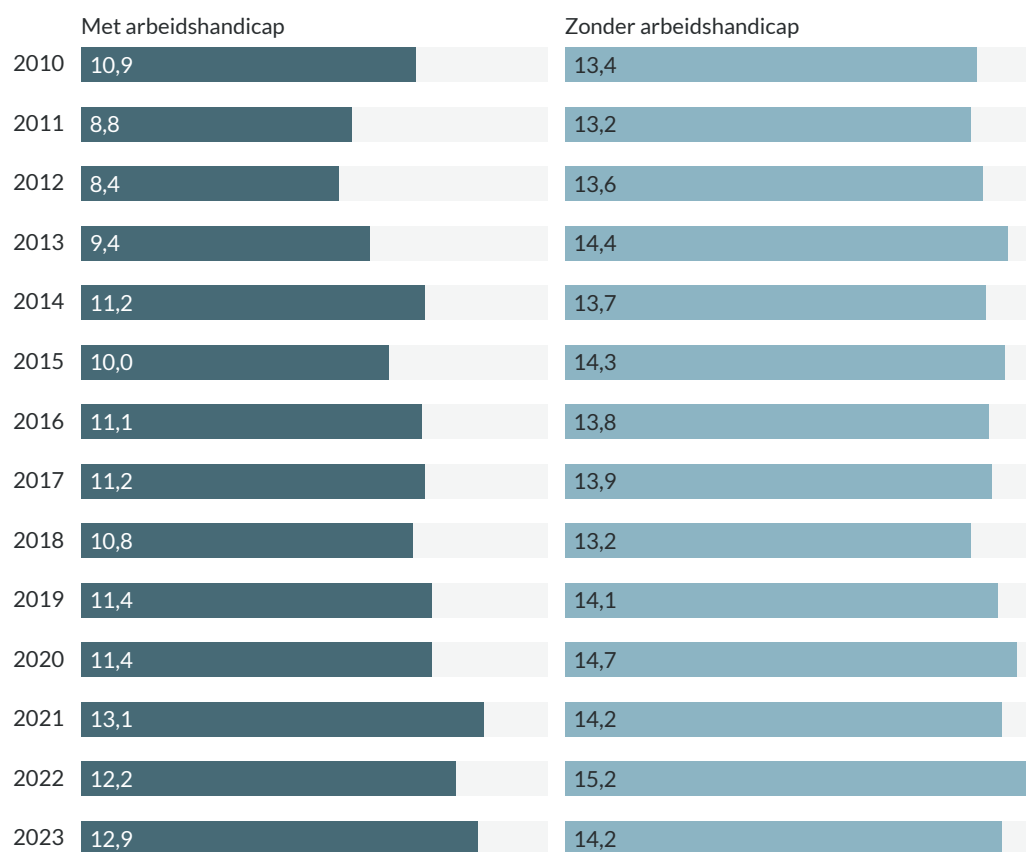
2.2.5 ZELFSTANDIGE ARBEID

Zelfstandigen zijn in de EAK-bevraging personen die werken in hun eigen bedrijf of professionele praktijk. Een zelfstandige wordt geacht te werken als hij/zij voldoet aan een van de volgende criteria: werkt met het doel winst te maken, besteedt tijd aan de werking van een bedrijf of is bezig met het opzetten van zijn/haar bedrijf, is niet gebonden door een arbeidsovereenkomst en is onderworpen aan het sociaal statuut van zelfstandigen. Vaak maakt men een onderscheid tussen zelfstandigen met of zonder werknemers in dienst. Ook zaakvoerders, bestuurders en werkende vennoten in vennootschappen hebben een statuut van zelfstandige.

Personen met een arbeidshandicap zijn (iets) minder vaak aan de slag als zelfstandige dan personen zonder arbeidshandicap. In 2023 lag het aandeel zelfstandigen bij werkenden met een arbeidshandicap op 13% tegenover 14% bij de werkende bevolking zonder arbeidshandicap. Voor beide groepen bleef het aandeel zelfstandigen vanaf 2016 vrij stabiel.

Figuur 2.2.g. Aandeel zelfstandigen in de werkende bevolking van 20 tot 64 jaar naar arbeidshandicap

Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

Noot: de EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

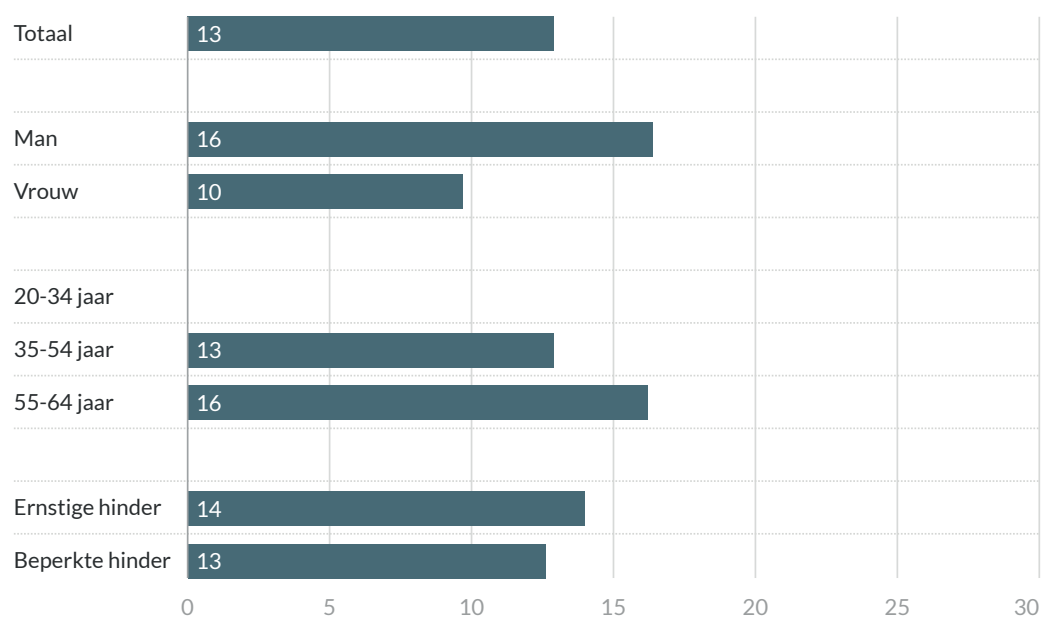
Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

In 2023 was het aandeel zelfstandigen bij de werkende mannen met een arbeidshandicap hoger dan bij de werkende vrouwen met arbeidshandicap. De 55-64-jarigen werkten vaker als zelfstandige dan de 35-54-jarigen.

De mate van hinder speelt minder een rol om als zelfstandige aan de slag te gaan. Het aandeel zelfstandigen in de werkende bevolking met ernstige hinder en met beperkte hinder was in 2023 niet zo verschillend.

Figuur 2.2.h. Aandeel zelfstandigen bij werkenden van 20 tot 64 jaar met arbeidshandicap naar geslacht, leeftijd en mate van hinder

Vlaams Gewest, 2023, in %

Noot: voor de 20-34-jarigen zijn er geen betrouwbare resultaten.

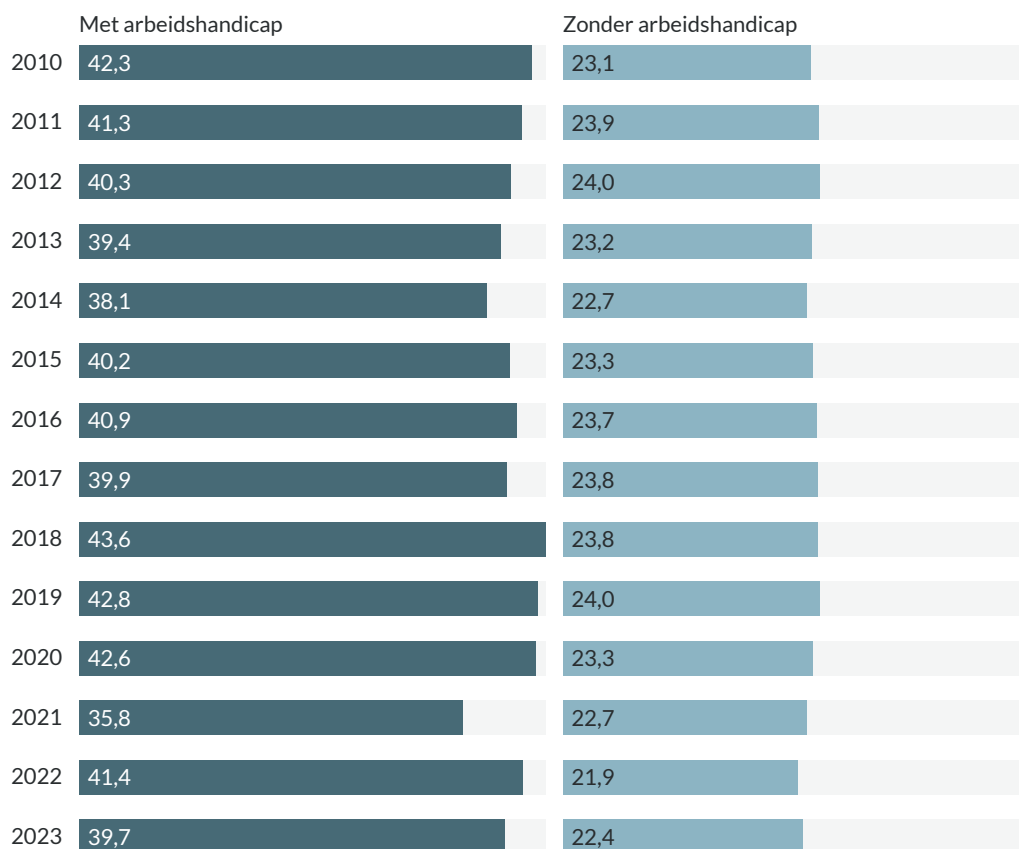
Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

2.2.6 DEELTIJDARBEID

Iemand is deeltijds tewerkgesteld indien de normale arbeidsduur minder is dan die van een voltijds werkende in een gelijkaardige baan. Het onderscheid tussen voltijds en deeltijds werken wordt bepaald op basis van het antwoord van de respondenten zelf. Deeltijds werkenden in de EAK-bevraging zijn dus diegenen die zelf aangeven deeltijds te werken.

Personen met een arbeidshandicap zijn vaker deeltijds tewerkgesteld dan personen zonder arbeidshandicap. In 2023 werkten ongeveer 40% van de 20-tot 64-jarigen met een arbeidshandicap deeltijds in vergelijking met 22% van hun leeftijdsgenoten zonder arbeidshandicap. De kloof tussen beide groepen was in 2023 bijna even groot als in 2010.

Figuur 2.2.i. Aandeel deeltijds werkenden van 20 tot 64 jaar naar arbeidshandicap
 Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

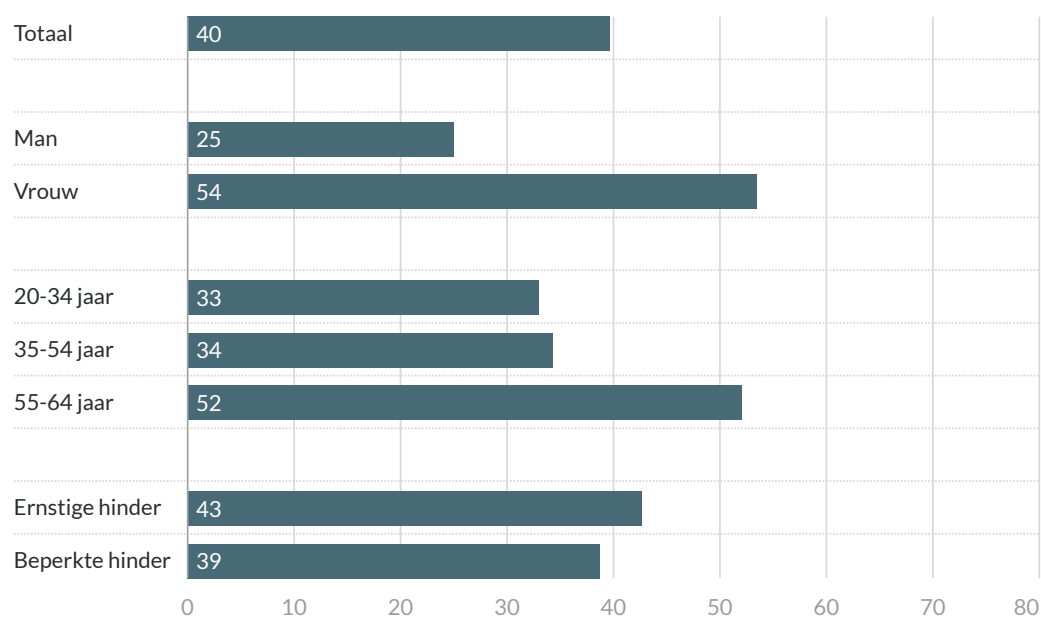
Noot: de EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

In 2023 was 54% van de werkende vrouwen met een arbeidshandicap deeltijds aan de slag. Bij mannen met een arbeidshandicap ging het om 25%. De 20- tot 34-jarige en de 35- tot 54-jarige personen met een arbeidshandicap (respectievelijk 33% en 34%) werkten minder deeltijds dan de oudere leeftijdsgroep (52%).

Opgesplitst naar mate van hinder bleek er in 2023 een verschil in deeltijds werk tussen personen met beperkte hinder en personen met ernstige hinder: personen met ernstige hinder (43%) zijn wat vaker deeltijds aan de slag dan personen met beperkte hinder (39%).

Figuur 2.2.j. Aandeel deeltijds werkenden van 20 tot 64 jaar met arbeidshandicap naar geslacht, leeftijd en mate van hinder
Vlaams Gewest, 2023, in %

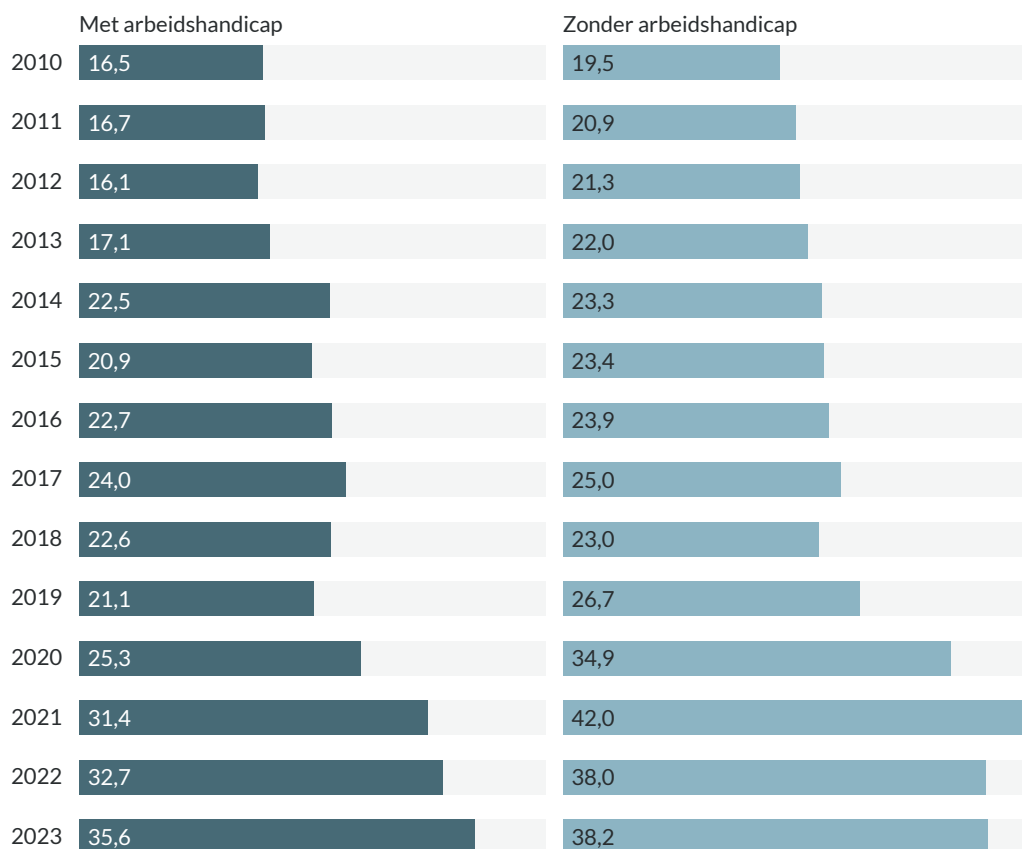
Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

2.2.7 THUISWERK

In wat volgt worden EAK-cijfers gepresenteerd over in welke mate werkenden thuiswerken. Het gaat om personen die op basis van formele afspraken met de werkgever 1% tot 100% van de werktijd thuis werken, tijdens een referentieperiode van 4 weken.

In 2023 werkte ruim 1 op de 6 werkenden met een arbeidshandicap in zekere mate thuis. Bij werkenden zonder arbeidshandicap waren dat er nagenoeg 1 op de 5. Thuiswerk nam tussen 2010 en 2023 toe voor beide groepen en dat in even grote mate (+19 procentpunten).

Figuur 2.2.k. Aandeel werkenden van 20 tot 64 jaar dat thuiswerkt naar arbeidshandicap
Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

Noot: de EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

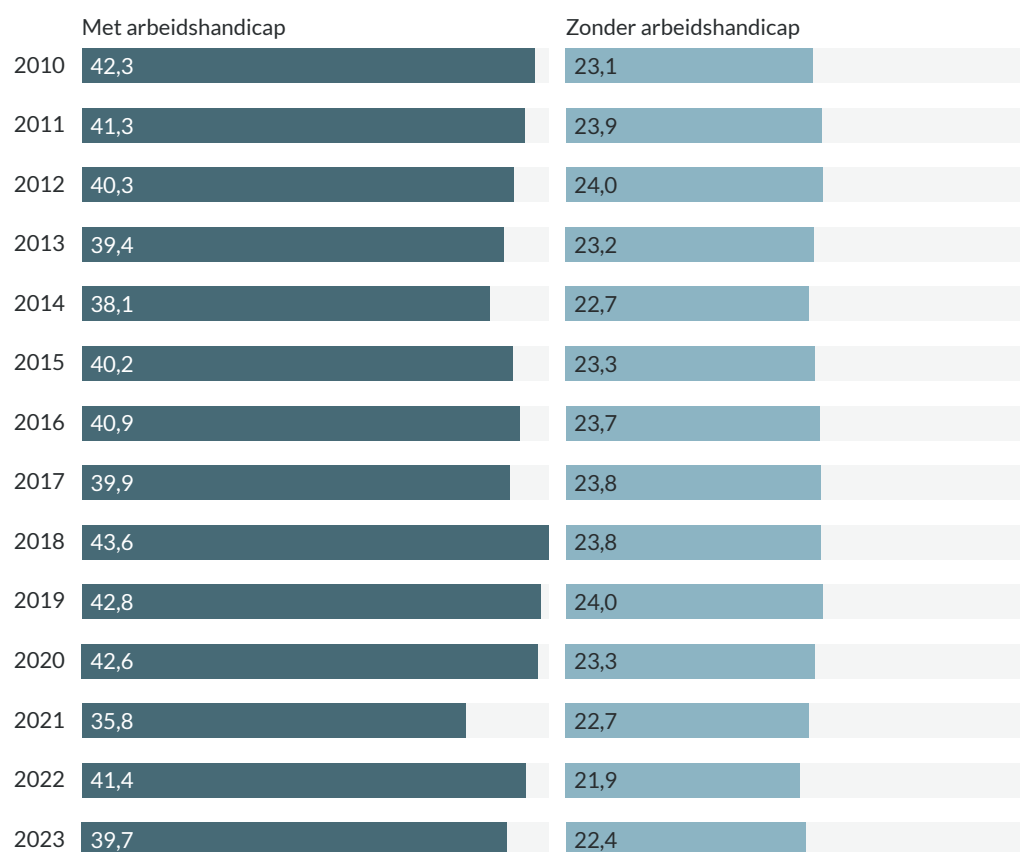
Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

Uit de cijfers blijkt voorts dat er in 2023 een verschil was tussen mannen en vrouwen met een arbeidshandicap op vlak van thuiswerken. Vrouwen (40%) werkten vaker van thuis uit dan mannen (32%).

Naar leeftijd zijn er ook verschillen. 41% van de 35- tot 54-jarigen werkte thuis in 2023. Bij de groepen van 20 tot 34 jaar en van 55 tot 64 jaar ging het om respectievelijk 28% en 32%.

Tussen personen met beperkte hinder en personen met ernstige hinder bleef het verschil beperkt.

Figuur 2.2.i. Aandeel deeltijds werkenden van 20 tot 64 jaar naar arbeidshandicap
Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

Noot: de EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

2.2.8 TIJDELIJKE ARBEID

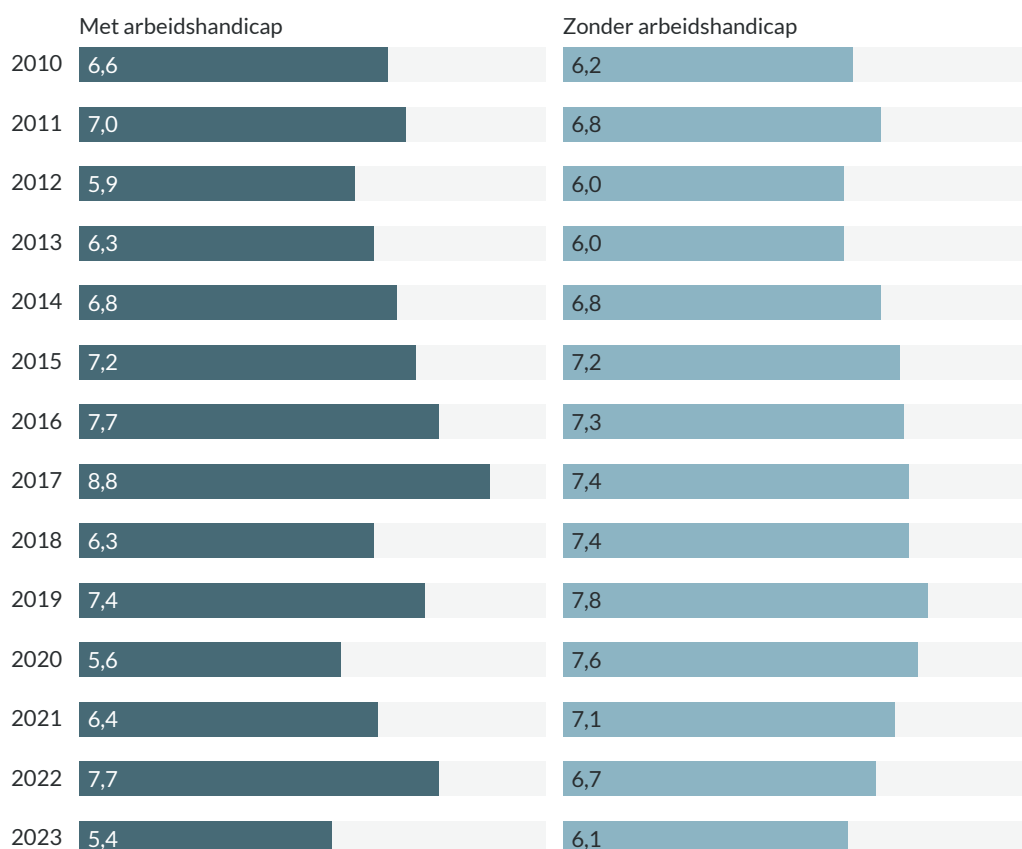
Tijdelijke arbeid kan verschillende vormen aannemen. Het kan gaan om uitzendarbeid, arbeidsovereenkomsten van bepaalde duur of voor een bepaalde opdracht, studentenarbeid, seizoensarbeid of overige formules waarvan de contractduur beperkt is in de tijd. Het gaat hier telkens enkel om werknemers.

In 2010 was er weinig verschil in tijdelijke arbeid tussen werknemers met en zonder handicap. Ook in 2023 was dat het geval.

Voor het aandeel werknemers met een arbeidshandicap dat een tijdelijk arbeidscontract heeft, is het niet mogelijk om betrouwbare resultaten te geven naar achtergrondkenmerken geslacht, leeftijd en mate van hinder en dit wegens te kleine celaantallen.

Figuur 2.2.m. Aandeel werknemers van 20 tot 64 jaar met een tijdelijk arbeidscontract naar

Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

Noot: de EAK-enquête werd in 2017 en 2021 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EAK Statbel, bewerking Steunpunt Werk

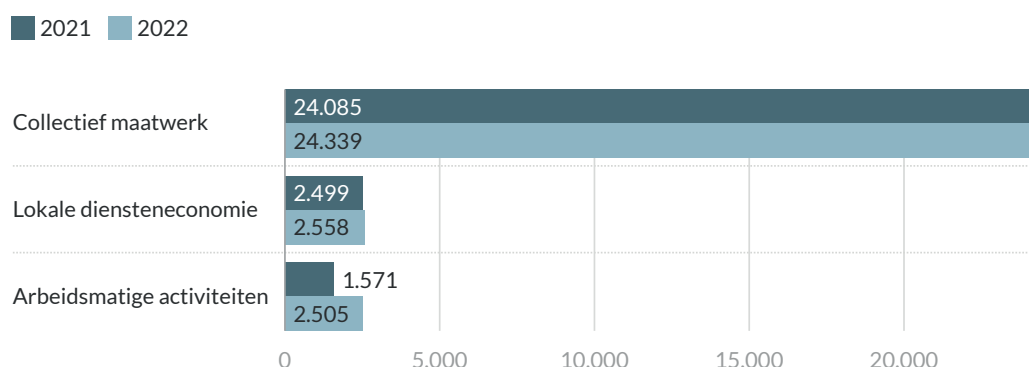
2.2.9 SOCIALE ECONOMIE

Personen met een grote afstand tot de reguliere arbeidsmarkt kunnen terecht in de sociale economie. Het gaat onder meer om personen met een arbeidsbeperking of met fysieke of psychische beperkingen of moeilijkheden. De sociale economie omvat verschillende werkvormen. Sinds 1 januari 2019 gaat het om de collectieve maatwerkbedrijven en -afdelingen (CMW) en de initiatieven lokale diensteneconomie (LDE). Vanaf april 2021 werd arbeidszorg omgevormd tot arbeidsmatige activiteiten (AMA). De maatwerkbedrijven omvatten de vroegere sociale werkplaatsen en de beschutte werkplaatsen, de maatwerkafdelingen vervangen de vroegere invoegbedrijven.

Eind 2022 waren 29.402 doelgroepwerknemers tewerkgesteld in de sociale economie in het Vlaamse Gewest. Dat komt overeen met bijna 1% van de totale werkende bevolking.

Het merendeel van de doelgroepwerknemers (83%) werkt in de collectieve maatwerkbedrijven en -afdelingen. In 2022 ging het om 24.339 personen. Dat zijn er 1% meer dan in 2021. Daarnaast waren in 2022 2.558 doelgroepwerknemers aan het werk in de lokale diensteneconomie. Dat aantal steeg met 2% in vergelijking met 2021. Ten slotte waren er in 2022 ook 2.505 doelgroepwerknemers actief in de arbeidsmatige activiteiten. Door de omvorming van arbeidszorg naar arbeidsmatige activiteiten (met een andere manier van registreren) in april 2021 is voor deze werkvorm voorzichtigheid geboden bij het maken van een vergelijking met de situatie in 2021.

Figuur 2.2.n. Doelgroepwerknemers in sociale economie
Vlaams Gewest, 2021-2022, aantal

Noot: inclusief 2 door het departement WSE erkende maatwerkbedrijven in het Brusselse Gewest, evenals de erkende LDE-initiatieven in het Brusselse Gewest. De tewerkstelling bij AMA in het Brusselse Gewest loopt via de erkende collectieve maatwerkbedrijven.

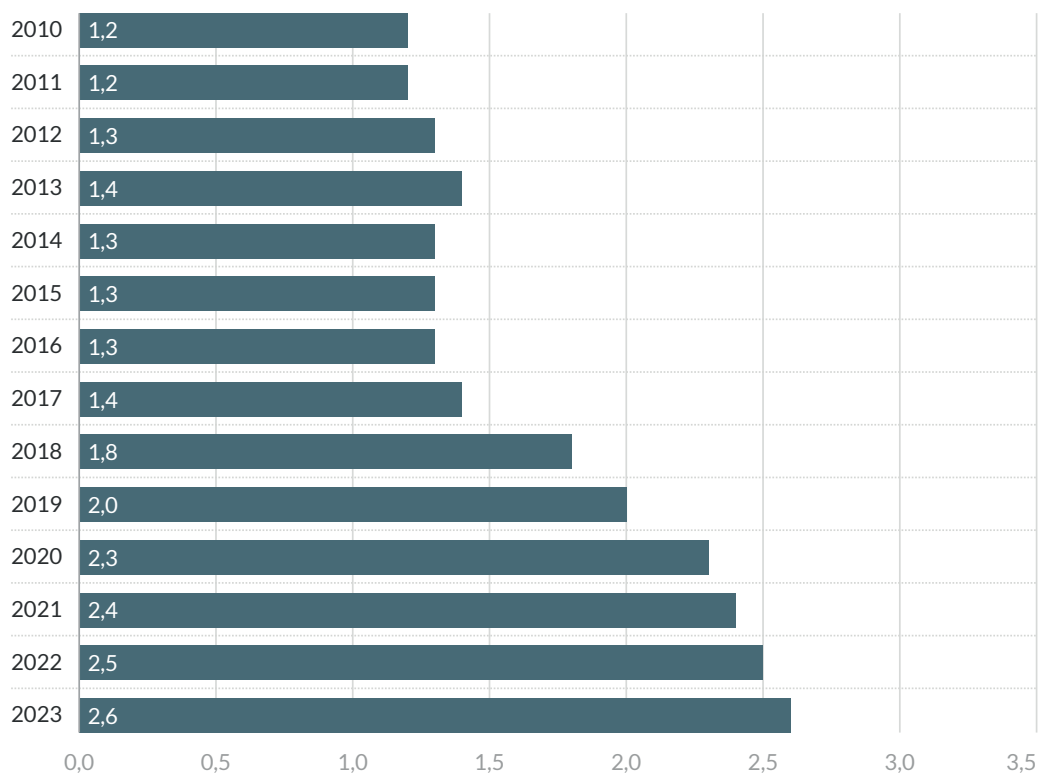
Bron: Departement WSE

2.2.10 WERKEN BIJ DE VLAAMSE OVERHEID

Jaarlijks brengt de Dienst Diversiteitsbeleid van de Vlaamse overheid in beeld hoeveel personeelsleden met een handicap of chronische ziekte bij de Vlaamse overheid werken. Het gaat om personen in een bepaald statuut of met een bepaalde uitkering (voor meer info: zie de inleiding van dit hoofdstuk).

In 2023 werkten er 1.033 personen met een handicap of chronische ziekte bij de Vlaamse overheid (2,6%). Sinds 2018 stijgt het aandeel van personeelsleden met een handicap of chronische ziekte nadat het verschillende jaren stagneerde rond 1,4%. Ook in 2023 zet deze stijgende trend zich verder.

Figuur 2.2.o. Personeelsleden met handicap of chronische ziekte bij Vlaamse overheid
 Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

2.2.11 WERKBAARHEID BIJ WERKENDEN

Werkbaar werk kan in beeld gebracht worden aan de hand van 4 kwaliteitsindicatoren die door de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor (WBM) van de Stichting Innovatie en Arbeid gemeten worden: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (werkbetrokkenheid en motivatie), leermogelijkheden (kansen op blijven en competentieontwikkeling) en werk-privé-balans (combinatie van arbeid met gezin en sociaal leven). Op basis van deze 4 werkbaarheidsindicatoren kan de werkbaarheidsgraad worden berekend: het aandeel van de werkenden (werknemers en zelfstandigen) dat een kwaliteitsvolle job of werkbaar werk heeft. Het gaat om het aandeel werkenden dat geen knelpunten signaleert op volgende werkbaarheidsaspecten: psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privébalans.

Werknemers met een arbeidshandicap hebben minder werkbare jobs dan werknemers zonder arbeidshandicap. In 2023 had bijna 37% van de werknemers met een arbeidshandicap een werkbare job. De werkbaarheidsgraad bij de werknemers met ernstige hinder (20%) en bij de werknemers met beperkte hinder (39%) lag in dat jaar duidelijk lager dan bij de werknemers zonder arbeidshandicap (56%).

Bij alle groepen was er sprake van een daling van de werkbaarheidsgraad tussen 2013 en 2019. Die daling was relatief gezien het grootst bij de groep met beperkte hinder. Tussen 2019 en 2023 stijgt de werkbaarheidsgraad bij werknemers met een arbeidshandicap. Die stijging was relatief gezien het grootst bij de groep met beperkte hinder.

Figuur 2.2.p. Werkbaarheidsgraad bij werknemers naar arbeidshandicap en mate van hinder

Vlaams Gewest, 2010-2023, in %

	2010	2013	2016	2019	2023
Met arbeidshandicap	36,7	39,0	34,2	30,4	36,5
Ernstige hinder	23,9	22,0	21,2	15,2	20,1
Beperkte hinder	38,1	41,3	36,2	32,9	39,4
Zonder arbeidshandicap	57,9	58,1	54,7	54,1	55,5

Bron: WBM SERV – Stichting Innovatie & Arbeid

De minder gunstige werkbaarheidssituatie van de werknemers met een arbeidshandicap komt tot uiting bij alle werkbaarheidsindicatoren. Het aandeel in een problematische situatie lag in 2023 bij werknemers met een arbeidshandicap, in het bijzonder bij diegenen met ernstige hinder, steeds hoger dan bij werknemers zonder arbeidshandicap.

In 2023 had bijna 51% van de werknemers met een arbeidshandicap af te rekenen met werkstressklachten tegenover ongeveer 33% bij de werknemers zonder arbeidshandicap. Nagenoeg 26% van de werknemers met een arbeidshandicap kampte met motivatieproblemen. Bij de werknemers zonder arbeidshandicap was dat 17%. Ruim 22% van de werknemers met een arbeidshandicap ervaarde onvoldoende leermogelijkheden. Bij werknemers zonder arbeidshandicap (12%) was dat lager. Bij de werknemers met een arbeidshandicap worstelde bijna 18% met het evenwicht tussen werk en privé. Bij de werknemers zonder arbeidshandicap lag dat aandeel op ongeveer 12%.

Figuur 2.2.q. Werkbaarheidsindicatoren bij werknemers naar arbeidshandicap en mate van hinder

Vlaams Gewest, 2023, in % dat knelpunten signaleert

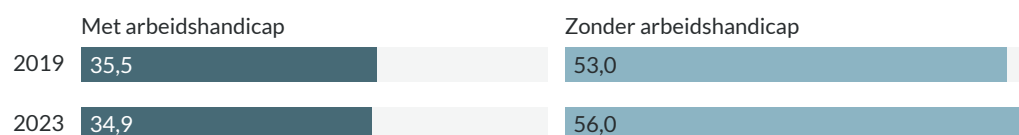
	WERKSTRESS	MOTIVATIE- PROBLEMEN	ONVOLDOENDE LEERMOGELIJKHEDEN	PROBLEMATISCHE WERK-PRIVÉ-BALANS
Met arbeidshandicap	50,7	26,1	22,4	17,7
Ernstige hinder	66,9	35,1	29,5	21,4
Beperkte hinder	47,9	24,5	21,1	17,1
Zonder arbeidshandicap	32,7	17,1	11,9	11,8

Bron: WBM SERV – Stichting Innovatie & Arbeid

Bij zelfstandigen met een arbeidshandicap ligt het aandeel werkbare jobs merkelijk lager dan bij zelfstandigen zonder arbeidshandicap. In 2023 had bijna 35% van de zelfstandigen met een arbeidshandicap een werkbare job. Bij de zelfstandigen zonder arbeidshandicap kwam de werkbaarheidsgraad op 56%. In vergelijking met 2019 bleef de werkbaarheidsgraad van zelfstandigen met een arbeidshandicap min of meer stabiel.

Figuur 2.2.r. Werkbaarheidsgraad bij zelfstandigen naar arbeidshandicap

Vlaams Gewest, 2019-2023, in %

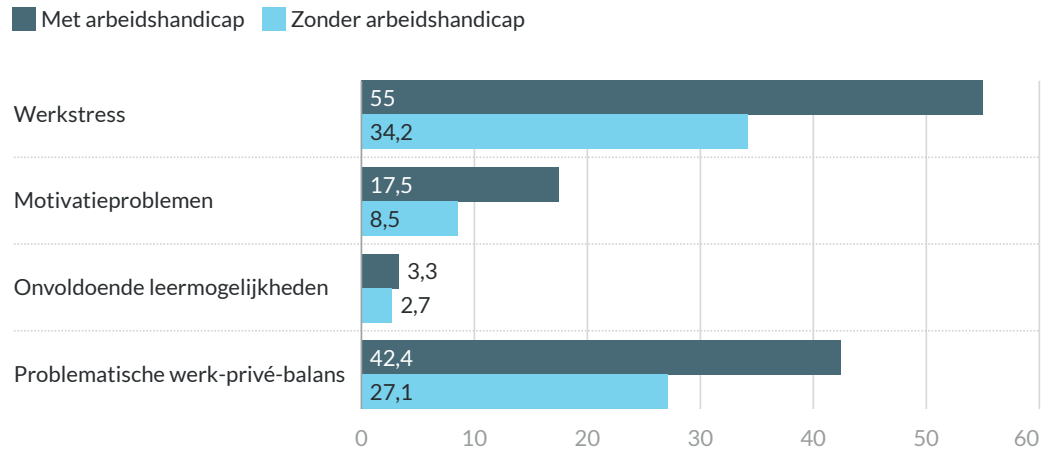

Bron: WBM SERV – Stichting Innovatie & Arbeid

Ook zelfstandigen met een arbeidshandicap worden vaker geconfronteerd met werkbaarheidsknelpunten dan zelfstandigen zonder arbeidshandicap.

In 2023 had 55% van de zelfstandigen met een arbeidshandicap af te rekenen met werkstressproblemen tegen 34% van de zelfstandigen zonder arbeidshandicap. De zelfstandigen met een arbeidshandicap hadden vaker problemen met de combinatie werk-privé en kampten meer met motivatieproblemen. Ten slotte ervoeren zelfstandigen met een arbeidshandicap vaker onvoldoende leermogelijkheden.

Figuur 2.2.s. Werkbaarheidsindicatoren bij zelfstandigen naar arbeidshandicap
Vlaams Gewest, 2023, in % dat knelpunten signaleert

Bron: WBM SERV – Stichting Innovatie & Arbeid

2.3 INKOMEN EN ARMOEDE

In dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de verschillen tussen personen met en zonder een handicap op het vlak van het beroepsinkomen en het persoonlijk inkomen. Vervolgens wordt ingegaan op het thema armoede en sociale uitsluiting.

De cijfers zijn gebaseerd op de gegevens van de European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey) van Statbel (zie hoofdstuk 1 voor meer info over deze enquête en over de in dit rapport gebruikte afbakening van de groep personen met een handicap). Om binnen de groep personen met een handicap onderscheid te kunnen maken naar geslacht, leeftijd en mate van hinder, wordt gebruik gemaakt van een dataset waarin de edities 2021, 2022 en 2023 van de EU-SILC-survey werden samengevoegd of gepoold. Op deze manier is het aantal bevraagde respondenten voldoende hoog om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over kleinere subgroepen binnen de groep van personen met een handicap.

Naast de gegevens van de EU-SILC-enquête zijn in dit hoofdstuk ook administratieve gegevens opgenomen over het aantal begunstigden van sociale bijstandsuitkeringen specifiek gericht op personen met een handicap. Het gaat om de inkomensvervangende tegemoetkoming, de integratietegemoetkoming en de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden/zorgbudget voor ouderen met een zorgnood. Deze cijfers zijn gebaseerd op gegevens van de Directie-Generaal (DG) Personen met een Handicap van de Federale Overheidsdienst (FOD) Sociale Zekerheid en van het Agentschap Zorg en Gezondheid van de Vlaamse overheid.

2.3.1 BEROEPSINKOMEN EN PERSOONLIJK INKOMEN

Alle inkomensstatistieken gebaseerd op de EU-SILC-survey worden berekend op basis van het totale inkomen verworven in het kalenderjaar voorafgaand aan de enquête. Resultaten uit de survey van 2023 hebben dus betrekking op het totale inkomen dat verdiend werd in alle maanden van 2022. In overeenstemming met Statbel wordt in de tekst en de figuren van dit rapport evenwel het jaar vermeld waarin de enquête werd afgenomen (2023, inkomens 2022). Bij de interpretatie van de inkomensstatistieken moet dus steeds in het achterhoofd worden gehouden dat het gaat om het inkomen verworven in het voorgaande kalenderjaar.

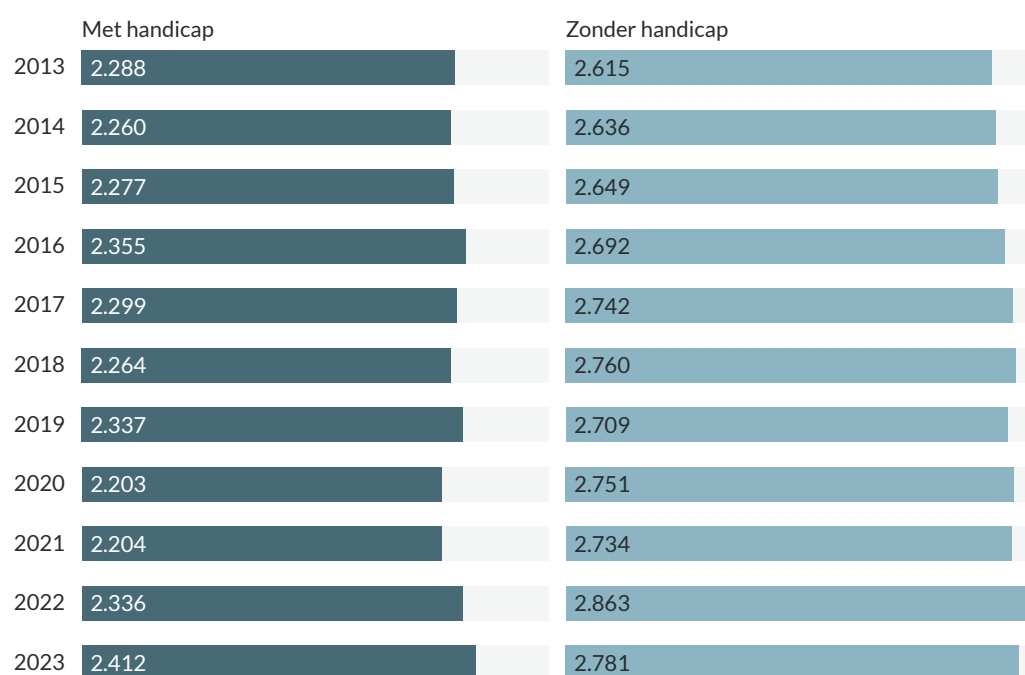
Personen met een handicap met een job verdienen gemiddeld genomen beduidend minder dan personen zonder een handicap. Het netto beroepsinkomen van werkenden van 20 tot 64 jaar lag volgens de EU-SILC-survey van 2023 bij personen zonder handicap gemiddeld op 2.781 euro per maand en bij personen met een handicap op 2.412 euro per maand. Het beroepsinkomen van personen met een handicap lag daarmee 15% lager.

Bij de berekening van het beroepsinkomen werden hier zowel voltijds als deeltijds werkenden meegenomen, maar wel enkel die personen die minstens 3 voltijdse equivalente maanden per jaar hebben gewerkt, dit om kortstondige jobs zoals studentenarbeid uit de vergelijking te houden.

In de hele beschouwde periode 2013-2023 schommelde het verschil tussen het beroepsinkomen van personen met en zonder een handicap tussen 14% en 25%. De bedragen in de figuur zijn uitgedrukt in reële prijzen, wat betekent dat ze gecorrigeerd werden voor de inflatie.

Figuur 2.3.a. Gemiddeld netto beroepsinkomen per maand van werkenden van 20 tot 64 jaar naar handicap

Vlaams Gewest, 2013-2023, in euro (prijzen van 2022)

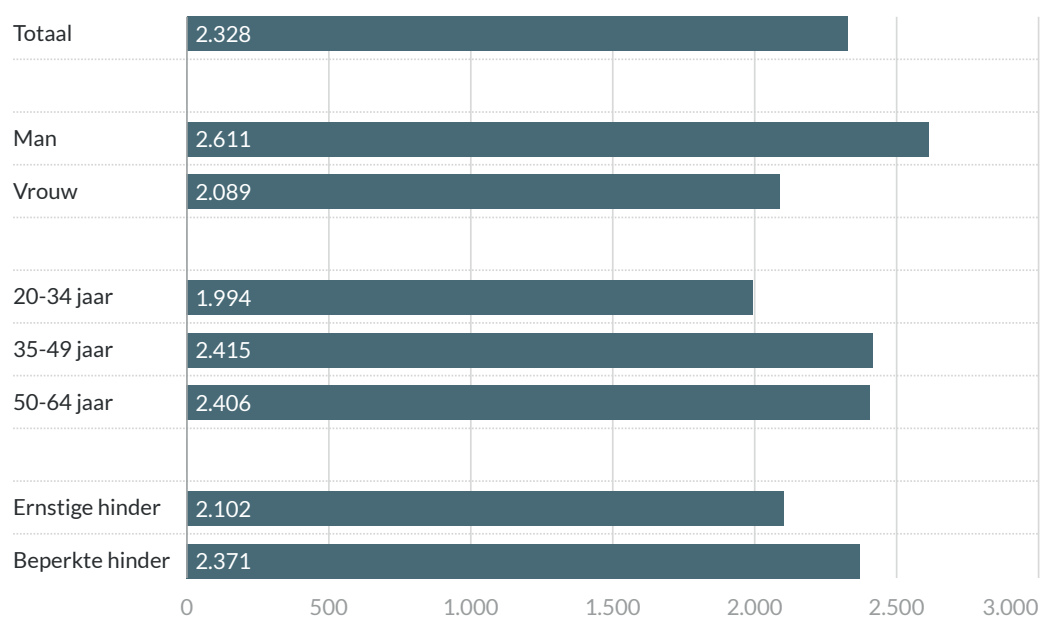
Noot: het beroepsinkomen wordt berekend op basis van het inkomen verdiend in het kalenderjaar voorafgaand aan de enquête, voor de werkenden die in dat jaar minstens 3 voltijds equivalente maanden hebben gewerkt. De EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de Covid-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap bestaan er duidelijke verschillen in het beroepsinkomen. Het beroepsinkomen van mannen met een handicap lag in de periode 2021-2023 ruim 500 euro (521 euro) hoger dan dat van vrouwen met een handicap. Het inkomen stijgt ook met de leeftijd. En personen met beperkte hinder hebben een hoger inkomen dan personen met ernstige hinder.

Figuur 2.3.b. Gemiddeld netto beroepsinkomen per maand van werkenden van 20 tot 64 jaar met handicap naar geslacht, leeftijd en mate van hinder

Vlaams Gewest, 2021-2023, in euro (prijzen van 2022)

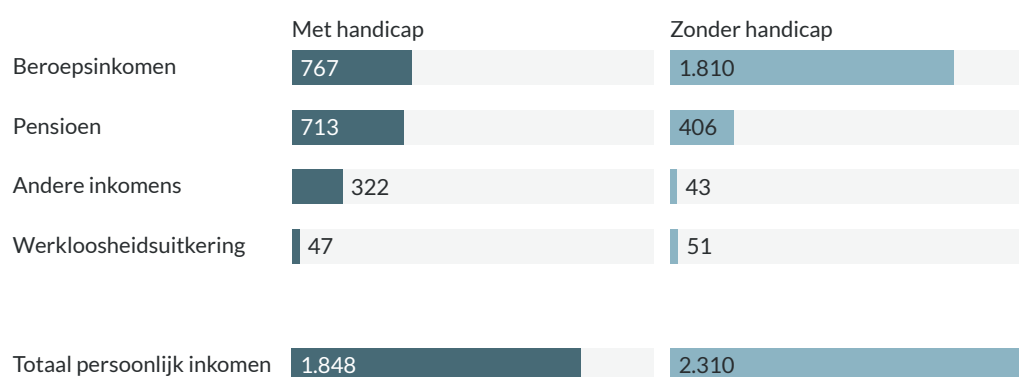

Noot: bij de berekening van het beroepsinkomen werd enkel rekening gehouden met werkenden die per jaar meer dan 3 voltijds equivalente maanden hebben gewerkt. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities van 2021, 2022 en 2023 van de EU-SILC-survey.

Naast of bovenop het beroepsinkomen kunnen personen nog andere inkomsten ontvangen zoals uitkeringen voor pensioen, werkloosheid, arbeidsongeschiktheid, ziekte en invaliditeit, vergoedingen voor studie of opleiding en sociale bijstand. De som van alle individuele inkomsten voor alle personen van 18 jaar en ouder in de enquête noemen we dan het 'persoonlijk inkomen', berekend op individueel niveau.

Het netto totaal persoonlijk inkomen lag volgens de EU-SILC-survey van 2023 (berekend op de totale inkomsten van 2022) in de totale groep personen van 18 jaar en ouder (werkenden en niet-werkenden) duidelijk lager bij de personen met een handicap dan bij de personen zonder een handicap. Bij de personen met een handicap ging het gemiddeld om 1.848 euro per maand, bij de personen zonder een handicap om 2.310 euro per maand. Het totaal persoonlijk inkomen van personen met een handicap lag daarmee 25% lager dan het totaal persoonlijk inkomen van personen zonder handicap. Vooral het beroepsinkomen ligt bij personen zonder een handicap veel hoger dan bij personen met een handicap. Bij het inkomen uit pensioenen of andere inkomens (inkomens voor onder meer arbeidsongeschiktheid, ziekte/invaliditeit en sociale bijstand) geldt net het omgekeerde.

Figuur 2.3.c. Gemiddeld netto totaal persoonlijk inkomen per maand van personen ouder dan 18 jaar naar handicap en naar samenstelling Vlaams Gewest, 2023, in euro (prijzen van 2022)

Noot: het beroepsinkomen wordt berekend op basis van het inkomen verdiend in het kalenderjaar voorafgaand aan de enquête, voor alle werkenden die in dat jaar minstens 3 voltijds equivalente maanden hebben gewerkt. De EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

2.3.2 ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING

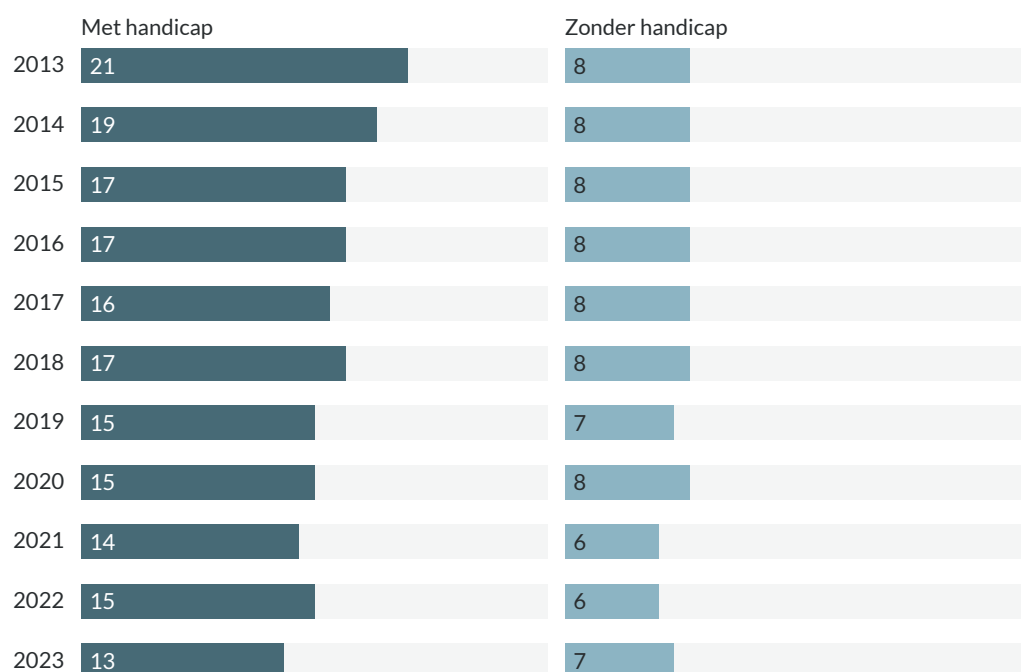
Armoede en sociale uitsluiting kan op verschillende manieren in beeld gebracht worden. Een eerste manier om zicht te krijgen op de armoedesituatie van bepaalde groepen is te kijken naar het aandeel personen met een huishoudinkomen onder de armoederisicodrempel. Deze drempel wordt traditioneel gelegd op 60% van het mediaan netto beschikbare gestandaardiseerde huishoudinkomen in België. Er wordt vanuit gegaan dat personen die leven in een huishouden dat moet rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel een verhoogd risico op armoede lopen. Het inkomen wordt hier gemeten op huishoudniveau. Door dat huishoudinkomen te standaardiseren wordt rekening gehouden met de grootte en samenstelling van het huishouden. Ook hier gaat het om het inkomen verworven in het kalenderjaar voorafgaand aan de enquête, maar wordt in de tekst en de figuren van dit rapport toch telkens het jaar van afname van de enquête vermeld.

Het armoederisico lag in 2023 bij personen met een handicap bijna dubbel zo hoog als bij personen zonder handicap: 13% van de personen met een handicap en 7% van de personen zonder een handicap leefde volgens de EU-SILC-survey van 2023 (berekend op totale inkomsten van 2022) in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel.

De EU-SILC-survey waarop deze cijfers gebaseerd zijn, werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. In 2020 werden door de Covid-19-crisis noodgedwongen een

aantal aanpassingen aan de gebruikte methode doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren. Wel kan gesteld worden dat het aandeel personen onder de armoededrempel bij de personen met een handicap in nagenoeg alle jaren tussen 2013 en 2023 minstens dubbel zo hoog lag als bij personen zonder handicap. Het verschil tussen beide groepen neemt wel af over de tijd.

Figuur 2.3.d. Aandeel personen van 18 jaar en ouder met huishoudinkomen onder armoededrempel naar handicap
Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

Noot: de cijfers opgenomen in de figuur werden berekend op basis van de huishoudinkomens van het kalenderjaar voorafgaand aan de enquête. De EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

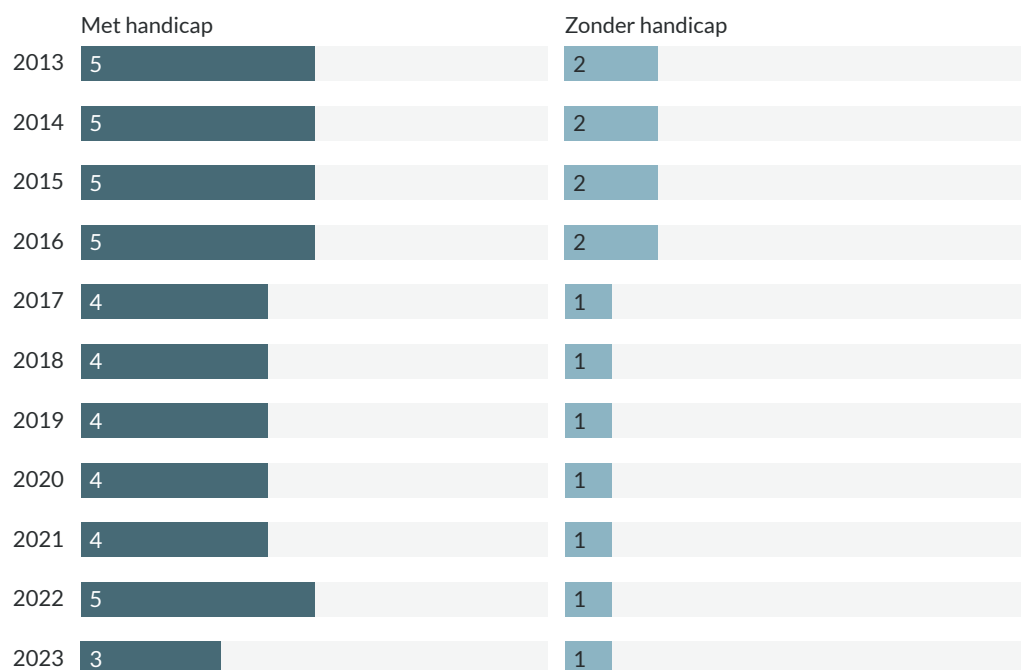
Op Europees niveau wordt een armoede-indicator gebruikt die niet zozeer focust op het inkomen zelf, maar op het feit of men met dat inkomen kan genieten van een minimale levensstandaard. Dat gebeurt door na te gaan hoeveel van de volgende 9 basisitems elk huishouden moet missen omwille van financiële redenen: 1 week vakantie buitenshuis per jaar, een maaltijd met vis, vlees, kip of vegetarisch alternatief om de 2 dagen, een wasmachine, een kleuren-tv, een telefoon/GSM, een auto, de rekeningen voor huur, hypotheek, nutsvoorzieningen of andere aankopen kunnen betalen, het huis degelijk kunnen verwarmen, en een beperkte onverwachte financiële uitgave

(1.300 euro) kunnen doen. Vervolgens wordt per land of regio het percentage individuen berekend dat leeft in een huishouden dat niet beschikt over minstens 4 van deze 9 items.

Volgens de EU-SILC-survey van 2023 leefde in het Vlaamse Gewest 3,4% van de personen met een handicap in een dergelijk 'ernstig materieel gedepriveerd huishouden'. Bij de personen zonder een handicap ging het om 1%. Het verschil tussen beide aandelen bleef over de gehele periode 2013-2023 min of meer gelijk.

Figuur 2.3.e. Aandeel personen van 18 jaar en ouder in ernstige materiële deprivatie naar handicap

Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

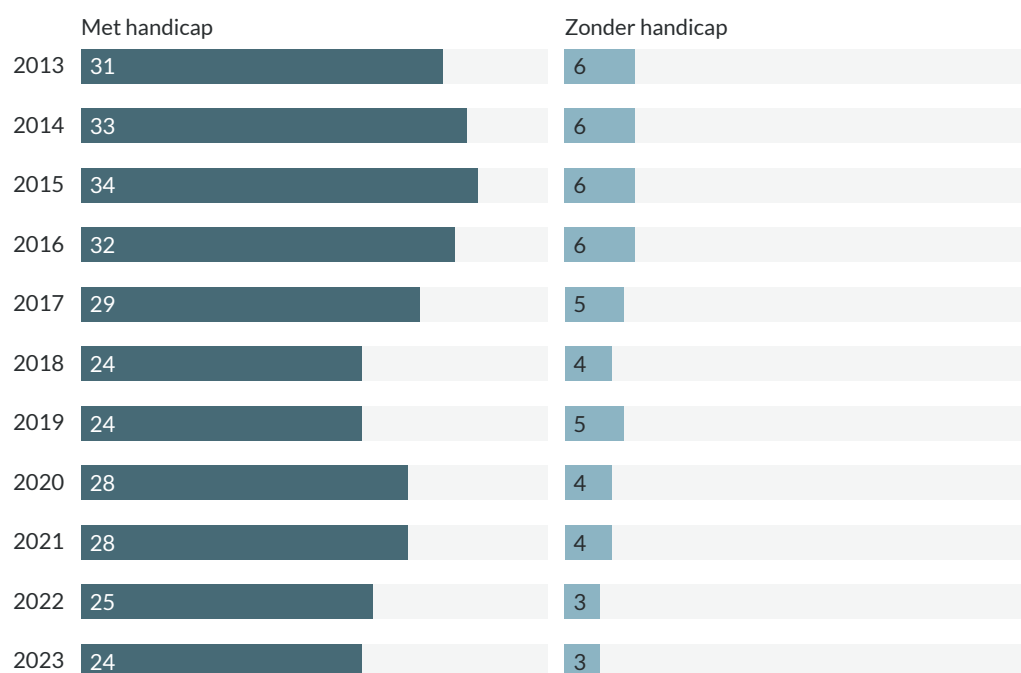
Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

De mate waarin leden van een huishouden betaald werk hebben vormt een belangrijke bepalende factor voor mogelijke armoede of sociale uitsluiting. Huishoudens met zeer lage werkintensiteit zijn huishoudens waar door de volwassenen niet of slechts beperkt wordt gewerkt (een totale werkintensiteit lager dan 20%). Het is bij die huishoudens dat de hoogste armoederisicopercentages worden gemeten.

Volgens de EU-SILC-survey van 2023 leefde 24% van de personen van 18 tot 59 jaar met een handicap in een huishouden met zeer lage werkintensiteit. Bij de personen zonder handicap ging het om 3%. Het aandeel personen met een handicap in huishoudens met een zeer lage werkintensiteit schommelde in de periode 2013-2023 tussen 24% en 34%. Bij de personen zonder een handicap ging het telkens om 3% tot 6%.

Figuur 2.3.f. Aandeel personen van 18 tot 59 jaar in huishouden met zeer lage werkintensiteit naar handicap
Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

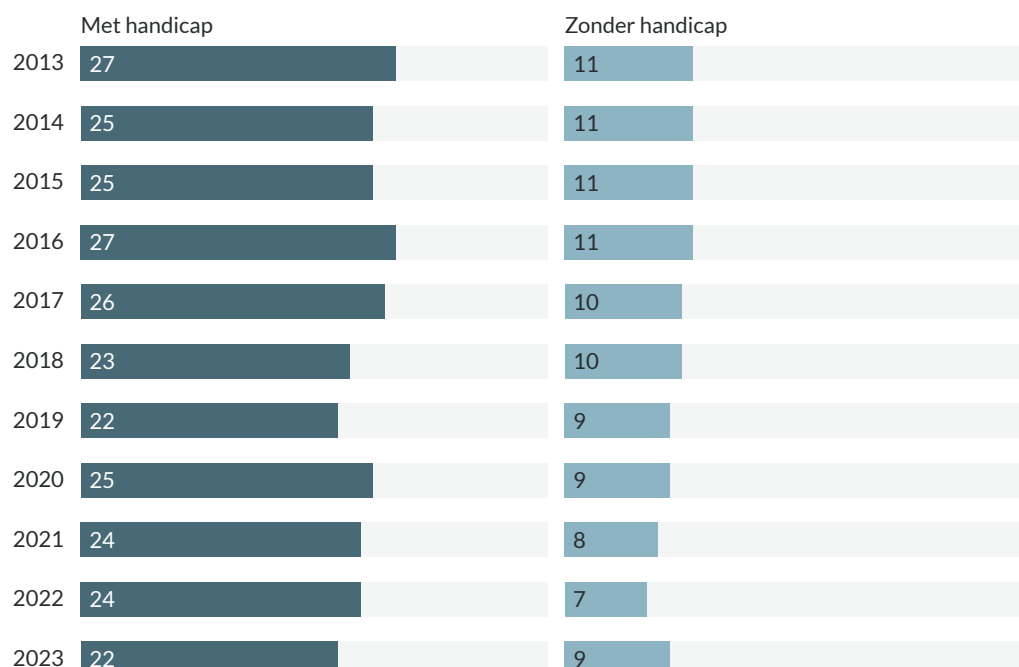
Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Bij de opvolging van de Europa 2020-strategie werden in de voorbije jaren de 3 bovengenoemde armoede-indicatoren samen in rekening gebracht. Iemand wordt dan als arm of sociaal uitgesloten beschouwd als hij of zij voldoet aan minstens 1 van volgende voorwaarden:

- Hij of zij leeft in een huishouden met een inkomen onder de nationale armoederisicodrempel na sociale transfers.
- Hij of zij leeft in een huishouden met ernstige materiële deprivatie (het huishouden mist minstens 4 items uit een lijst van 9 basisitems omwille van financiële redenen).
- Hij of zij is jonger dan 60 jaar en leeft in een huishouden met een zeer lage werkintensiteit.

Gemeten aan de hand van deze samengestelde EU2020-indicator leefde in 2023 22% van de personen met een handicap en 9% van de personen zonder een handicap in armoede of sociale uitsluiting. Het verschil tussen beide groepen blijft in de hele periode 2013-2023 min of meer constant.

Figuur 2.3.g. Aandeel personen van 18 jaar en ouder in armoede of sociale uitsluiting volgens EU2020-definitie naar handicap
Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

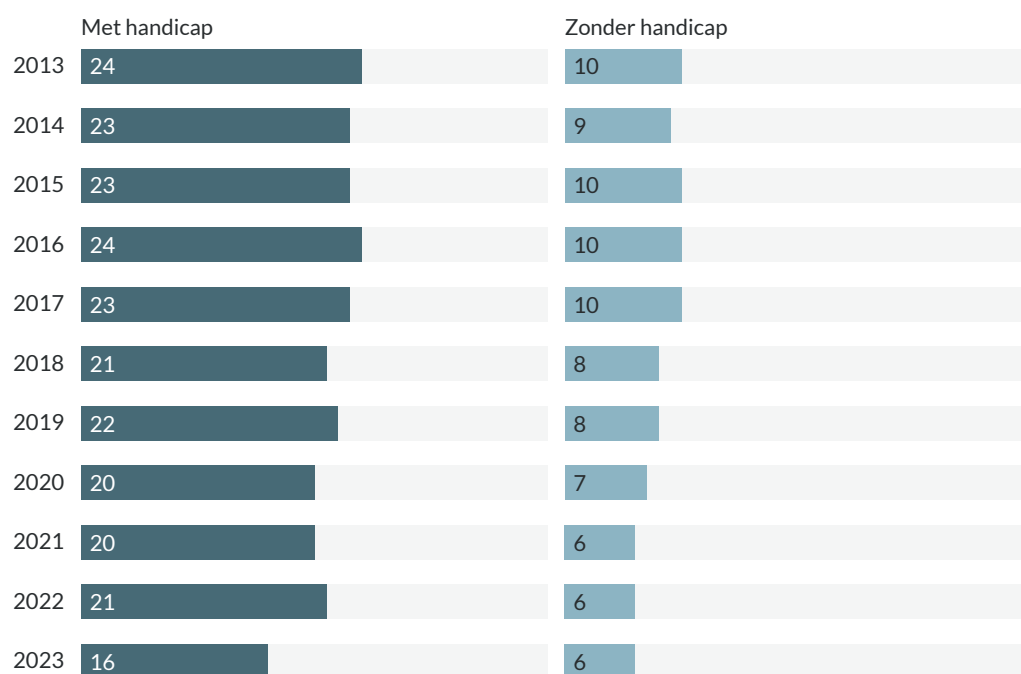
Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Bij de berekening van het armoederisicopercentage wordt op een objectieve manier nagegaan of het inkomen waarover mensen beschikken al dan niet boven een bepaalde drempel ligt. Maar de inkomensbehoeften verschillen van huishouden tot huishouden, bijvoorbeeld als gevolg van bijkomende zorg- en gezondheidskosten. Bij het vergelijken van de armoede- en inkomenssituatie van personen met en zonder handicap wordt daarom best ook gekeken naar een subjectieve inschatting van het inkomen door de betrokkenen zelf, de zogenaamde 'subjectieve armoede'. In tegenstelling tot bij de andere in dit rapport opgenomen inkomensstatistieken hebben de cijfers over subjectieve armoede geen betrekking op het voorgaande kalenderjaar maar op het ogenblik waarop de enquête werd afgenomen.

In 2023 leefde 16% van de personen met een handicap in een huishouden waarvan de referentiepersoon zelf aangeeft dat men (zeer) moeilijk rondkomt met het beschikbare inkomen. Bij de personen zonder handicap ging het om 6%. Het verschil tussen beide groepen is over de hele periode 2013-2023 licht afgenomen.

Figuur 2.3.h. Aandeel personen van 18 jaar en ouder in subjectieve armoede naar handicap
Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

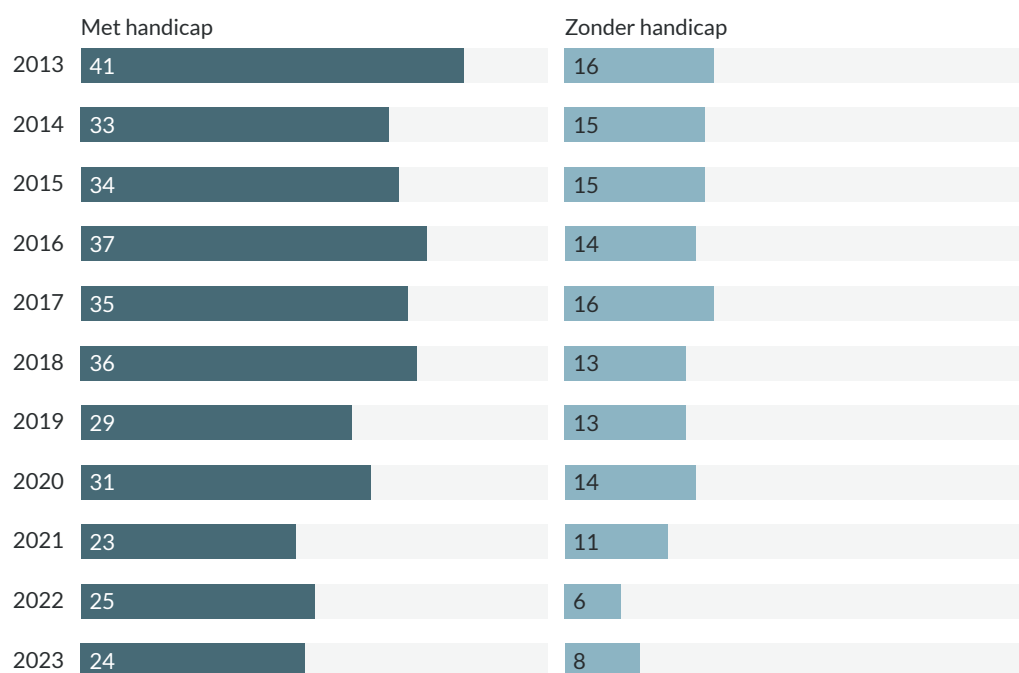
Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Een andere indicator van subjectieve armoede is de mate waarin de respondent vindt dat lopende schulden een financiële belasting vormen voor het huishouden. Het gaat in deze vraagstelling om schulden die niet gelinkt zijn aan het afbetalen van een lening voor de woning, maar om schulden in het kader van leningen voor consumptiegoederen of -diensten (zoals bijvoorbeeld een auto, meubelen, vakantie, enzovoort) en kredietschulden.

In 2023 leefde 24% van de personen met een handicap in een huishouden waarvan de referentiepersoon zelf aangeeft dat schulden voor consumptie een zware financiële belasting vormen voor het huishouden. Bij personen zonder een handicap ging het om 8%. Het verschil tussen beide groepen wat deze indicator betreft is over de hele periode 2013-2023 afgenomen.

Figuur 2.3.i. Aandeel personen van 18 jaar en ouder in huishouden met moeilijkheid terugbetalen schulden voor consumptie (niet woon-gerelateerd)
Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Ter afronding van dit hoofdstuk wordt ingezoomd op mogelijke verschillen binnen de groep personen met een handicap op een aantal van de reeds behandelde armoede-indicatoren. Daaruit blijkt dat er in de periode 2021-2023 nagenoeg geen verschil was naar geslacht op het vlak van het aandeel personen in subjectieve armoede.

Voor de 3 andere armoede-indicatoren is er wel een verschil: mannen met een handicap leven iets vaker in een huishouden onder de armoededrempel dan vrouwen, leven iets vaker in armoede of sociale uitsluiting en hebben iets meer moeilijkheden met het terugbetalen van schulden voor consumptie.

Naar leeftijd blijven de verschillen voor wat betreft het aandeel personen onder de armoededrempel beperkt. Bij de andere indicatoren zijn er grotere verschillen. Bij de groep van 35 tot 49 jaar is het aandeel in subjectieve armoede het hoogst. Personen van 50 tot 64 jaar leven vaker in armoede of sociale uitsluiting en hebben meer moeite met het terugbetalen van schulden voor consumptie-aankopen dan de andere leeftijdsgroepen.

Bij alle 4 de indicatoren liggen de aandelen in armoede bij de personen met ernstige hinder duidelijk hoger dan bij de personen met slechts beperkte hinder.

Figuur 2.3.j. Personen van 18 jaar en ouder met handicap met huishoudinkomen onder armoededrempel, in armoede of sociale uitsluiting (EU2020-definitie) en in subjectieve armoede naar geslacht, leeftijd en mate van hinder

Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

	Huishoudinkomen onder armoededrempel	In armoede of sociale uitsluiting (EU 2020)	In subjectieve armoede	Moeilijkheden met terugbetalen schulden voor consumptie
Totaal	14	23	19	24
Man	17	26	18	26
Vrouw	12	21	19	23
18-34 jaar	15	24	18	22
35-49 jaar	11	26	26	24
50-64 jaar	15	32	21	28
65+	15	16	15	18
Ernstige hinder	17	33	25	32
Beperkte hinder	12	18	15	21

Noot: de cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities van 2021, 2022 en 2023 van de EU-SILC-survey.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

2.3.3 SOCIALE BIJSTANDSUITKERINGEN VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Er bestaan een aantal specifieke uitkeringen gericht op personen met een handicap in een precaire inkomenssituatie. Zo kunnen personen van 18 tot 65 jaar met een door de FOD Sociale Zekerheid erkende handicap een beroep doen op een aantal sociale bijstandsuitkeringen indien zij leven in een huishouden dat moet rondkomen met een inkomen onder een bepaalde grens. Het gaat vooreerst om de inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) voor personen met een verminderd verdienvermogen door hun handicap. De IVT is een tegemoetkoming die bedoeld is om het verlies aan inkomen (deels) te compenseren. Daarnaast bestaat er een integratietegemoetkoming (IT) voor personen met een handicap met een verminderde zelfredzaamheid. De IT is bedoeld als compensatie voor de bijkomende kosten die een persoon met een handicap heeft om deel te kunnen nemen aan het maatschappelijke leven. Niet iedereen met een erkende handicap ontvangt een dergelijke uitkering aangezien er bijkomende inkomensvoorwaarden aan verbonden zijn: enkel personen met een huishoudinkomen onder een bepaalde grens hebben recht op deze uitkeringen. Beide uitkeringen kunnen wel samen uitgekeerd worden: eenzelfde persoon kan dus zowel een IVT als een IT ontvangen.

In mei 2024 werd in het Vlaamse Gewest aan ruim 128.000 personen een IVT en/of een IT uitgekeerd. Dat is een stijging van 68% tegenover 2011. In mei 2024 ontving 11% enkel een IT, 2% enkel een IVT en 87% zowel een IT als een IVT. Het aantal personen met enkel een IT is het sterkst gestegen. Daar is sprake van een stijging met 73% in de periode 2011-2024. Bij de groep met zowel een IT als een IVT gaat het om een stijging van 68%, bij de groep met enkel een IVT om een stijging van 51%.

Figuur 2.3.k. Personen met integratietegemoetkoming (IT) en/of inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT)

Vlaams Gewest, 2010-2024, op 1 mei van het jaar, aantal

	Enkel IT	Enkel IVT	Zowel IVT als IT	Totaal IVT en/of IT
2010	13.980	1.312	59.958	75.250
2011	7.942	2.090	66.572	76.604
2012	5.243	2.169	70.228	77.640
2013	5.288	2.280	72.166	79.734
2014	5.870	2.327	73.633	81.830
2015	6.192	2.395	76.125	84.712
2016	6.736	2.285	78.643	87.664
2017	6.908	2.333	79.829	89.070
2018	7.402	2.420	82.326	92.148
2019	7.943	2.385	88.084	98.412
2020	9.589	2.725	90.778	103.092
2021	9.445	2.817	94.463	106.725
2022	9.097	2.786	103.872	115.755
2023	11.870	2.851	108.532	123.253
2024	13.735	3.161	111.697	128.593

Bron: DG Personen met een Handicap - FOD Sociale Zekerheid

In mei 2024 was 53% van het totaal aantal personen met een IT en/of een IVT een vrouw, 47% een man. Bij de personen met enkel een IT of enkel een IVT is het overwicht van vrouwen nog groter. Daar ging het telkens om respectievelijk 63% en 58% vrouwen.

Naar leeftijd is de groep van 50 tot 64 jaar de grootste groep binnen het totaal aantal personen met een IT en/of een IVT (37%). Daarna volgen de groepen van 35 tot 49 jaar (22%) en van 18 tot 34 jaar (ook 22%). Er is ook nog een behoorlijk grote groep 65-plussers (18%) ondanks het feit dat de IT en IVT gericht zijn op personen van 18 tot 65 jaar. Dat heeft te maken met het feit dat personen die voor hun 65ste verjaardag een dergelijke uitkering hebben ontvangen, die blijven ontvangen nadat ze 65 jaar geworden zijn.

Figuur 2.3.I. Personen met integratietegemoetkoming (IT) en/of inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) naar geslacht en leeftijd

Vlaams Gewest, mei 2024, aantal

	Enkel IT	Enkel IVT	Zowel IVT als IT
Man	5.046	1.327	53.887
Vrouw	8.689	1.834	57.810
18-34 jaar	930	457	26.938
35-49 jaar	721	626	26.934
50-64 jaar	693	1.313	45.686
65-79 jaar	10.277	709	11.657
80 jaar en ouder	1.114	56	482

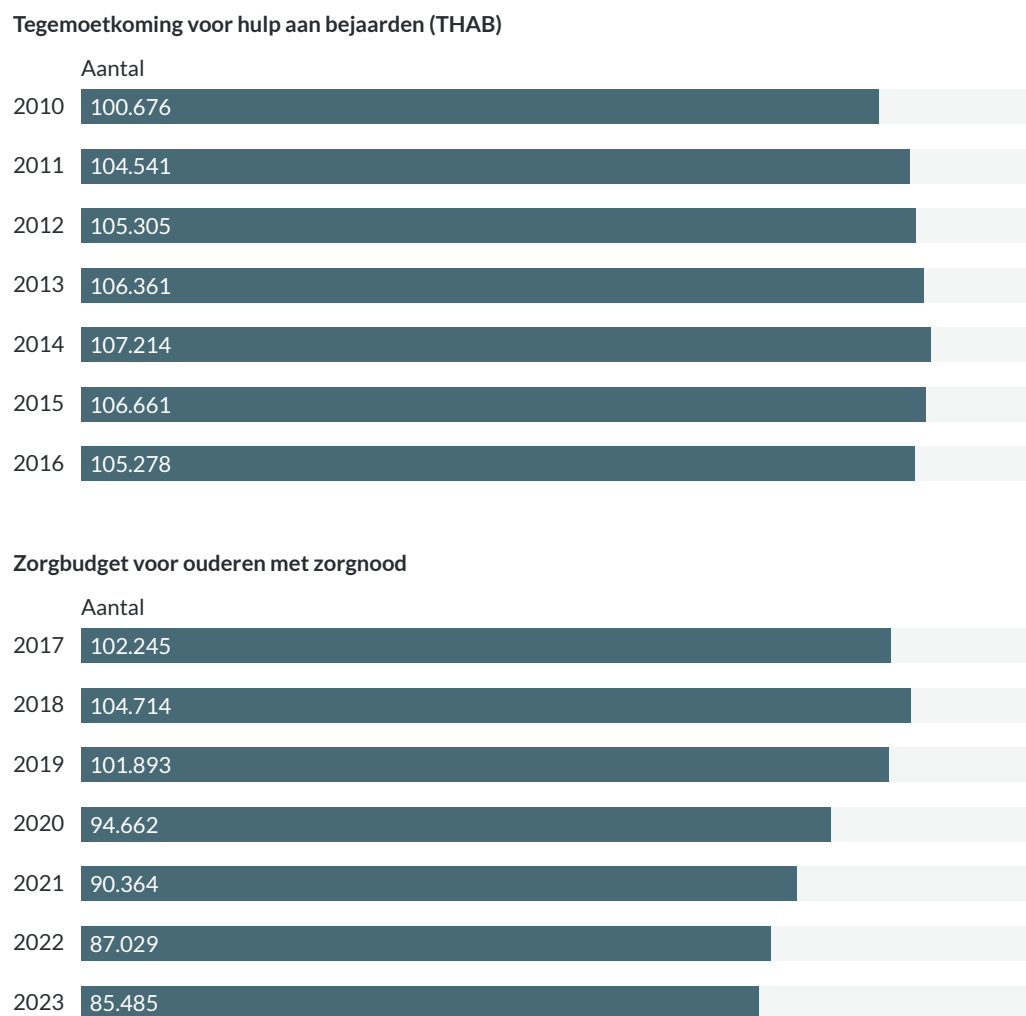
Bron: DG Personen met een Handicap - FOD Sociale Zekerheid

Naast de IVT en de IT die kan worden aangevraagd door personen van 18 tot 65 jaar, bestaat er ook een specifieke tegemoetkoming voor personen met een handicap van 65 jaar en ouder: de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB). Deze uitkering is net als de IT gericht op personen met een door de FOD Sociale Zekerheid erkende handicap omwille van een verminderde zelfredzaamheid. Hier geldt eveneens de voorwaarde dat enkel personen met een huishoudinkomen onder een bepaalde grens aanspraak kunnen maken op deze tegemoetkoming.

Sinds 1 januari 2017 is de bevoegdheid voor de THAB voor de inwoners van het Vlaamse Gewest overgedragen aan de Vlaamse Gemeenschap. De THAB maakt nu deel uit van de Vlaamse Sociale Bescherming en kreeg de naam 'zorgbudget voor ouderen met een zorgnood'. De FOD Sociale Zekerheid staat wel nog in voor de erkenning van de handicap voor de aanvragen.

Eind 2023 kregen ruim 85.000 personen een zorgbudget voor ouderen met een zorgnood. Dat blijkt uit de cijfers van het Departement Zorg. Dat aantal ligt lager dan het aantal personen dat tot 2016 een THAB kreeg van de FOD Sociale Zekerheid. Eind 2016 waren dat er iets meer dan 105.000.

Figuur 2.3.m. Personen met tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB) en met zorgbudget voor ouderen met zorgnood
 Vlaams Gewest, 2010-2023, aantal

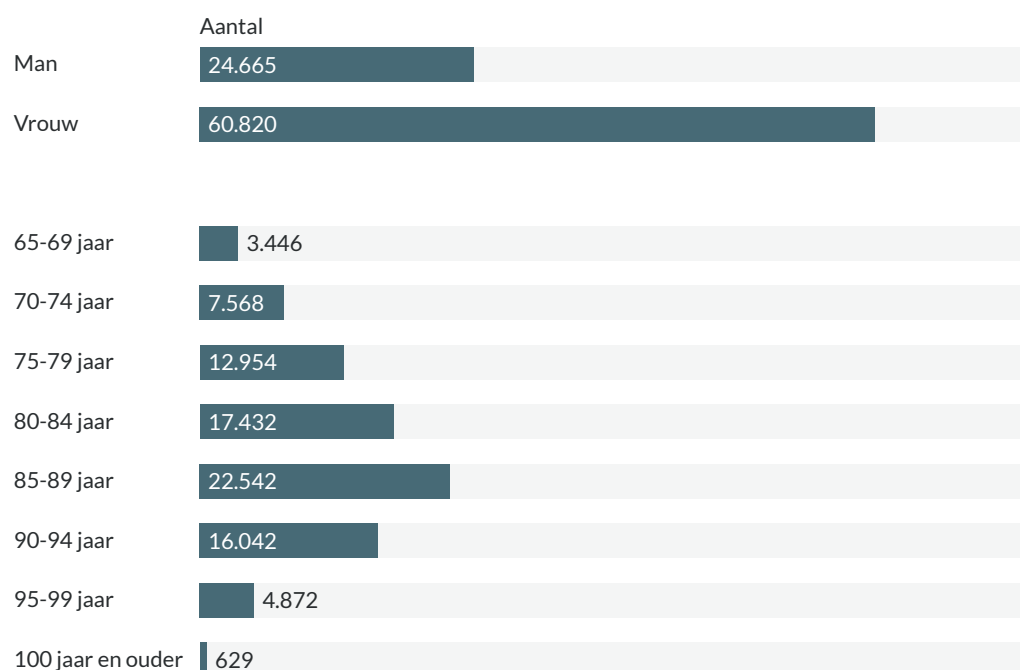

Bron: DG Personen met een Handicap - FOD Sociale Zekerheid; Vlaamse Sociale Bescherming - Departement Zorg

Het aantal uitgekeerde zorgbudgetten voor ouderen met een zorgnood gaat voornamelijk naar vrouwen. Eind 2023 waren zij goed voor 71% van de zorgbudgetten. Naar leeftijd ligt het aandeel het hoogst bij de personen van 80 tot 89 jaar: zij zijn goed voor bijna de helft (47%) van het aantal toegekende zorgbudgetten.

Figuur 2.3.n. Personen met zorgbudget voor ouderen met zorgnood naar geslacht en leeftijd

Vlaams Gewest, 2023, aantal

Bron: Vlaamse Sociale Bescherming - Departement Zorg

2.4 WONEN

Om de woonsituatie van personen met en zonder handicap te schetsen, komen in wat volgt de bewonerstitel, de betaalbaarheid van het wonen, de woonkwaliteit en sociaal wonen aan bod. Net als in het vorige hoofdstuk zijn de cijfers grotendeels gebaseerd op de gegevens van de European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey) van Statbel (zie hoofdstuk 1 voor meer info over deze enquête en over de in dit rapport gebruikte afbakening van de groep personen met een handicap). Om binnen de groep personen met een handicap onderscheid te kunnen maken naar geslacht, leeftijd en mate van hinder, wordt gebruik gemaakt van een dataset waarin de edities 2021, 2022 en 2023 van de EU-SILC-survey werden samengevoegd of gepoold. Op deze manier is het aantal bevraagde respondenten voldoende hoog om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over kleinere subgroepen binnen de groep van personen met een handicap.

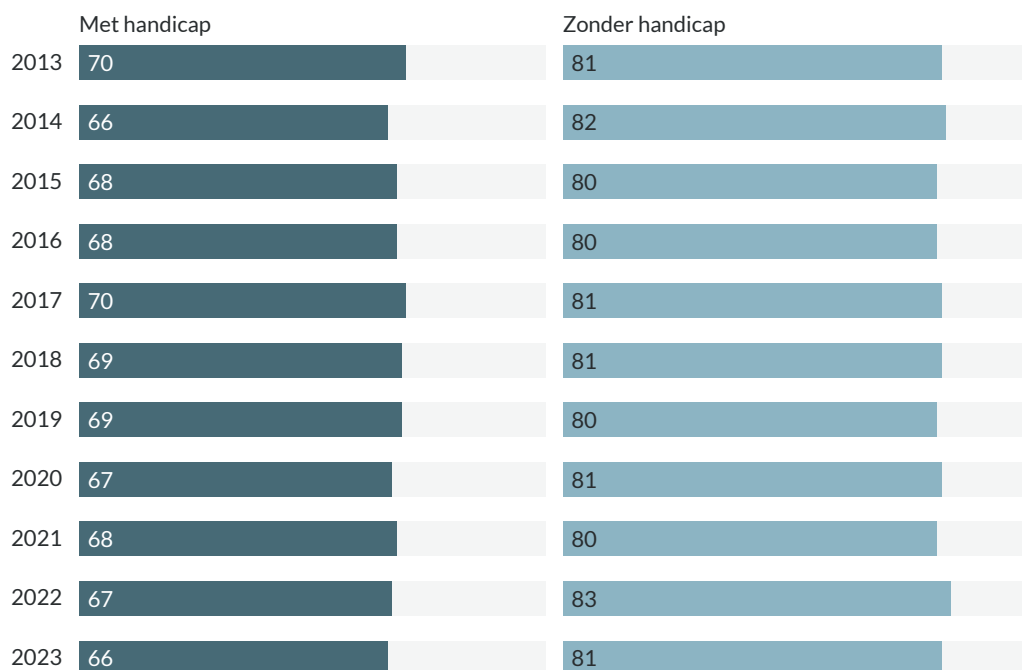
Daarnaast wordt gebruik gemaakt van gegevens van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) over het aantal personen met een handicap dat een sociale woning huurt of kandidaat-huurder is.

2.4.1 BEWONERSTITEL

In 2023 leefde 66% van de personen met een handicap in een huishouden dat eigenaar is van de woning waarin men woont. Bij personen zonder een handicap lag dat aandeel met 81% beduidend hoger. Zoals al vermeld werd de EU-SILC-enquête in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de Covid-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Figuur 2.4.a. Aandeel personen van 18 jaar en ouder dat leeft in huishouden dat eigenaar is van de woning naar handicap

Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

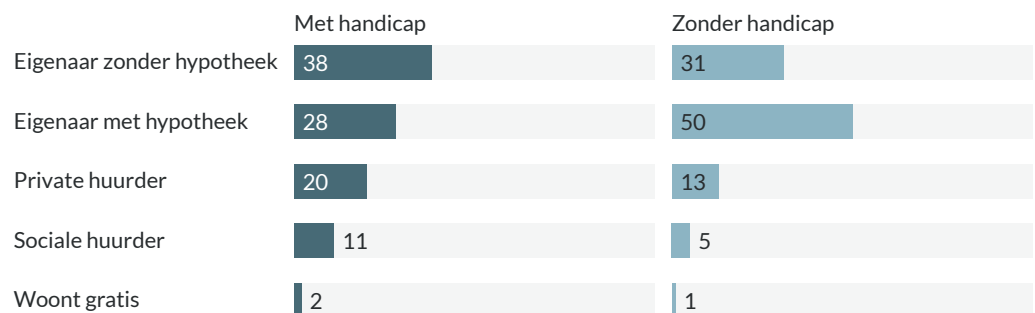
Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Meer gedetailleerde gegevens geven aan dat personen met een handicap iets vaker dan personen zonder een handicap eigenaar zijn van de woning zonder hypotheeklasten. Dat betekent dat de hypotheeklening voor de woning al werd afbetaald of dat er geen hypotheeklening werd aangegaan voor de aankoop van de woning. Het hogere aandeel eigenaars zonder hypotheek hangt samen met het oudere leeftijdsprofiel van de personen met een handicap. Het aandeel eigenaars met een nog lopende hypotheeklening

ligt beduidend hoger bij de personen zonder handicap. Het aandeel huurders op de private markt en op de sociale markt ligt telkens hoger bij de groep personen met een handicap.

Figuur 2.4.b. Bewonerstitel van het huishouden van personen van 18 jaar en ouder met handicap

Vlaams Gewest, 2023, in %

Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

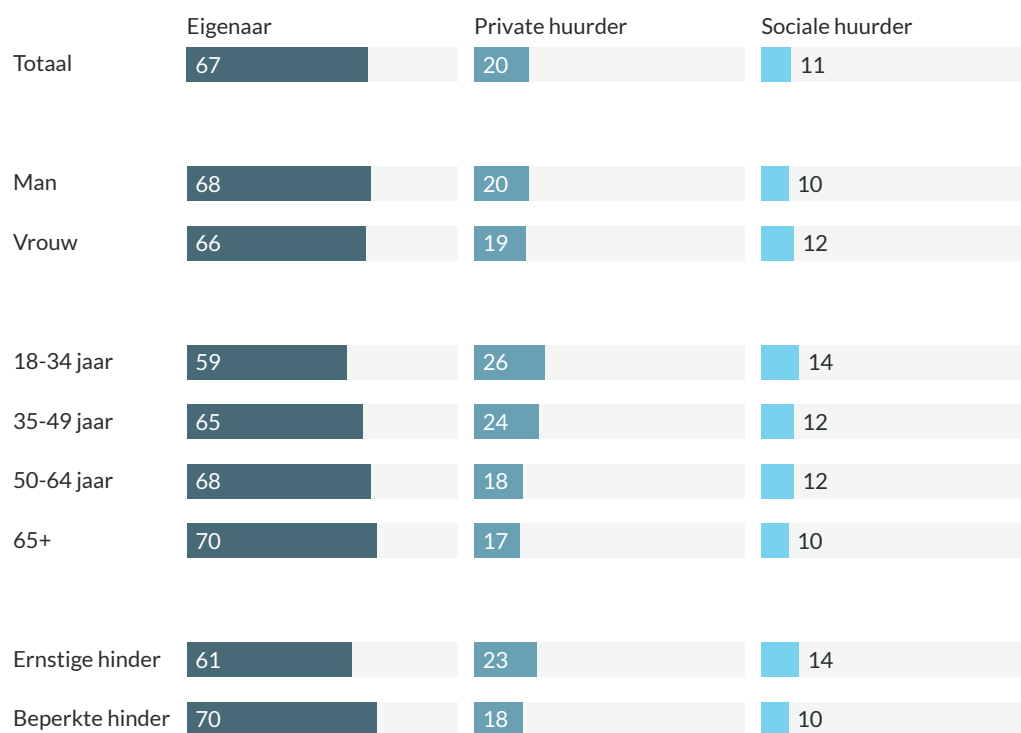
Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap bestaan er duidelijke verschillen inzake de bewonerstitel van het huishouden. Het eigenaarschap neemt toe met de leeftijd. De huishoudens van oudere personen met een handicap zijn vaker eigenaar van de woning dan jongere personen met een handicap. De huishoudens van jongere leeftijdsgroepen huren vaker op de private markt. Het aandeel sociale huurders verschilt weinig naar leeftijd.

Huishoudens van personen met ernstige hinder zijn minder vaak eigenaar van de woning dan personen met beperkte hinder, maar huren vaker hun woning op de private of sociale markt.

Figuur 2.4.c. Bewonerstittel van huishouden van personen van 18 jaar en ouder met handicap naar geslacht, leeftijd en mate van hinder

Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021, 2022 en 2023 van de EU-SILC-survey. Het beperkte aandeel personen dat gratis woont is niet opgenomen in de figuur. Daardoor tellen de percentages per rij niet op tot 100.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

2.4.2 BETAALBAARHEID VAN HET WONEN

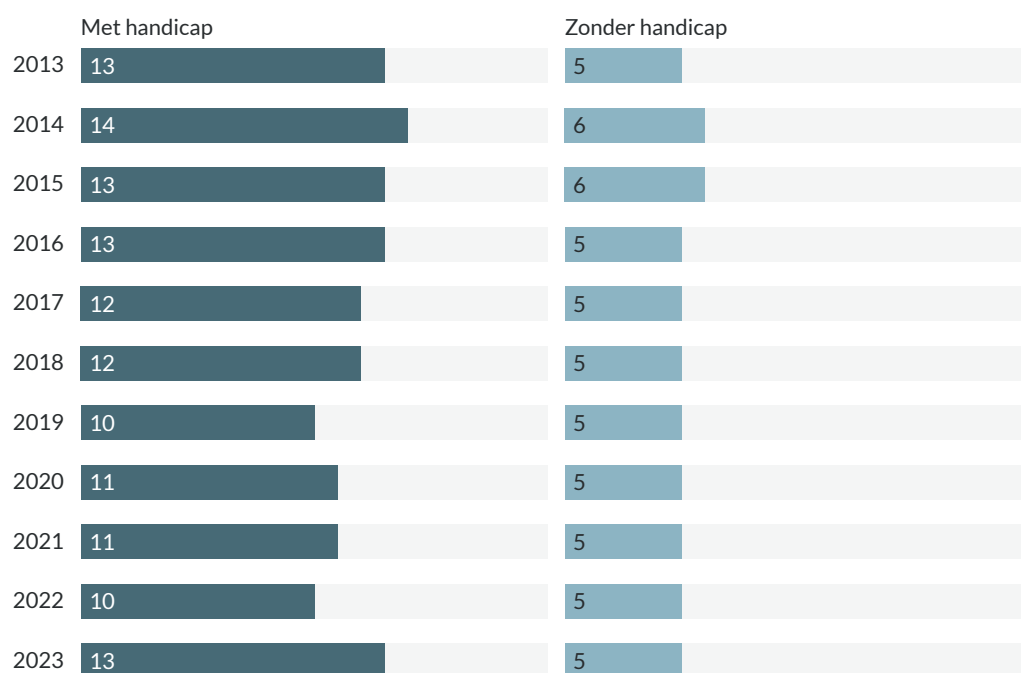
Bij huishoudens en personen met een laag inkomen kunnen de woonkosten behoorlijk zwaar doorwegen in het huishoudbudget. Door het Europese statistiekbureau Eurostat wordt de grens voor een te zware woonkost gelegd op 40% van het beschikbare huishoudinkomen. Daarbij wordt rekening gehouden met alle kosten voor de huur of aflossing van de lening, verzekering, taksen, onderhoud en nutsvoorzieningen. De indicator vormt op die manier een objectieve woonkostenindicator.

In 2023 leefde 13% van de personen met een handicap in een huishouden met een woonquote van minstens 40%. Bij de personen zonder een handicap lag dat aandeel beduidend lager (5%).

Het aandeel met een te zware woonkost schommelde bij de personen met een handicap de voorbije jaren tussen 10% en 14%. Bij de personen zonder handicap ging het telkens om een stabiel aandeel van 5% tot 6%.

Figuur 2.4.d. Aandeel personen van 18 jaar en ouder in huishouden met woonquote van minstens 40% naar handicap

Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

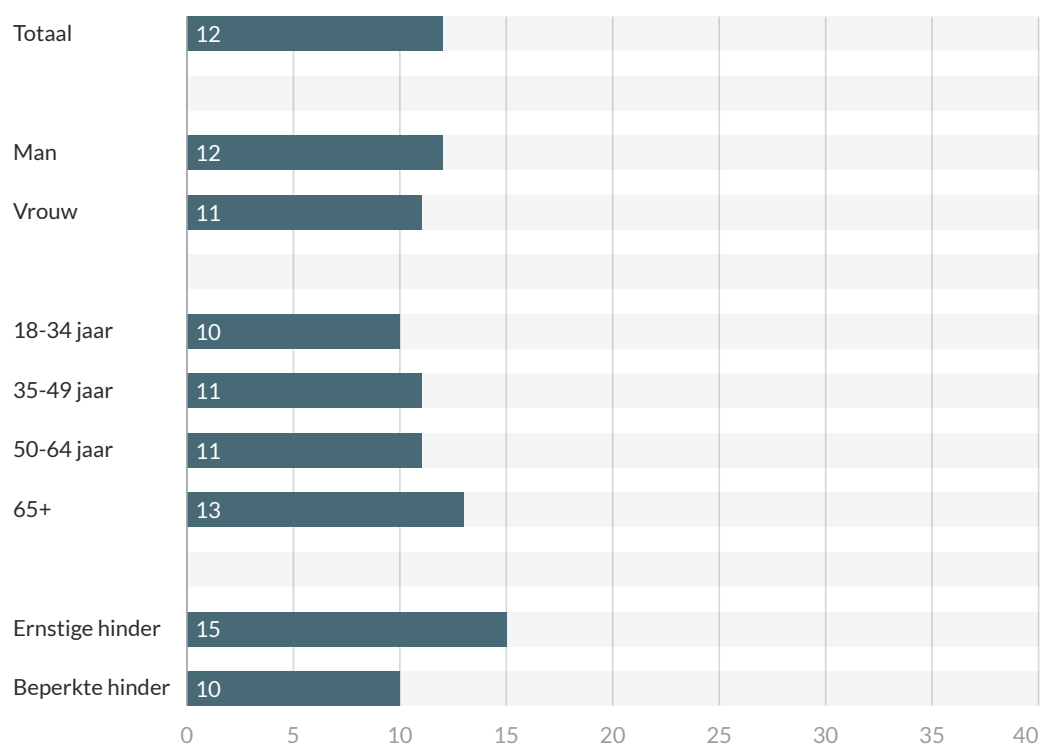

Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

De objectieve woonquote-indicator toont geen verschil tussen mannen en vrouwen. De woonkosten vormen een iets groter probleem bij de oudere huishoudens van personen met een handicap, dan bij jongere. Ten slotte liggen de cijfers hoger in huishoudens van personen met ernstige hinder dan in huishoudens van personen met slechts beperkte hinder.

Figuur 2.4.e. Aandeel personen van 18 jaar en ouder met handicap in huishouden met woonquote van minstens 40% naar geslacht, leeftijd en mate van hinder
 Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

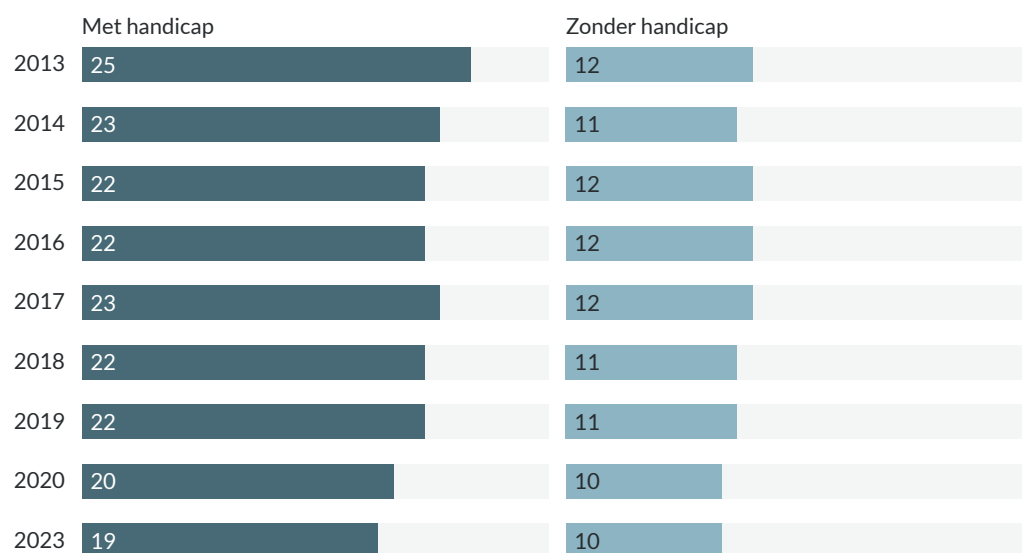
Noot: de cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021, 2022 en 2023 van de EU-SILC-survey.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Aanvullend wordt in de EU-SILC-survey aan de referentiepersoon van het huishouden gevraagd naar een subjectieve inschatting van de woonkost. Daaruit blijkt dat in 2023 19% van de personen met een handicap leefde in een huishouden waarvoor de woonkosten een zware last vormen voor het huishoudbudget. Dat aandeel ligt duidelijk hoger dan bij personen zonder een handicap (10%).

Het verschil tussen beide groepen nam licht af over de jaren heen.

Figuur 2.4.f. Aandeel personen van 18 jaar en ouder in huishouden waar woonkosten zware last vormen voor huishoudbudget naar handicap
 Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

Noot: Geen gegevens voor 2021 en 2022. Noot: De EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

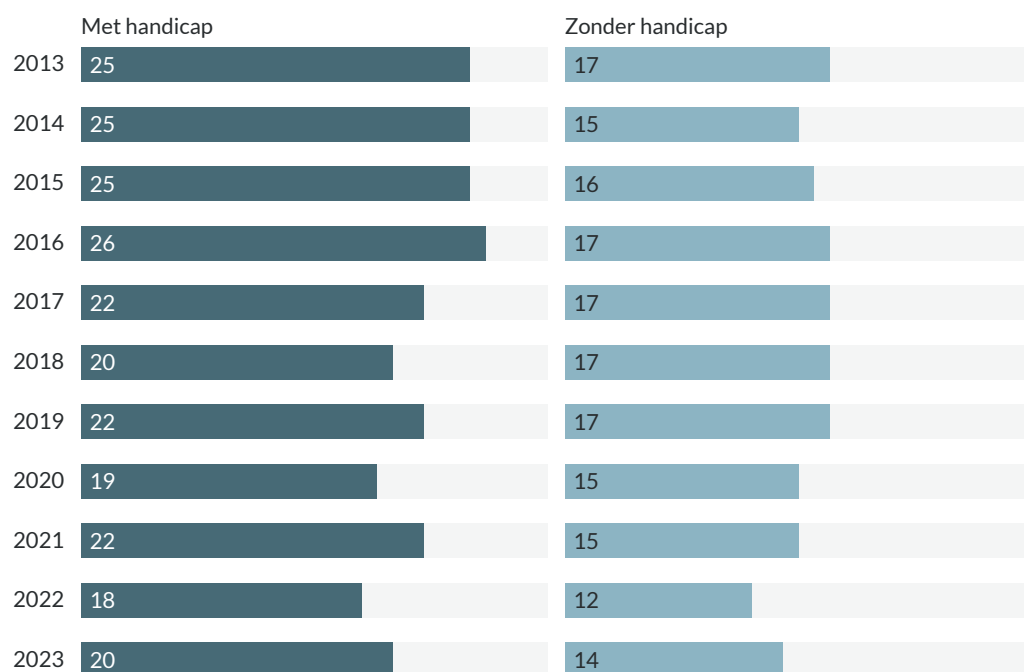
Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

2.4.3 KWALITEIT VAN DE HUISVESTING

Een vijfde van de personen met een handicap leefde in 2023 in een woning van mindere kwaliteit. Bij de personen zonder handicap ging het om 14%. Het gaat om woningen zonder elementair comfort, met structurele gebreken aan het dak, de ramen, deuren en muren, te donkere woningen of woningen met een gebrek aan ruimte. In alle jaren van 2013 tot 2023 lag het aandeel personen in woningen van mindere kwaliteit duidelijk hoger bij personen met een handicap dan bij personen zonder een handicap.

Figuur 2.4.g. Aandeel personen van 18 jaar en ouder in woning van mindere kwaliteit naar handicap

Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

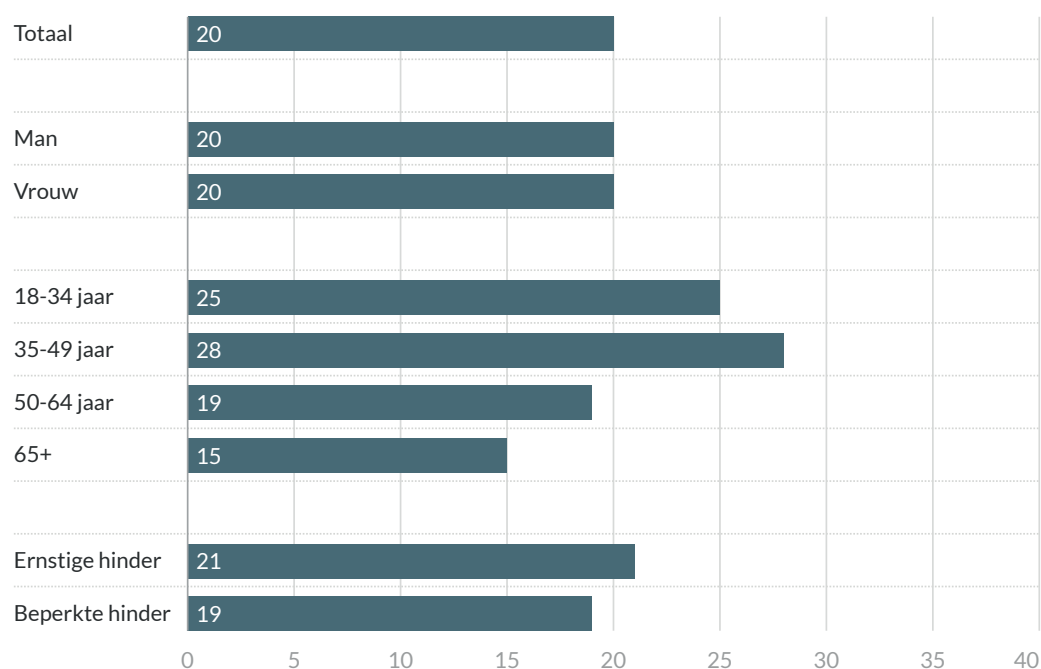

Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap lag het aandeel personen dat leeft in een woning van mindere kwaliteit het hoogst bij de leeftijdsgroep van 35 tot 49 jaar. Bij de oudere leeftijdsgroepen lag dat aandeel duidelijk lager. Naar geslacht en naar mate van hinder bleven de verschillen beperkt.

Figuur 2.4.h. Aandeel personen van 18 jaar en ouder met handicap in woning van mindere kwaliteit naar geslacht, leeftijd en mate van hinder
 Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021, 2022 en 2023 van de EU-SILC-survey.
 Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

2.4.4 SOCIAAL WONEN

Uit de administratieve gegevens van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) blijkt dat eind 2023 39.324 personen met een handicap stonden ingeschreven als referentiehurder van een sociale woning. Daarnaast was er bij 12.866 huurders een persoon met een handicap aanwezig binnen het huishouden. Samen gaat het om 52.190 huishoudens met een persoon met een handicap wat overeenkomt met 36% van het totaal aantal sociale huurders.

Personen met een handicap zijn hier personen met de nodige attesten zoals beschreven in het sociaal huurbesluit (ministerieel besluit van 21 december 2007). Het gaat onder meer om personen met een door de Directie-Generaal Personen met een Handicap van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid erkende handicap en om kinderen met een verhoogde kinderbijslag voor kinderen met een handicap.

Het aantal huurders met een persoon met een handicap in het huishouden (referentiehurder of lid van het huishouden) is tussen 2010 en 2023 met

78% toegenomen. Het aandeel huurders met een persoon met een handicap in het huishouden steeg daarmee van 23% naar 36% van het totaal aantal huurders.

De gegevens van de kandidaat-huurders zijn tot 2022 beschikbaar. Eind 2022 stonden 22.261 personen met een handicap ingeschreven als kandidaat-huurder van een sociale woning. Dat is 13% van het totaal aantal kandidaat-huurders. Het aantal kandidaat-huurders met een handicap is tussen 2010 en 2022 meer dan verdubbeld. Ten opzichte van het totaal aantal kandidaat-huurders gaat het om een stijging van 10% naar 13%.

Figuur 2.4.i. Aantal huurders en kandidaat-huurders van een sociale woning met een erkende handicap

Vlaams Gewest, 2010-2023, in aantal en t%

	HUURDERS			KANDIDAAT-HUURDERS	
	Referentie-huurder met handicap	Andere gezinsleden met handicap	% huurders met handicap	Personen met een handicap	% kandidaat-huurders met een handicap
2010	21.211	8.077	22,6	9.759	10,1
2011	22.474	8.265	23,2	10.237	11,0
2012	23.400	8.479	23,4	12.047	11,2
2013	23.990	8.610	23,7	11.807	11,2
2014	24.774	8.704	24,1	13.994	11,6
2015	25.779	8.813	24,6	13.866	11,8
2016	26.843	9.473	25,4	16.185	11,8
2017	29.225	10.230	27,4	16.543	12,2
2018	30.592	10.574	28,5	17.936	11,7
2019	31.947	11.144	29,7	20.294	13,2
2020	34.346	11.725	31,9	21.936	13,0
2021	35.137	11.711	32,3	23.370	12,8
2022	36.566	11.863	33,3	22.261	12,6
2023	39.324	12.866	35,7	-	-

Bron: VMSW

De VSMW beschikt ook over cijfers inzake de mate waarin sociale woningen zijn aangepast aan personen in een rolstoel. Een ‘aangepaste’ woning is een woning waar een rolstoelgebruiker zelfstandig kan functioneren. Alle lokalen van de woning bevinden zich verplicht op eenzelfde niveau dat toegankelijk is voor de rolstoelgebruiker (drempelloos). Daarnaast zijn onder meer de schakelaars en stopcontacten op een voor een persoon in een rolstoel bereikbare hoogte geplaatst en zijn bepaalde elementen zoals lavabo en spoeltafel onderrijdbaar. Naast aangepaste woningen

bestaan er ook 'rolstoelbezoekbare' woningen. Het gaat om woningen die een persoon in een rolstoel, eventueel met hulp, tot in de leefruimte kan bezoeken. Dit houdt een drempelloze toegang en een voldoende grote deurbreedte van de inkomdeur en de deur naar de leefruimte in. In principe zijn alle sociale huurwoningen op het gelijkvloers of bereikbaar met een lift rolstoelbezoekbaar ontworpen sinds 2008.

Eind februari 2024 was 2% van de sociale huurwoningen aangepast aan een rolstoelgebruiker en 37% bezoekbaar door rolstoelgebruikers. Meer dan de helft van de woningen was niet toegankelijk voor personen in een rolstoel. Over 5% van de woningen was geen informatie beschikbaar aangezien ze nog niet beoordeeld werden.

Figuur 2.4.j. Sociale woningen aangepast aan personen in een rolstoel

Vlaams Gewest, toestand 29/2/2024, in aantal en % van totaal

	AANTAL	% VAN TOTAAL
Aangepaste woning	4.118	2,4
Rolstoelbezoekbare woning	62.217	37,0
Niet rolstoelbezoekbaar (NT)	93.365	55,5
Onbekend	8.390	5,0
Totaal	168.090	

Bron: VMSW

3

GEZONDHEID EN SOCIALE PARTICIPATIE

3.1 GEZONDHEID

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de subjectieve gezondheid, de mentale gezondheid, algemene levenstevredenheid en de financiële toegang tot de gezondheidszorg van personen met en zonder handicap. Deze gegevens zijn gebaseerd op de resultaten van de Gezondheidsenquête van Sciensano, de SV-bevraging van Statistiek Vlaanderen en op de European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey) (zie hoofdstuk 1 voor meer info over deze enquêtes en over de in dit rapport gebruikte afbakening van de groep personen met een handicap).

De gegevens van de meest recente Gezondheidsenquête (2018) kwamen al uitgebreid aan bod in het eerste SV-rapport over de maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap (Vanweddingen e.a., 2022). Zij worden in wat volgt kort samengevat. Voor een uitgebreide bespreking met bijhorende tabellen en figuren verwijzen we naar het SV-rapport van 2022. Voor de EU-SILC-survey werden, net als bij de gegevens over inkomen en armoede, binnen de groep personen met een handicap een opsplitsing gemaakt naar geslacht, leeftijd en mate van hinder en wordt daarvoor gebruik gemaakt van een dataset waarin de edities 2016, 2017 en 2018 van de EU-SILC-survey werden samengenomen. Ook voor de SV-bevraging werden datasets van meerdere edities samengenomen, afhankelijk van edities waarin de variabelen werden opgenomen in de vragenlijst.

3.1.1 SUBJECTIEVE GEZONDHEID

De subjectieve gezondheid wordt hier in beeld gebracht op basis van de beoordeling van de gezondheid door de respondent zelf.

Volgens de meest recente editie van de Gezondheidsenquête (2018) lag het aandeel personen van 18 jaar en ouder met een handicap dat aangaf een goede of heel goede gezondheid te hebben op 26%. Bij personen zonder handicap was dat het geval bij 88% van de respondenten. Omgekeerd geven veel meer personen met een handicap aan dat hun gezondheid slecht of heel slecht is. Dat aandeel lag bij de personen met een handicap op 24%, bij de personen zonder handicap op nagenoeg 0%.

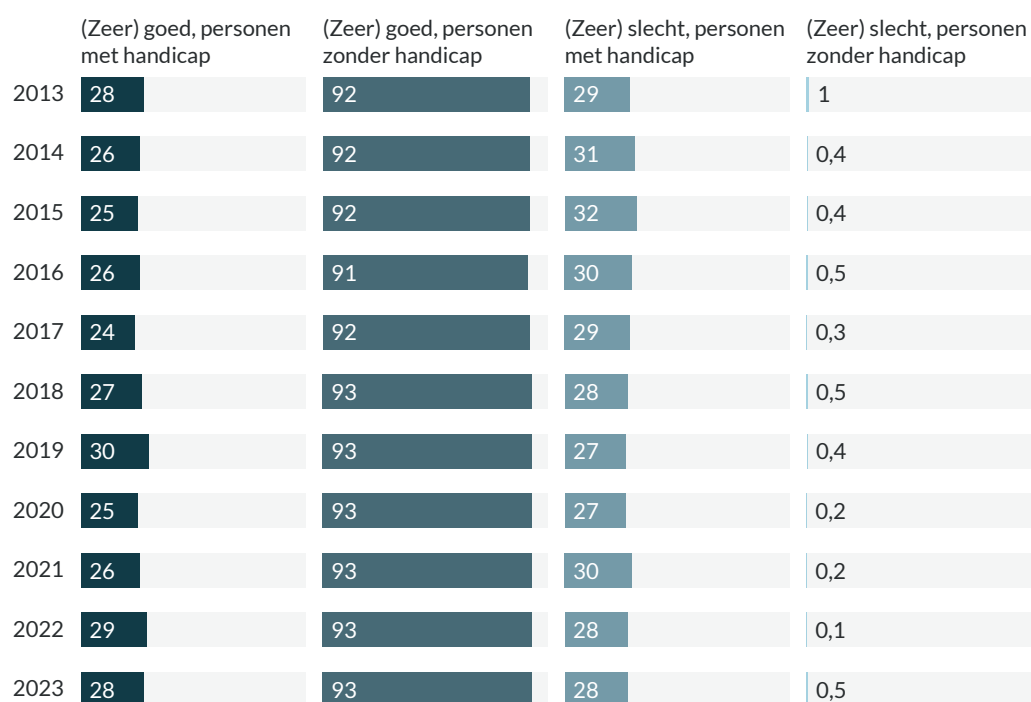
Op basis van de resultaten van de EU-SILC-survey kan de subjectieve gezondheid van personen met en zonder handicap vergeleken worden. De cijfers wijzen in dezelfde richting als deze van de Gezondheidsenquête:

personen met een handicap beoordelen hun gezondheidssituatie veel minder vaak als (heel) goed en veel vaker als (heel) slecht dan personen zonder handicap.

In 2023 beoordeelde 93% van de personen zonder handicap hun eigen gezondheid als (zeer) goed, tegenover slechts 28% van de personen met een handicap. Slechts 0,5% van de personen zonder handicap beschouwde de eigen gezondheid als (zeer) slecht. Bij de personen met een handicap ging het om ruim een kwart (28%).

Figuur 3.1.a. Beoordeling van de eigen gezondheid naar handicap

Vlaams Gewest, personen van 18 jaar en ouder, 2013-2023, in %

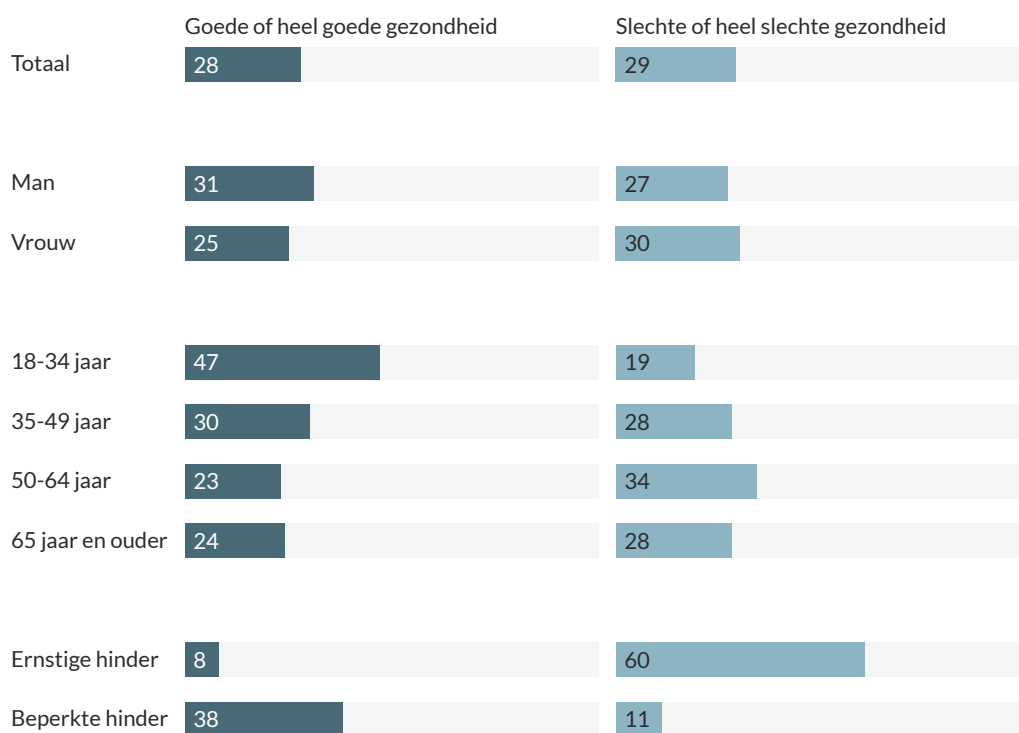
Noot: de EU-SILC enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap beoordelen vrouwen hun gezondheid iets vaker als (heel) slecht dan mannen. Het aandeel met een (heel) slechte gezondheid neemt toe met de leeftijd maar neemt opnieuw licht af na de leeftijd van 65 jaar. Ten slotte ligt het aandeel dat de gezondheid als (heel) slecht beoordeelt aanzienlijk hoger bij personen met ernstige hinder (60%) dan bij personen met beperkte hinder (11%).

Figuur 3.1.b. Beoordeling van eigen gezondheid door personen van 18 jaar en ouder met handicap naar geslacht, leeftijd en mate van hinder

Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021, 2022 en 2023 van de EU-SILC-survey.

Bron: EU SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

3.1.2 MENTALE GEZONDHEID

Volgens de meest recente resultaten van de Gezondheidsenquête (2018) kampte 58% van de personen met een handicap met psychische problemen. Bij personen zonder handicap lag het aandeel met psychische problemen op 25%. Daarnaast blijkt 22% van de personen met een handicap een angststoornis had tegenover 6% van de personen zonder handicap. Ten slotte had in 2018 12% van de personen met een handicap een depressieve stoornis tegenover 2% van de personen zonder handicap.

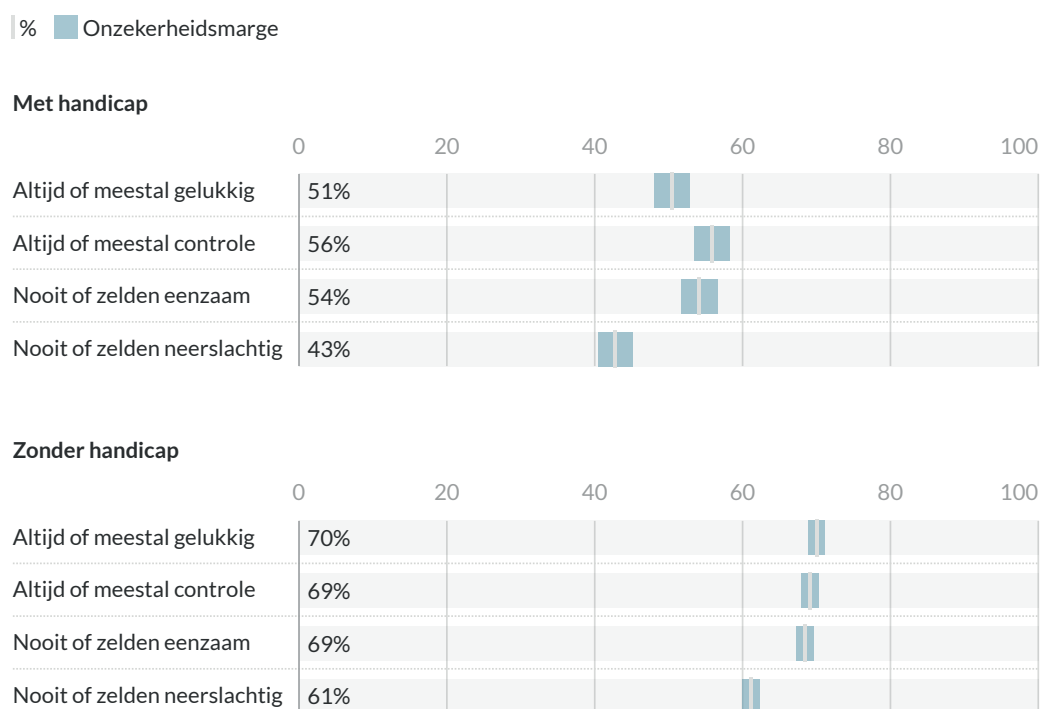
Binnen de groep personen met een handicap hebben vrouwen iets vaker te kampen met psychische problemen en angststoornissen, mannen iets vaker met een depressieve stoornis. Naar leeftijd blijkt de groep van 35 tot 49 het slechtst te scoren op de 3 dimensies. De aandelen liggen telkens hoger bij personen met ernstige hinder dan bij de personen met beperkte hinder.

Ook op basis van de SV-bevraging kan de mentale gezondheid van personen met een handicap in beeld gebracht worden. In wat volgt gaat het om

personen die zich meestal of altijd zich gelukkig voelen, die meestal of altijd een gevoel van controle te hebben over zaken die men meemaakt, zich zelden of nooit eenzaam voelen en zich zelden of nooit neerslachtig voelen.

Op al deze 4 dimensies geven personen met een handicap minder vaak dan personen zonder handicap aan zich mentaal goed te voelen. Iets meer dan 5 op de 10 personen met een handicap geeft aan zich altijd of meestal gelukkig te voelen, altijd of meestal controle te hebben en zich nooit of zelden eenzaam te voelen. Bij mensen zonder een handicap lopen deze aandelen op tot 7 op de 10. Het aandeel mensen dat zich nooit of zelden neerslachtig voelt ligt in beide groepen lager: bij mensen met een handicap gaat het om 4 op de 10, bij mensen zonder handicap om 6 op de 10.

Figuur 3.1.c. Mentale gezondheid van bevolking van 18 jaar en ouder naar handicap
Vlaams Gewest, 2021-2024, in %

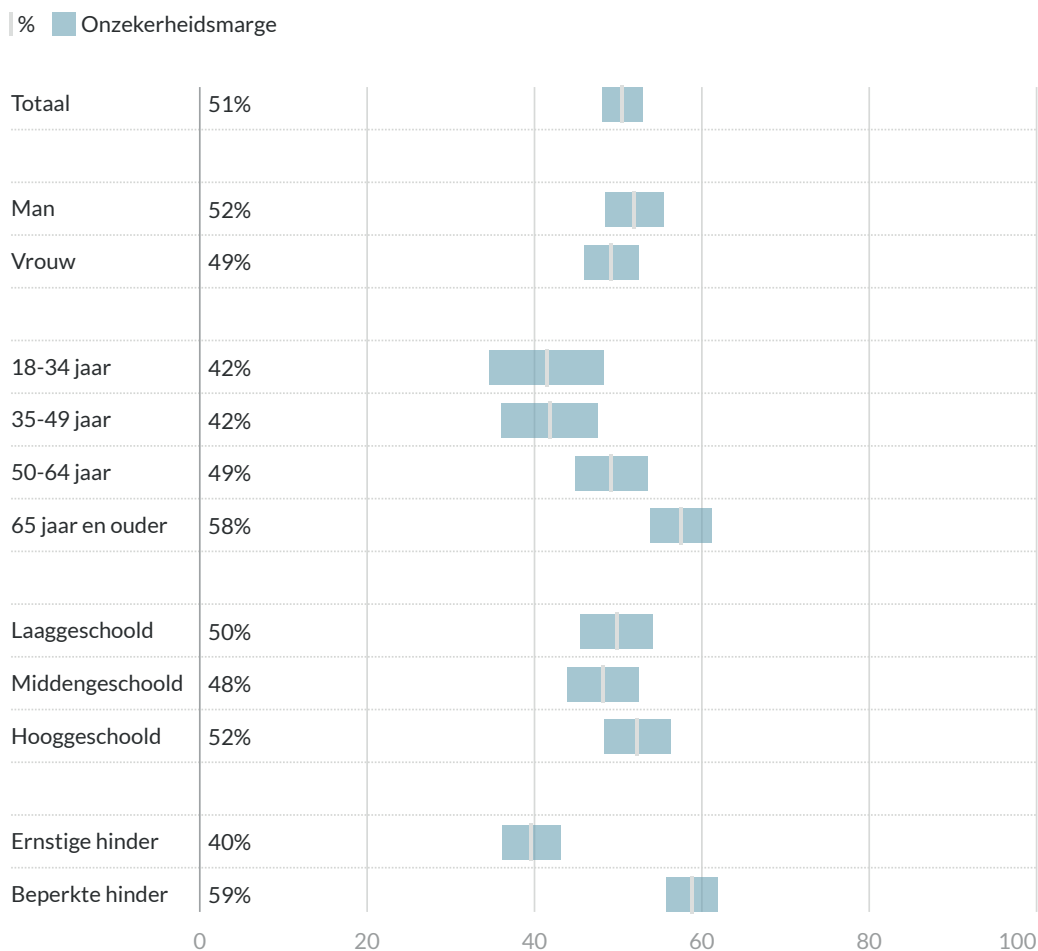

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap rapporteren de 65-plussers en de personen met beperkte hinder vaker aan dat ze gelukkig zijn. Bij de andere achtergrondkenmerken zijn de verschillen klein.

Figuur 3.1.d. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat zich altijd of meestal gelukkig voelt naar achtergrondkenmerken
 Vlaams Gewest, 2021-2024, in %

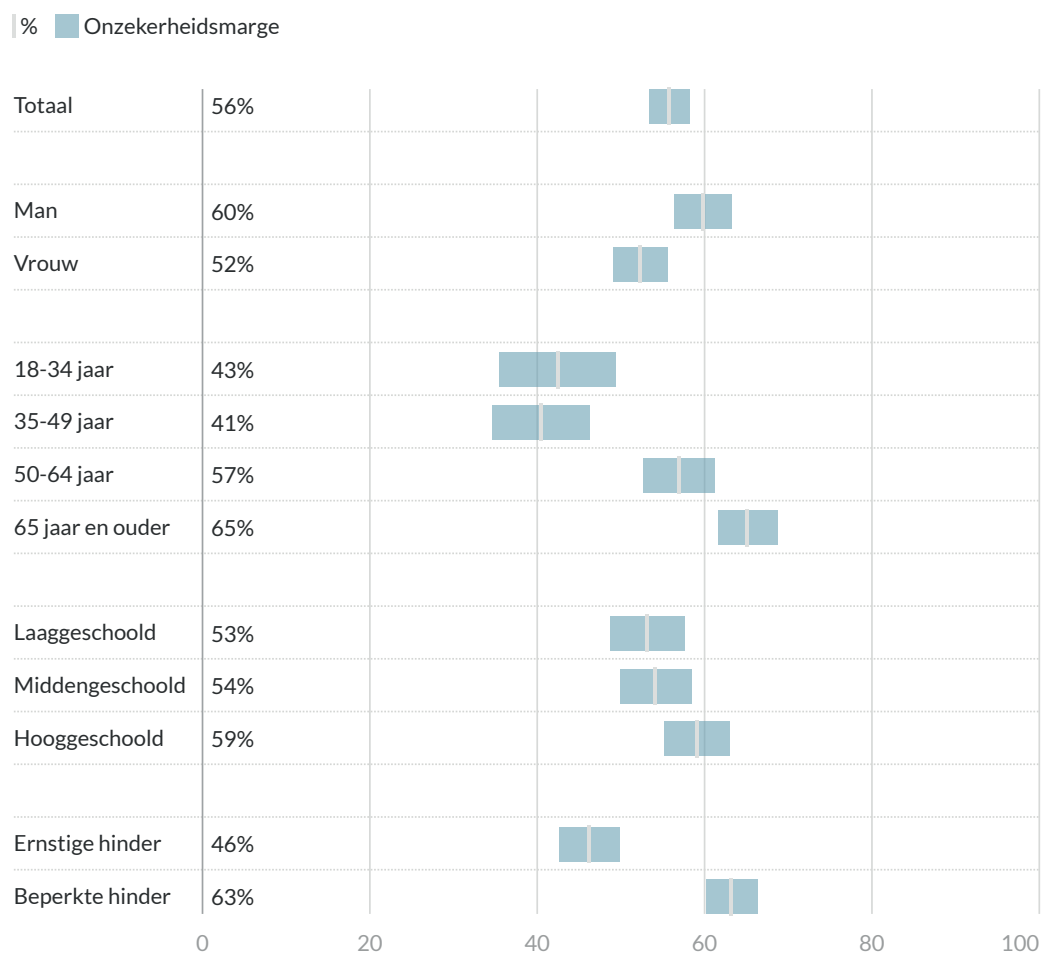

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap rapporteren de oudere leeftijdsgroepen, de mannen en de personen met beperkte hinder vaker dat ze controle hebben over zaken die men meemaakt. Bij de andere achtergrondkenmerken zijn de verschillen klein.

Figuur 3.1.e. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat altijd of meestal voelt controle te hebben naar achtergrondkenmerken
 Vlaams Gewest, 2021-2024, in %

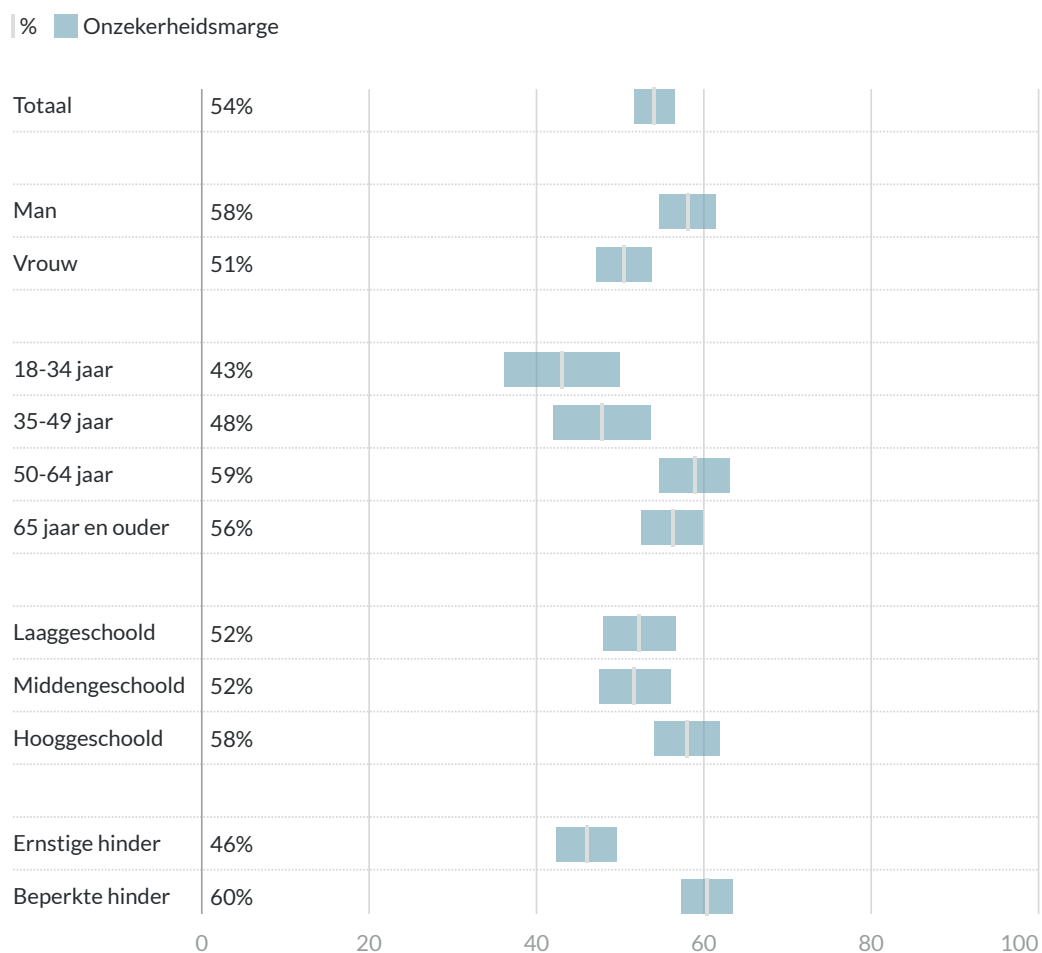

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap rapporteren mannen en personen met beperkte hinder in vaker dat ze nooit of zelden eenzame gevoelens hebben. Bij de andere achtergrondkenmerken zijn de verschillen klein.

Figuur 3.1.f. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat zich nooit of zelden eenzaam voelt naar achtergrondkenmerken
 Vlaams Gewest, 2021-2024, in %

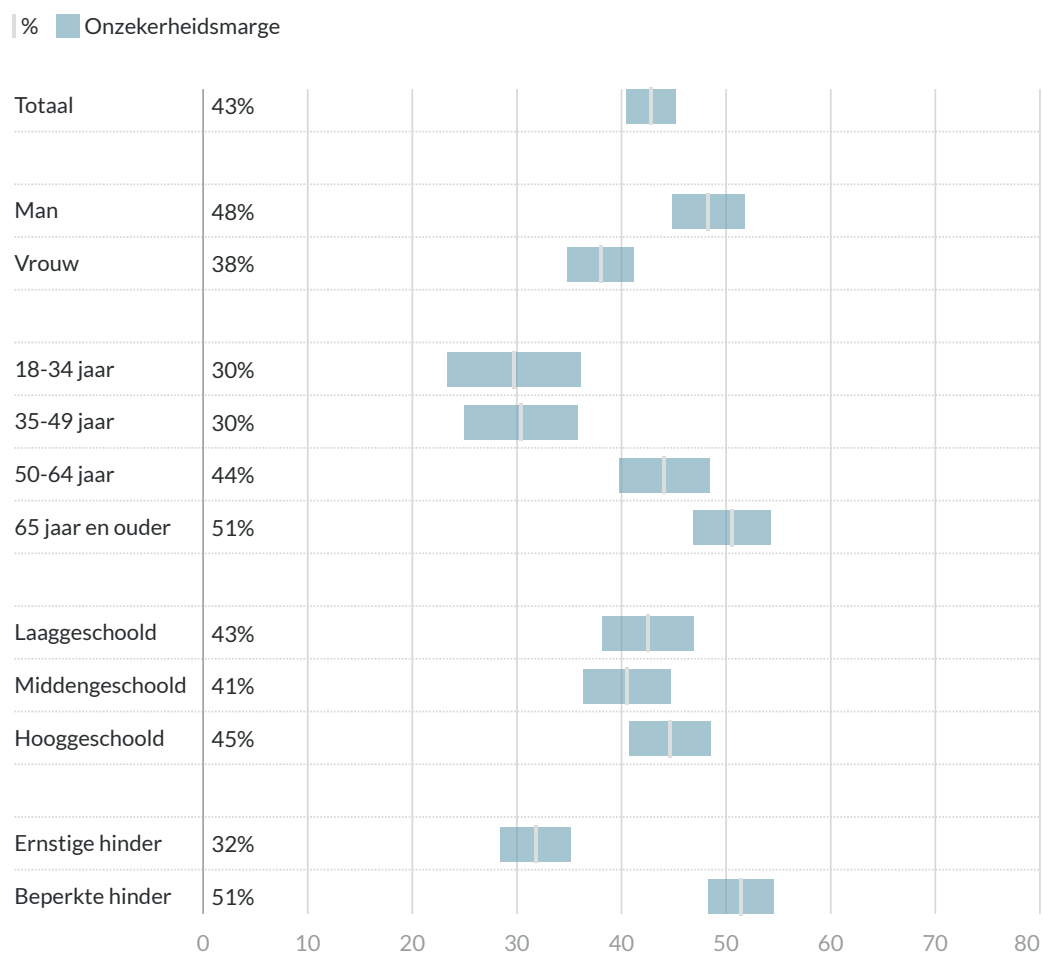

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap rapporteren mannen, 50-plussers en personen met beperkte hinder vaker dat ze nooit of zelden neerslachtige gevoelens hebben. Bij de andere achtergrondkenmerken zijn de verschillen klein.

Figuur 3.1.g. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat zich nooit of zelden neerslachtig voelt naar achtergrondkenmerken
 Vlaams Gewest, 2021-2024, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

3.1.3 ALGEMENE LEVENSTEVREDENHEID

De algemene levenstevredenheid betreft het subjectieve oordeel van de respondent over de tevredenheid over het leven in het algemeen aan de hand van een 11 puntenschaal gaande van 0 (helemaal niet tevreden) tot 10 (helemaal tevreden).

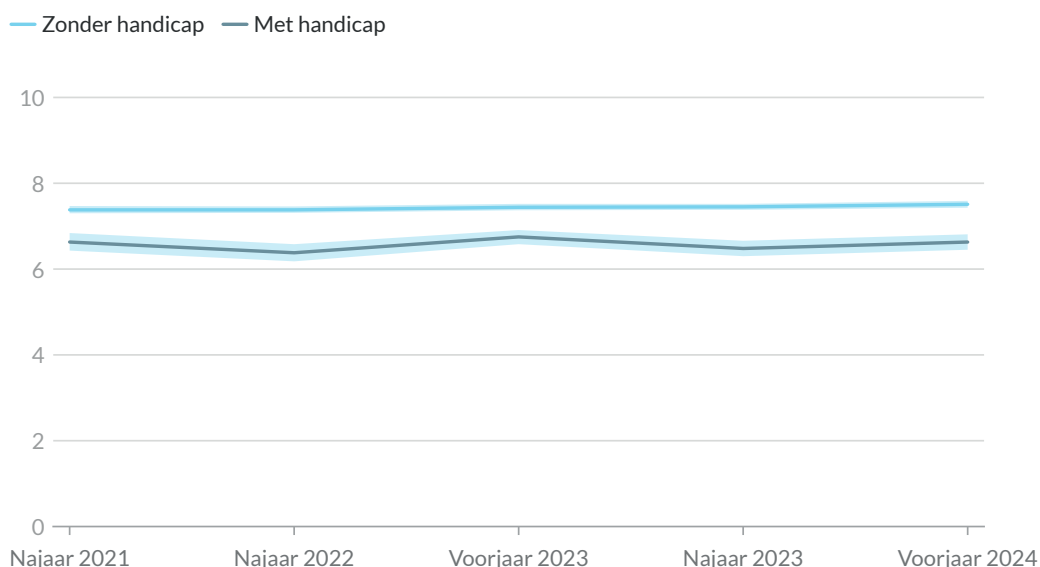
Volgens de meest recente resultaten van de Gezondheidsenquête (2018) blijkt dat personen met een handicap gemiddeld een score aan hun levenstevredenheid geven van 6,5 op 10, bij personen zonder handicap ligt dat gemiddelde op 7,8 op 10.

28% van de 18-jarigen en ouder met handicap heeft een lage levenstevredenheid (score tot en met 5). Bij personen zonder handicap ligt dat aandeel op 6%. Het aandeel van de groep personen met een hoge tevredenheid (score van minstens 9) ligt bij personen met een handicap op 11%, bij personen zonder handicap op 27%.

Meer recente cijfers zijn te vinden in de 5 edities van de SV-bevraging tussen najaar 2021 en voorjaar 2024. Uit de gegevens van 2024 blijkt dat personen met een handicap gemiddeld een score geven van 6,6 op 10, bij personen zonder handicap ligt dat gemiddelde op 7,5 op 10. Personen met een handicap rapporteren doorheen alle SV-bevragingen een lagere levenstevredenheid.

Figuur 3.1.h. Algemene levenstevredenheid bij de bevolking van 18 jaar en ouder naar handicap

Vlaams Gewest, 2021-2024, gemiddelde score op schaal van 0 tot 10

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge (aangegeven in de figuur in lichtere kleur).

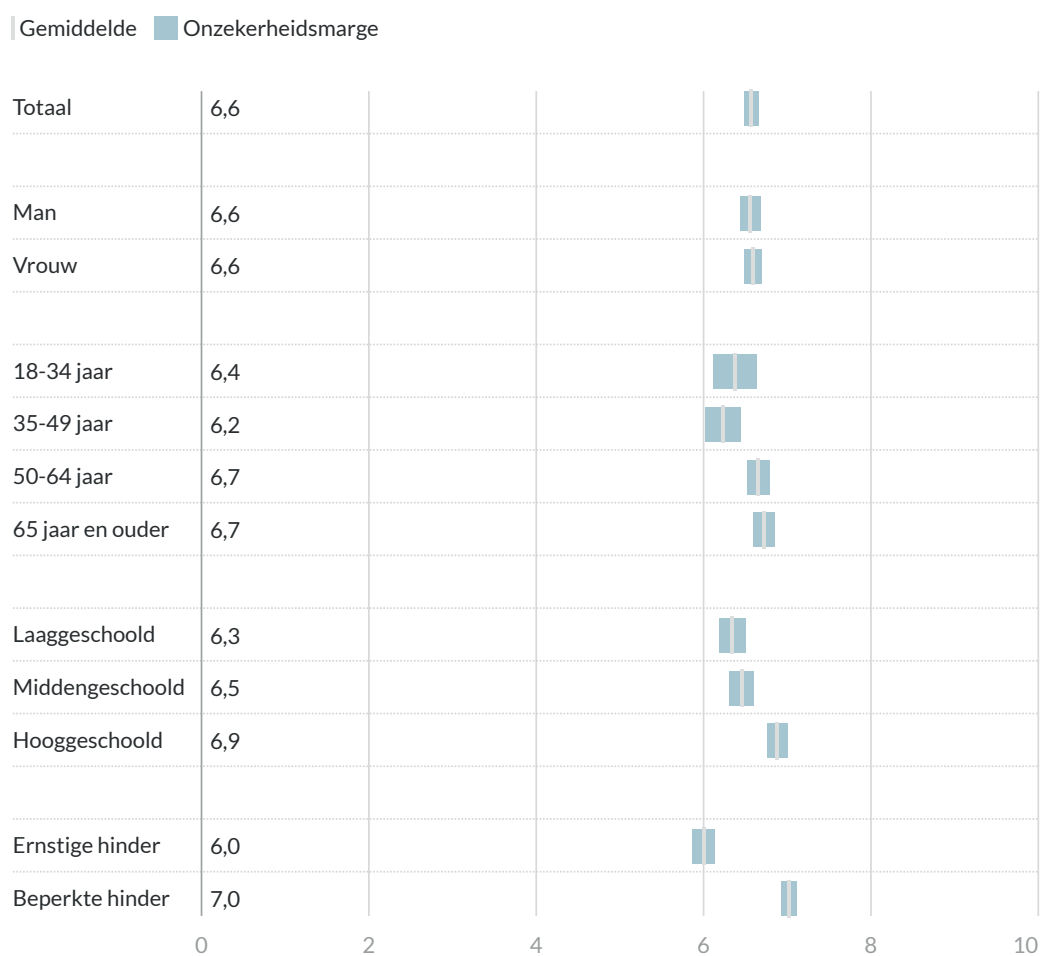
Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap verschilt de gemiddelde levenstevredenheid volgens enkele kenmerken. De 35- tot 49-jarigen hebben een lagere levenstevredenheid dan de personen van 50 jaar en ouder. De hooggeschoolden hebben gemiddeld een hogere levenstevredenheid dan

de lagergeschoolden. Het grootste verschil is er tussen personen met een handicap die beperkt hinder ondervinden ten opzichte van diegene met ernstige hinder: ze geven een score van 7 op 10 tegenover 6 op 10 op vlak van levenstevredenheid.

Figuur 3.1.i. Algemene levenstevredenheid bij de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap naar achtergrondkenmerken

Vlaams Gewest, 2021-2024, gemiddelde score op schaal van 0 op 10

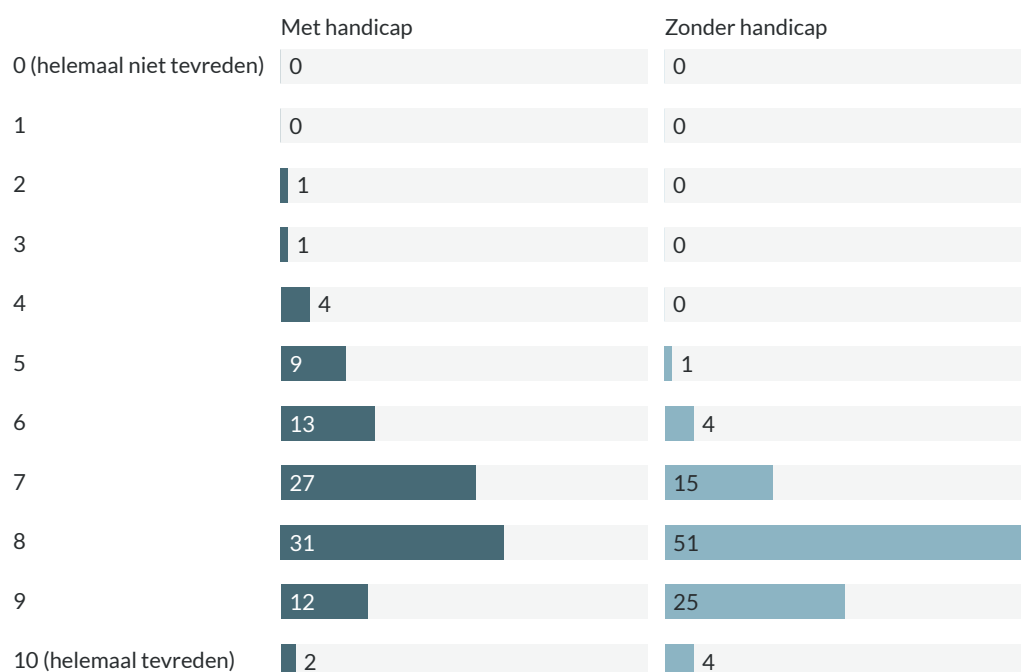
Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

De algemene levenstevredenheid van personen met een handicap kan tevens berekend worden op basis van de EU-SILC-data. Uit de gegevens van 2023 blijkt dat personen met een handicap gemiddeld een score geven van 7 op 10, bij personen zonder handicap ligt dat gemiddelde op 8 op 10.

16% van de 18-jarigen en ouder met handicap heeft een lage levenstevredenheid (score tot en met 5). Bij personen zonder handicap ligt dat aandeel op slechts 2%. Het aandeel van de groep personen met een hoge tevredenheid (score van minstens 9) ligt bij personen met een handicap op 14%, bij personen zonder handicap ligt het aandeel met een zeer hoge tevredenheid op 29%.

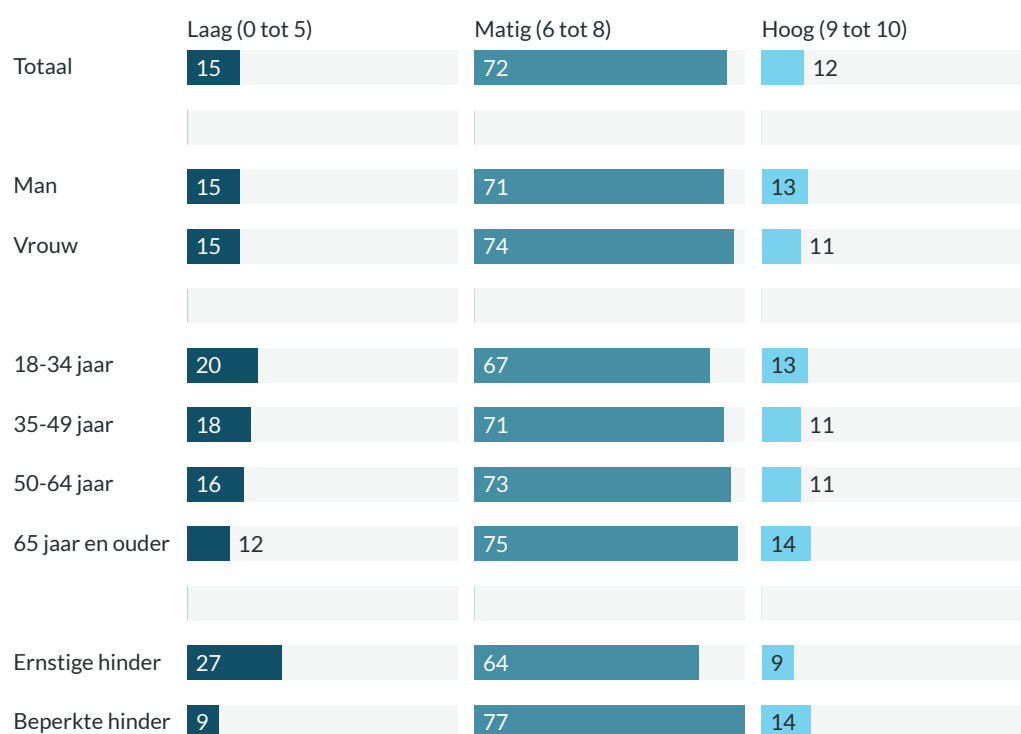
Figuur 3.1.j. Algemene levenstevredenheid (schaal van 0 tot 10) bij personen van 18 jaar en ouder naar handicap
Vlaams Gewest, 2023, in %

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap ligt het aandeel personen met een lage levenstevredenheid gelijk bij mannen en vrouwen. Het aandeel met een lage tevredenheid ligt hoger bij de jongere leeftijdsgroepen en aanzienlijk hoger bij de personen met ernstige hinder.

Figuur 3.1.k. Algemene levenstevredenheid (schaal van 0 tot 10) bij personen van 18 jaar en ouder met handicap naar geslacht, leeftijd en mate van hinder
 Vlaams Gewest, 2023, in %

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

3.1.4 FINANCIËLE TOEGANG TOT GEZONDHEIDSZORGEN

De financiële toegang tot de gezondheidszorgen kan in beeld worden gebracht op basis van het aandeel personen dat volgens de Gezondheidsenquête leeft in een huishouden dat de medische consumptie dient uit te stellen vanwege financiële redenen. Het gaat om huishoudens waarvan de referentiepersoon aangeeft dat, voor minstens één van de huishoudleden, het gebruik van gezondheidszorgen (medische zorgen of een operatie, tandverzorging, de aankoop van geneesmiddelen, een bril of mentale zorgen) in de voorbije 12 maanden moest uitgesteld worden om financiële redenen. Volgens de meest recente cijfers van de Gezondheidsenquête (2018) lag dat aandeel bij personen met een handicap op 11%. Bij de personen zonder handicap lag dat aandeel op 4%.

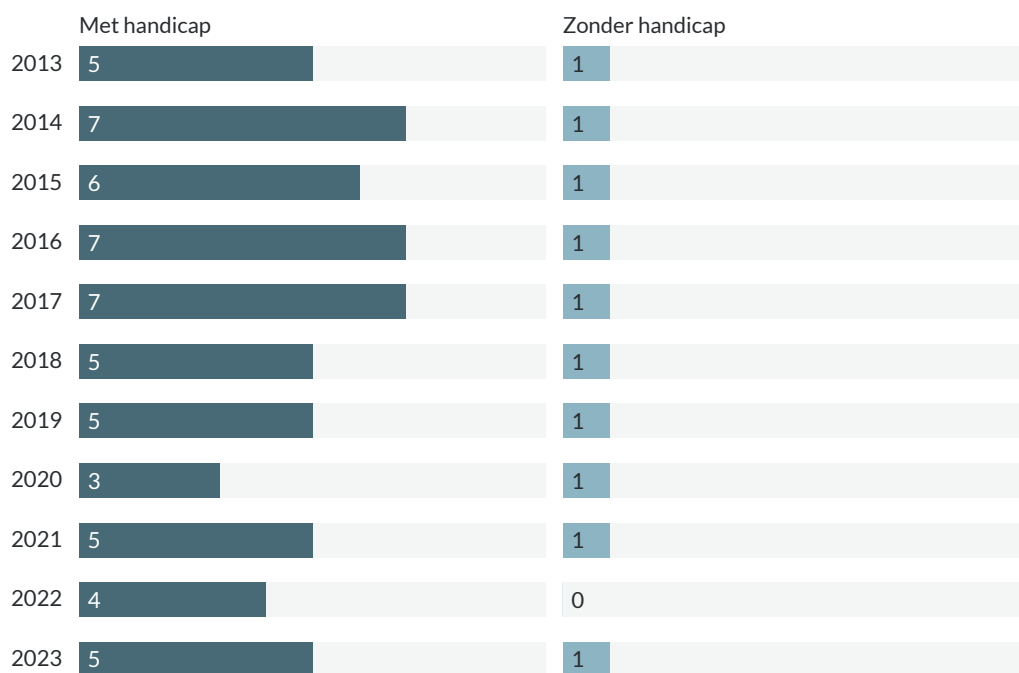
Ook in de EU-SILC-survey wordt de financiële toegang tot de gezondheidszorg bevraagd. De hier gepresenteerde cijfers betreffen het aandeel personen die zelf aangeven dat zij tijdens de voorbije 12

maanden een bezoek aan de arts of tandarts hebben moeten uit- of afstellen. Het gaat in tegenstelling tot de hierboven opgenomen cijfers van de Gezondheidsenquête dus niet om uitstel van medische zorg op huishoudniveau.

Personen met een handicap worden vaker dan personen zonder handicap gedwongen om medische zorgen uit te stellen om financiële redenen. Volgens de EU-SILC-survey van 2023 stelde 5% van de personen met een handicap in de voorbije 12 maanden een bezoek aan de arts of tandarts uit of af om financiële redenen. Bij de personen zonder handicap lag dat aandeel op 1%.

Figuur 3.1.I. Aandeel personen van 18 jaar en ouder dat medische zorg heeft moeten uitstellen om financiële redenen naar handicap

Vlaams Gewest, 2013-2023, in %

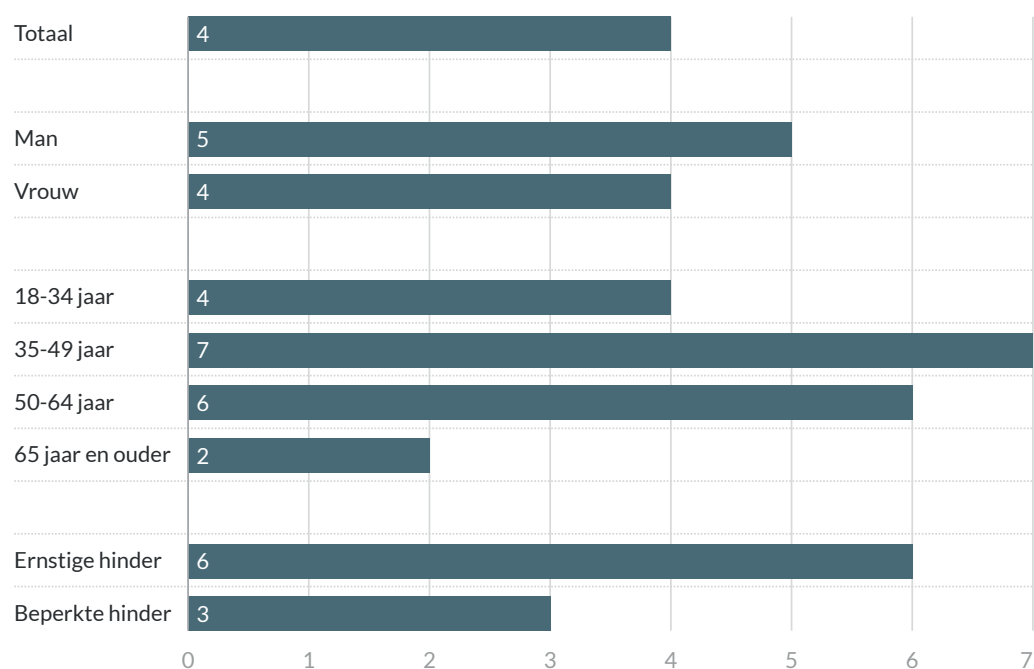

Noot: de EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daarnaast werden in 2020 door de COVID-19-crisis noodgedwongen een aantal methodologische aanpassingen doorgevoerd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren.

Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap is het de groep van 35 tot 49 jaar die iets vaker medische zorg moet uitstellen (7%). De oudste groep kent het laagste aandeel (2%). Personen met ernstige hinder (6%) worden vaker geconfronteerd met het uitstellen van medische zorg dan personen met beperkte hinder (3%).

Figuur 3.1.m. Aandeel personen van 18 jaar en ouder met handicap dat medische zorg heeft moeten uitstellen naar geslacht, leeftijd en mate van hinder
 Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2016, 2017 en 2018 van de EU-SILC-survey.
 Bron: EU-SILC Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

3.2 SOCIALE PARTICIPATIE

De bestaande verschillen in de sociale participatie van de personen met en zonder handicap kunnen in beeld gebracht worden via cijfers over de participatie van deze groepen aan het verenigingsleven en aan culturele activiteiten, hun sportparticipatie, hun sociale contacten, internetgebruik en politieke participatie. De hier gebruikte gegevens zijn gebaseerd op de resultaten van de SV-bevraging van Statistiek Vlaanderen (zie hoofdstuk 1 voor meer info over deze enquête en over de in dit rapport gebruikte afbakening van de groep personen met een handicap). Om binnen de groep personen met een handicap nog verder onderscheid te kunnen maken naar geslacht, leeftijd en mate van hinder, wordt gebruik gemaakt van een dataset waarin verschillende edities van de SV-bevraging werden samengenomen. Er wordt per domein aangegeven welke edities gepoold werden. Op deze manier is het aantal bevroegde respondenten voldoende hoog om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over kleinere subgroepen binnen de groep personen met een handicap.

De gegevens van de SV-bevraging worden in dit hoofdstuk aangevuld met resultaten van de Gezondheidsenquête over de tevredenheid over de sociale contacten en de mate waarin men kan steunen op een sociaal netwerk.

3.2.1 PARTICIPATIE IN HET VERENIGINGSLEVEN

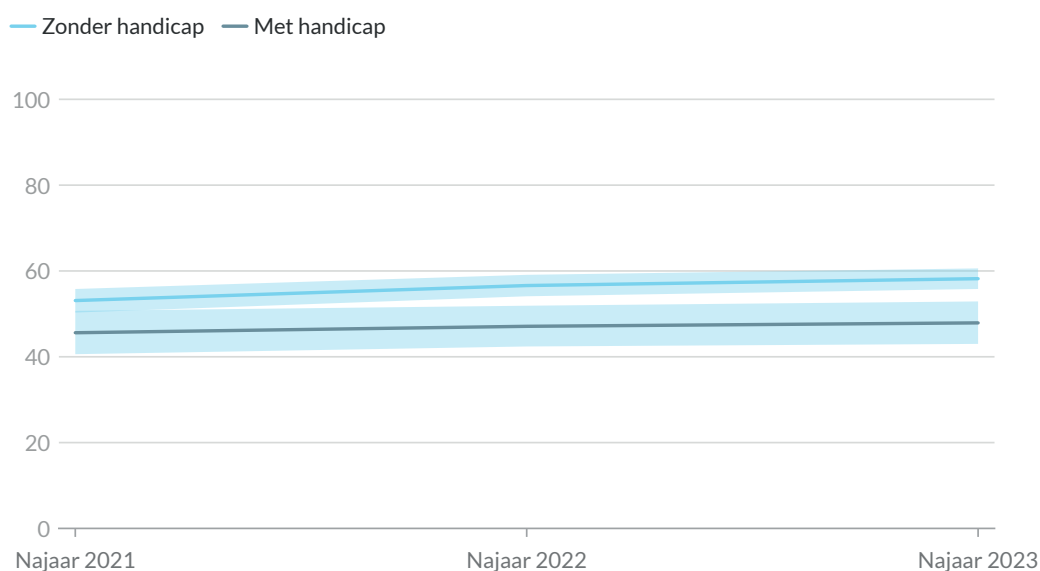
De participatie aan het verenigingsleven wordt bekeken aan de hand van het aandeel personen dat aangeeft actief lid te zijn van een vereniging. Met actief lid zijn wordt hier bedoeld: deelnemen aan de activiteiten van een vereniging, hetzij als bestuurslid, hetzij als gewoon lid. Het werd bevestigd in 3 edities van de SV-bevraging: 2021, 2022 en 2023, telkens in het najaar.

48% van de personen met een handicap gaf in 2023 aan actief lid te zijn van minstens 1 vereniging. Bij de personen zonder handicap ging het om 58%.

In nagenoeg de hele periode van 2021 tot 2023 lag het aandeel personen met een handicap dat actief deelneemt aan het verenigingsleven telkens ongeveer 10 procentpunten lager dan het aandeel deelnemers bij de personen zonder handicap.

Figuur 3.2.a. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder dat actief lid is van een vereniging naar handicap

Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge (aangegeven in de figuur in lichtere kleur).

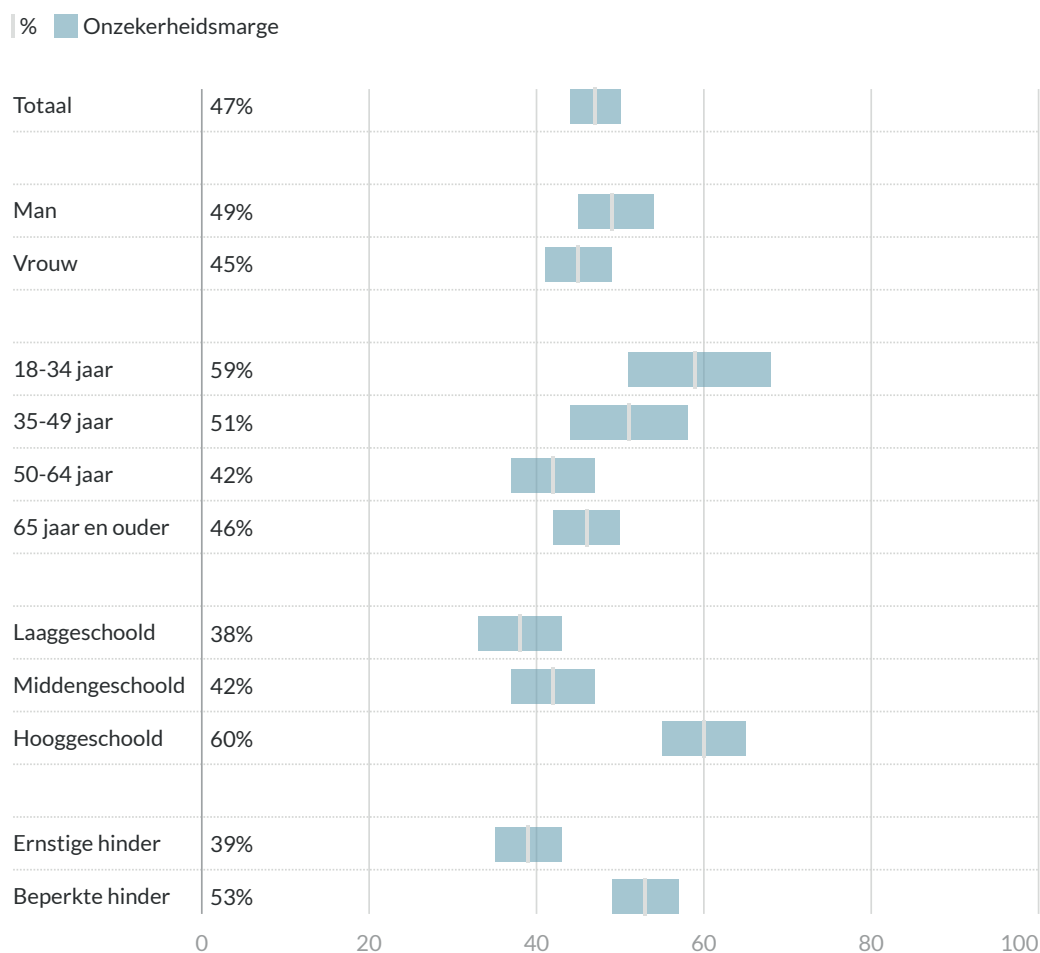
Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

De top 5 van verenigingen waaraan men het vaakst actief deelneemt, verschilt enigszins tussen de groep personen met en zonder handicap. Bij de personen met een handicap ging het in de periode 2021 tot 2023 om sportverenigingen (19%), verenigingen voor ouderen of gepensioneerden (8%), hobbyverenigingen (8%), socio-culturele verenigingen (8%) en kunst-, toneel- of muziekverenigingen (6%). Bij personen zonder handicap ging het in dezelfde periode om sportverenigingen (33%), hobbyverenigingen (7%), socio-culturele verenigingen (7%), kunst-, toneel- of muziekverenigingen (6%) en vakbonden en werkgeversorganisaties (6%).

Binnen de groep personen met een handicap lag het aandeel personen dat actief lid is van een vereniging in de periode 2021-2023 hoger bij de jongste leeftijdsgroep (<35 jaar), bij de hogeschoolden en bij personen met beperkte hinder.

Figuur 3.2.b. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met een handicap dat actief lid is van een vereniging naar achtergrondkenmerken
 Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2023 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

3.2.2 CULTUURPARTICIPATIE

Het aandeel cultuurparticipanten lag bij de personen met handicap in 2023 op 78%. Dat is 14 procentpunten lager dan bij de personen zonder handicap.

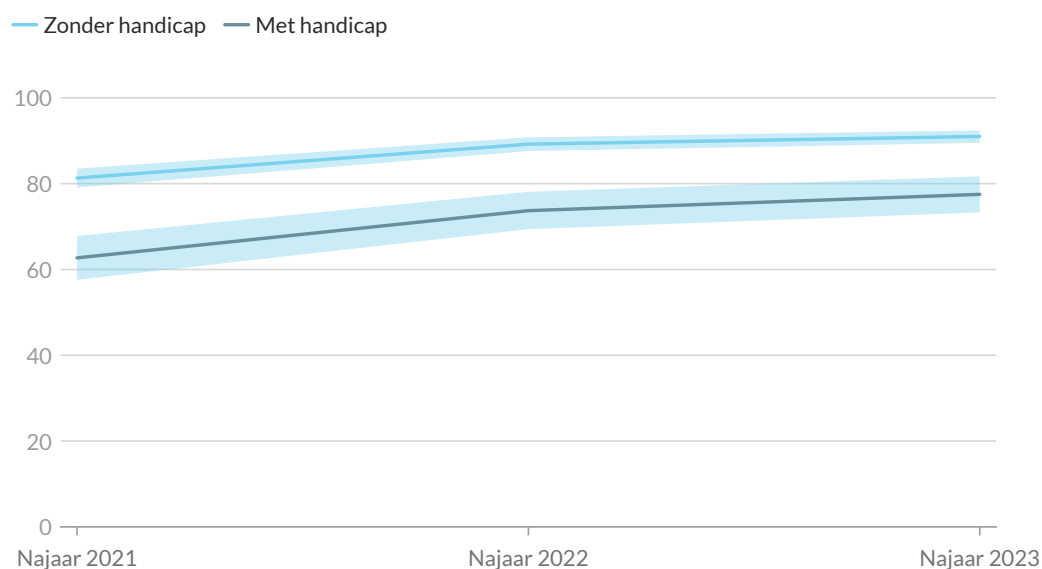
Het gaat om personen die zelf aangeven minstens 1 keer in het jaar voorafgaand aan de bevraging 1 van de volgende 11 cultuuractiviteiten te hebben ondernomen: een muziekoptreden, -concert of festival bijgewoond, een film in de bioscoop gezien, een operavoorstelling bijgewoond, een dans- of balletvoorstelling bijgewoond, een theater- of toneelvoorstelling bijgewoond, een circusvoorstelling bijgewoond, een musical bijgewoond, een

cabaretvoorstelling, stand-up comedy of revue bijgewoond, een museum, tentoonstelling of galerij bezocht, een bezienswaardig monument of gebouw bezocht en/of een boek ontleend in de bibliotheek. Het werd bevroegd in 3 edities van de SV-bevraging: 2021, 2022 en 2023, telkens in het najaar.

De cultuurparticipatie is zowel bij de personen met handicap als bij de personen zonder handicap tussen 2021 en 2023 toegenomen. Het verschil tussen beide groepen werd een beetje kleiner, van 19 procentpunten in 2021 tot 14 procentpunten in 2023.

Figuur 3.2.c. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder dat participeert aan cultuur naar handicap

Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge (aangegeven in de figuur in lichtere kleur).

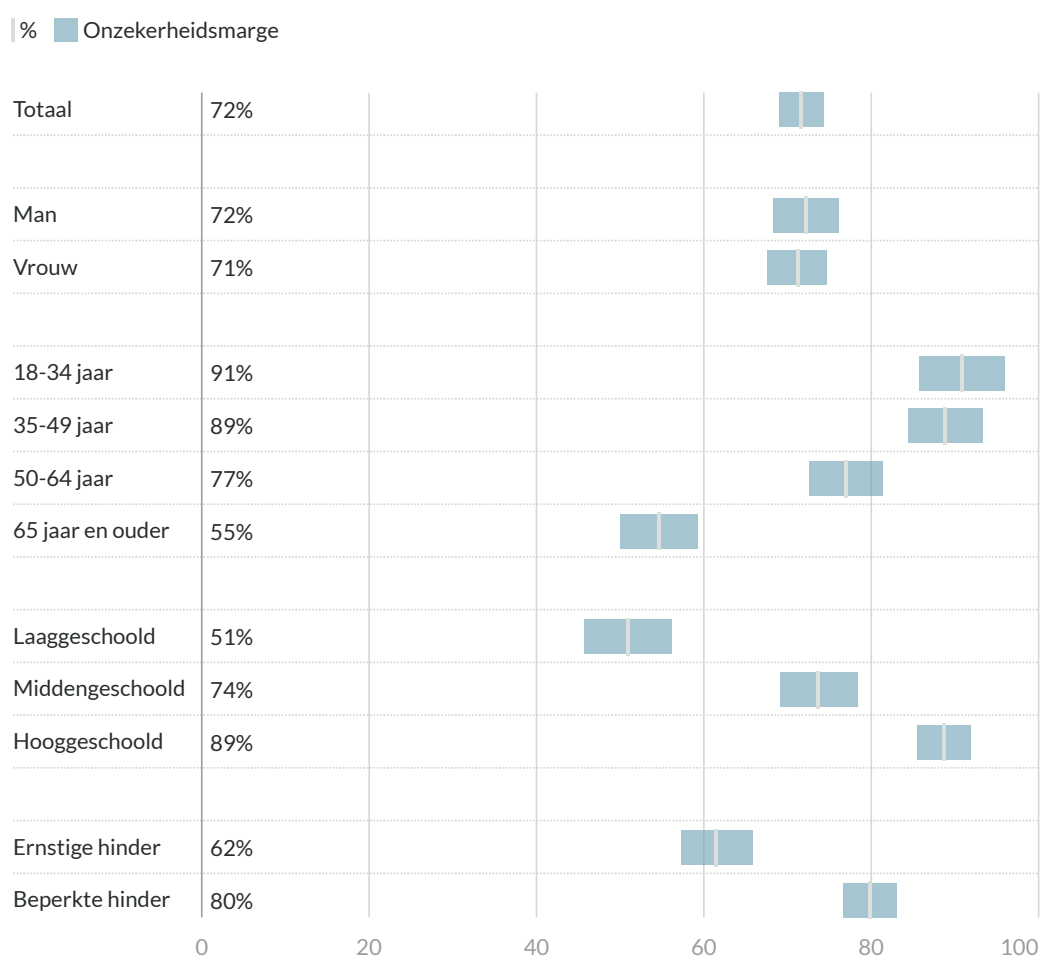
Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

De top 5 van culturele activiteiten waaraan men het vaakst actief deelneemt, verschilt tussen de groep personen met en zonder handicap. Bij de personen met een handicap ging het in de periode 2021 tot 2023 om bezoeken van monumenten en gebouwen (51%), bezoeken musea en tentoonstellingen (43%), muziekoptredens (42%), bioscoopbezoek (37%) en bezoek theater of toneel (28%). Bij personen zonder handicap ging het in dezelfde periode om bezoeken van monumenten en gebouwen (69%), muziekoptredens (62%), bezoeken musea en tentoonstellingen (60%), bioscoopbezoek (57%) en bezoek theater of toneel (38%).

De participatie aan cultuur van de personen met een handicap neemt sterk af met de leeftijd en neemt toe met het scholingsniveau. Ook naar mate van hinder bestaat er een duidelijk verschil: personen met ernstige hinder participeren minder vaak aan cultuur dan personen met beperkte hinder.

Figuur 3.2.d. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat participeert aan cultuur naar achtergrondkenmerken

Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2023 van de SV-bevraging.

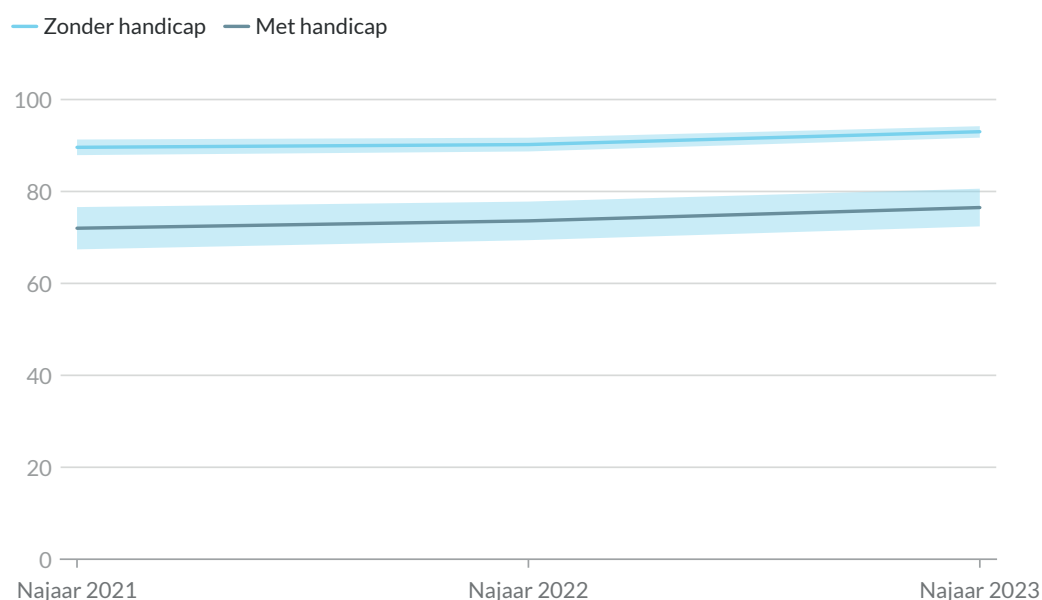
Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

3.2.3 SPORTPARTICIPATIE

In de SV-bevraging werd op basis van een ja/nee-vraag nagegaan of de respondent al dan niet aan sport doet. Sporten wordt daarbij ruim opgevat en omvat activiteiten als wandelen of fietsen. De vraag werd opgenomen in 3 edities van de SV-bevraging: 2021, 2022 en 2023, telkens in het najaar.

In 2023 sportte 77% van de personen met een handicap. Bij de personen zonder handicap ging het om 93%. Doorheen de hele periode is er een verschil van meer dan 15 procentpunten.

Figuur 3.2.e. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder dat sport naar handicap
Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

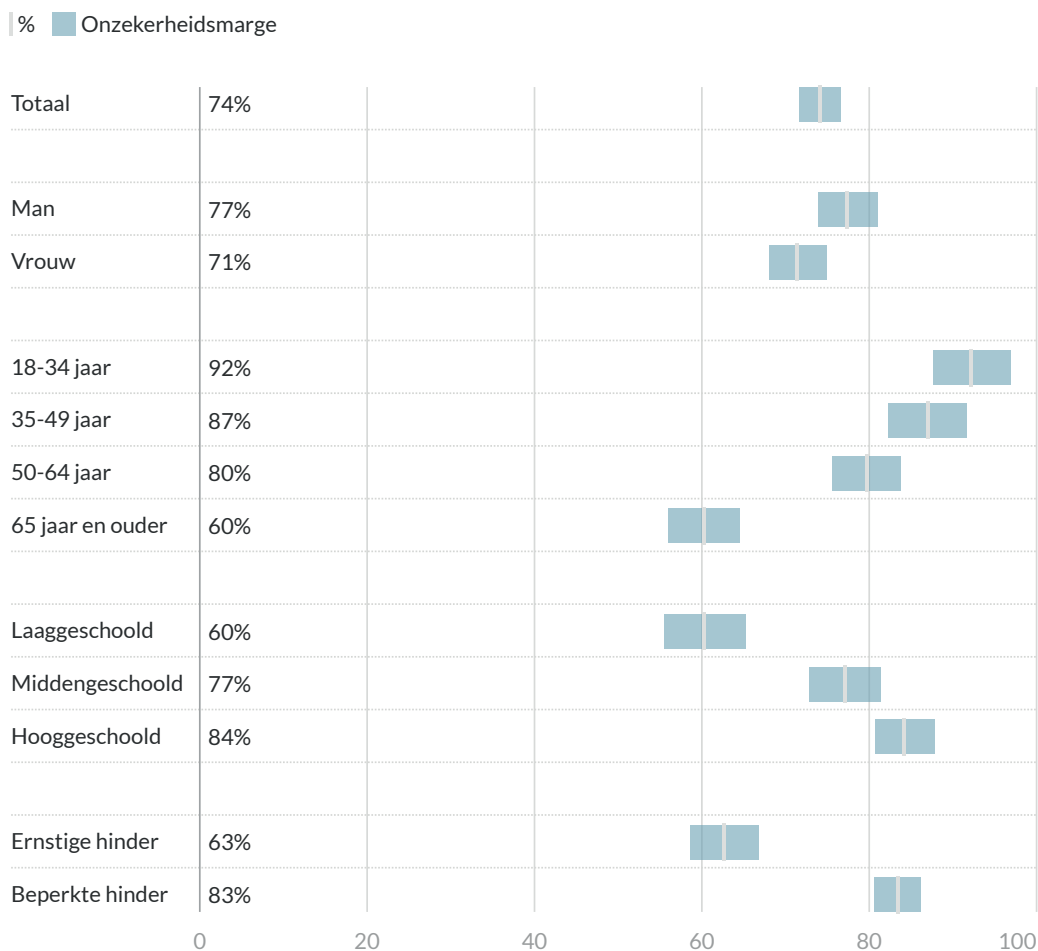
Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge (aangegeven in de figuur in lichtere kleur).

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap ligt het aandeel sporters lager bij de 65-plussers, bij de laaggeschoolden en bij personen met een handicap die ernstige hinder ondervinden.

Figuur 3.2.f. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat sport naar achtergrondkenmerken

Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

3.2.4 SOCIALE CONTACTEN

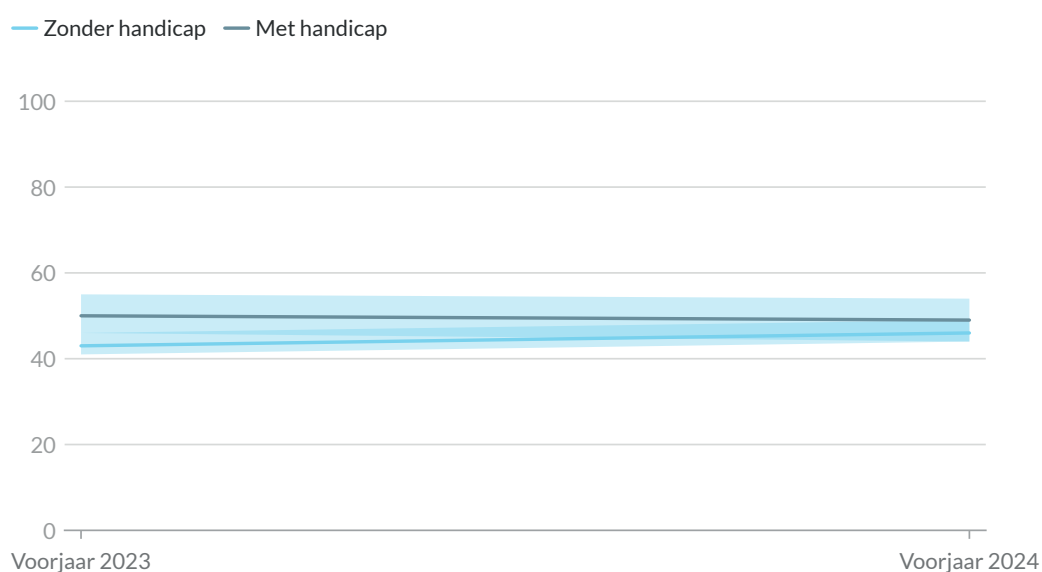
In de SV-bevraging wordt onderscheid gemaakt tussen contacten met burens, niet-inwonende familie en kennissen of vrienden. Deze vragen werden opgenomen in 2 edities van de SV-bevraging: 2023 en 2024, telkens in het voorjaar.

Op vlak van de sociale contacten blijven de verschillen tussen personen met en zonder handicap beperkt. In 2024 hadden bij beide groepen ongeveer de helft van de personen minstens wekelijks contact met hun burens en niet-

inwonende familie. Het aantal wekelijkse contacten met vrienden ligt voor beide groepen met 4 op de 10 een beetje lager dan wekelijkse contacten met familie en buren. Tussen 2023 en 2024 zijn ook geen verschillen waar te nemen.

Figuur 3.2.g. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder dat minstens wekelijks contact heeft met buren naar handicap

Vlaams Gewest, 2023-2024, in %

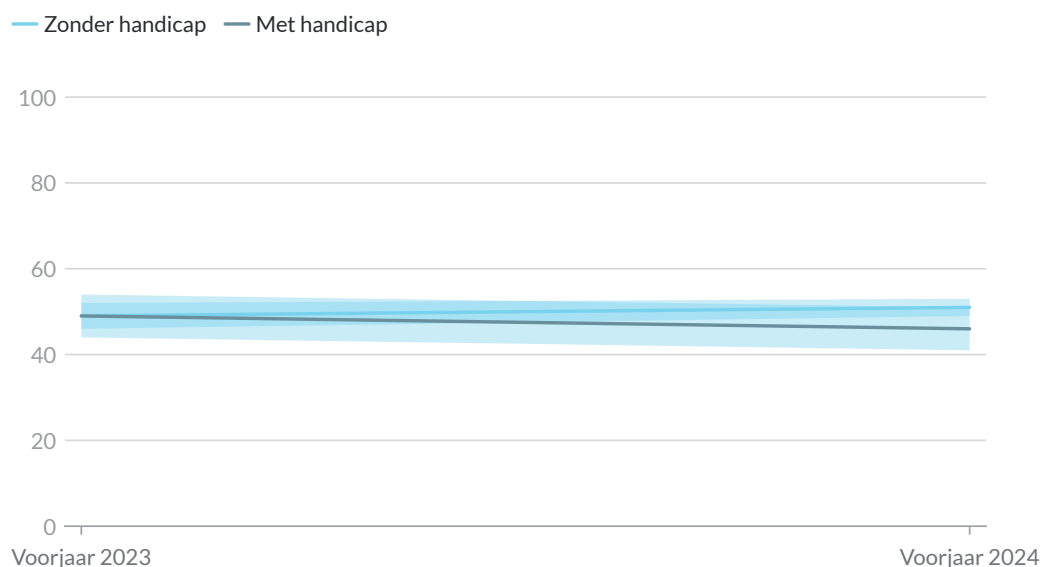

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge (aangegeven in de figuur in lichtere kleur).

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Figuur 3.2.h. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder dat minstens wekelijks contact heeft met niet-inwonende familie naar handicap

Vlaams Gewest, 2023-2024, in %

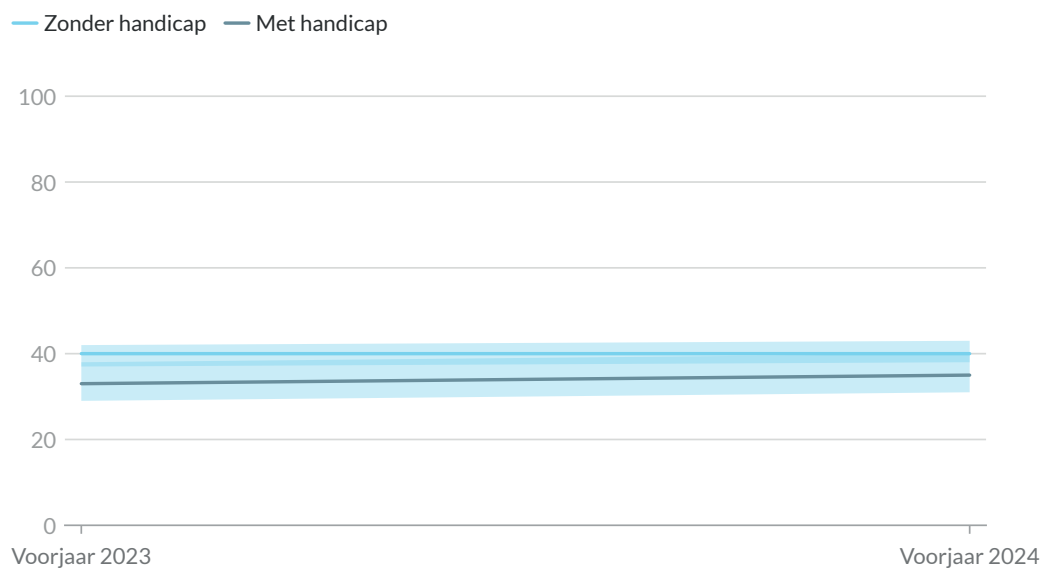

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge (aangegeven in de figuur in lichtere kleur).

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Figuur 3.2.i. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder dat minstens wekelijks contact heeft met vrienden naar handicap

Vlaams Gewest, 2023-2024, in %

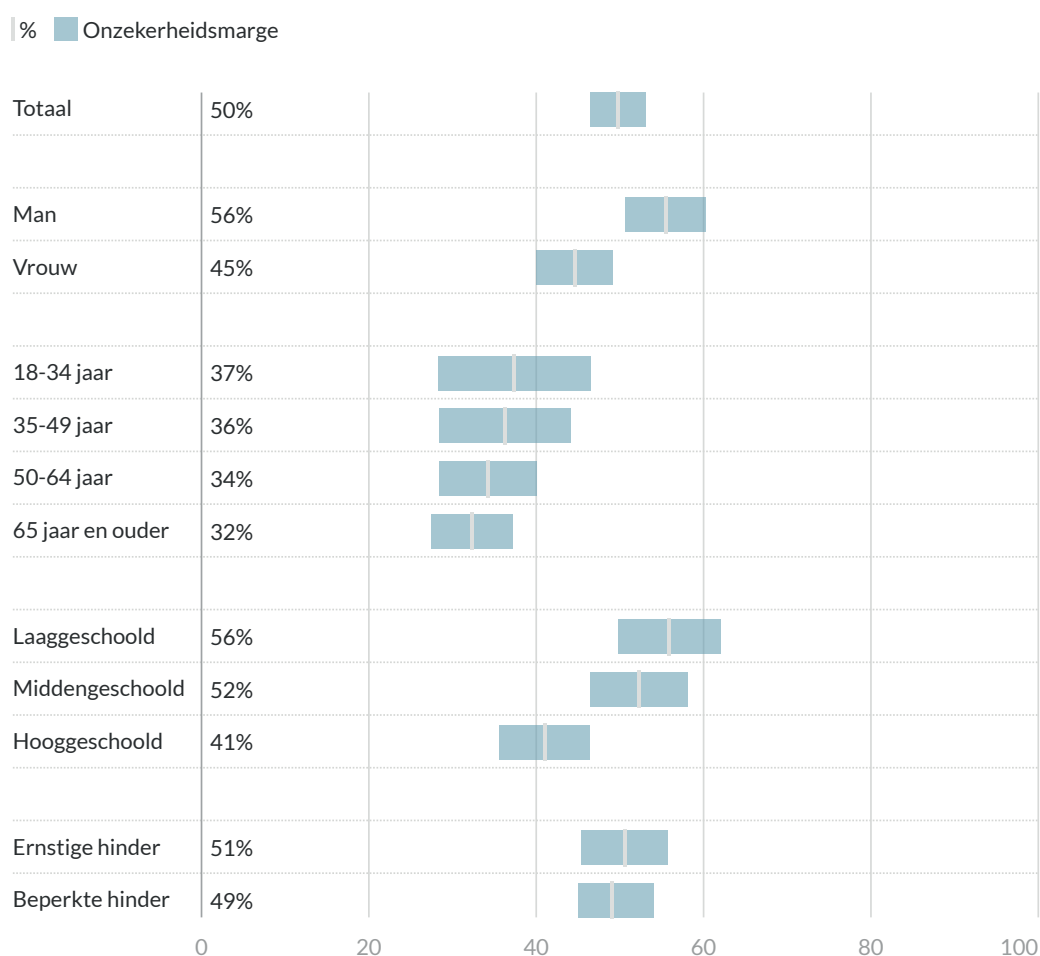
Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge (aangegeven in de figuur in lichtere kleur).

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap zijn op het vlak van sociale contacten wel een aantal verschillen. Mannen en de oudere leeftijdsgroepen hebben vaker wekelijks contact met de burens, de hooggeschoolden net minder vaak.

Figuur 3.2.j. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat minstens wekelijks contact heeft met burens naar achtergrondkenmerken

Vlaams Gewest, 2023-2024, in %

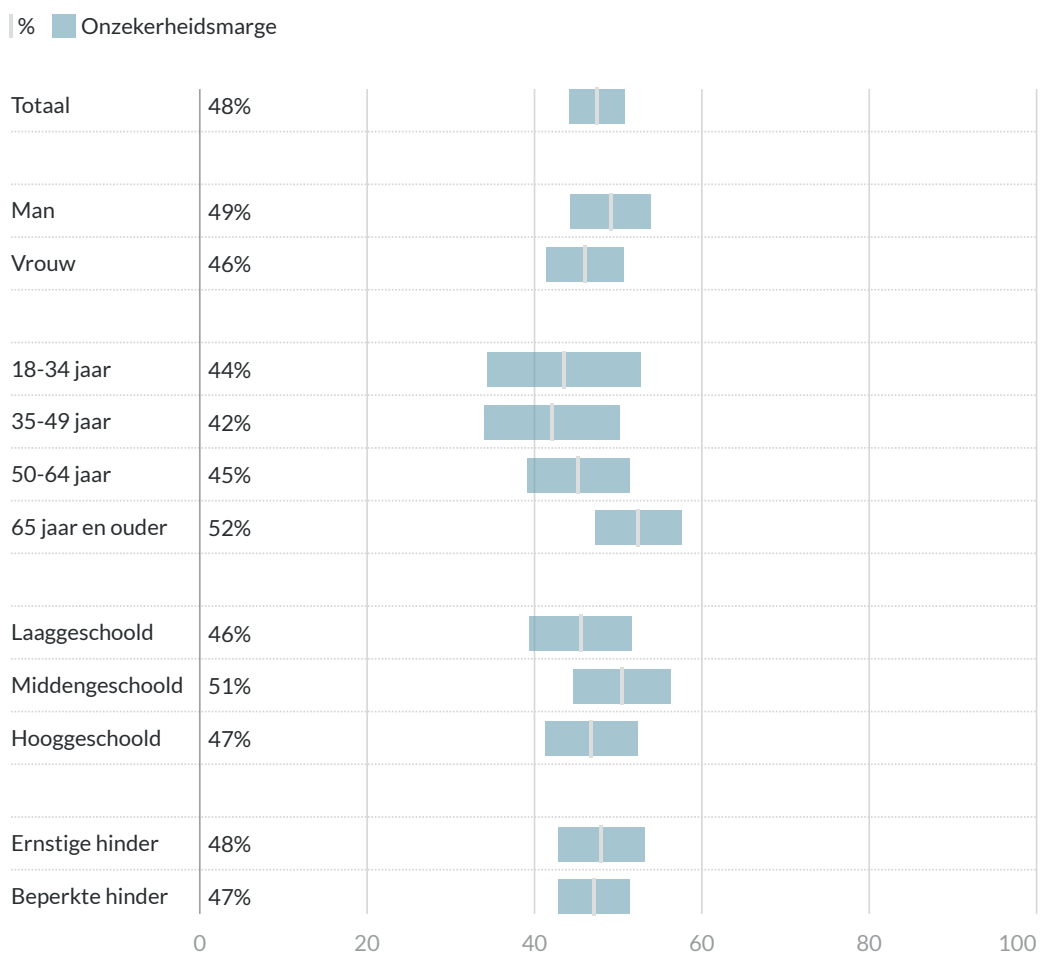

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2023-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Wat de wekelijkse contacten met niet-inwonende familie betreft, zijn er binnen de groep personen met een handicap geen verschillen te zien naar achtergrondkenmerken.

Figuur 3.2.k. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat minstens wekelijks contact heeft met niet-inwonende familie naar achtergrondkenmerken Vlaams Gewest, 2023-2024, in %

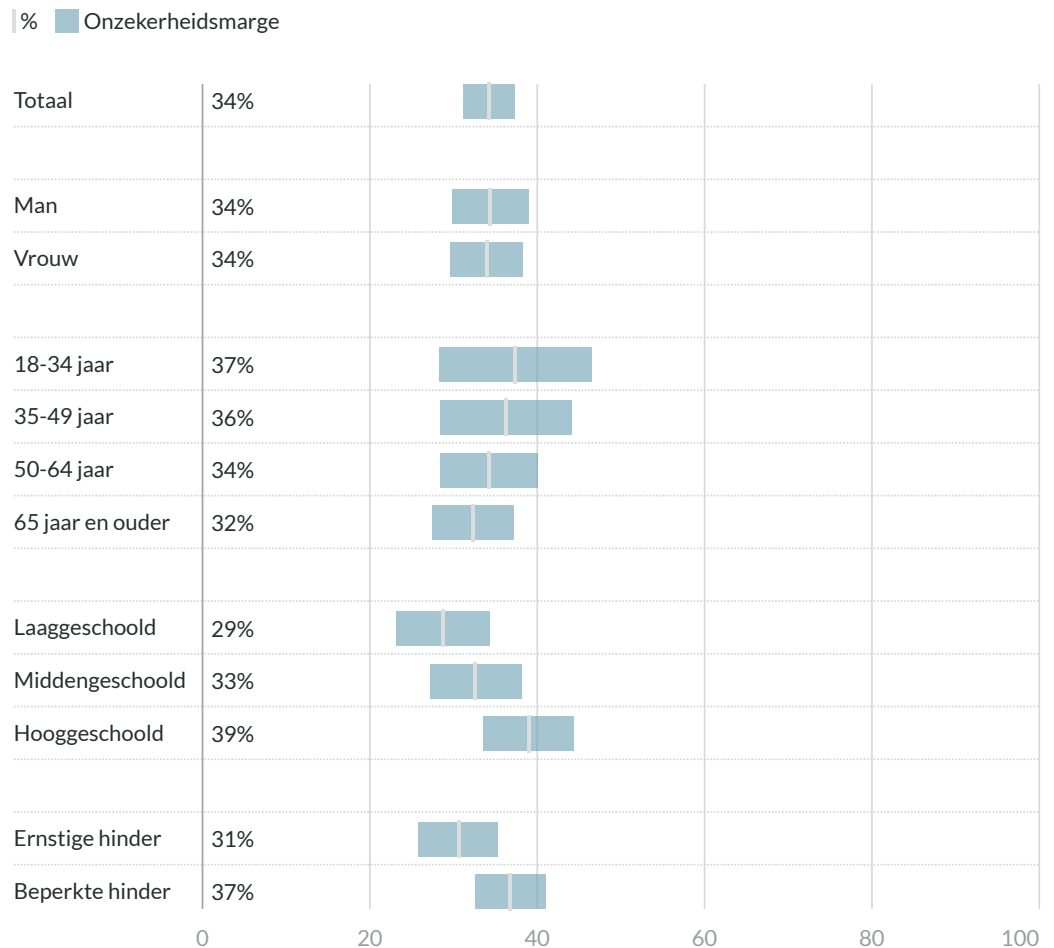

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2023-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Wat het wekelijks contact met vrienden betreft, is er binnen de groep personen met een handicap enkel een verschil tussen de laag en de hooggeschoolden, waarbij de laatste groep vaker wekelijks contact heeft met vrienden dan de eerste.

Figuur 3.2.I. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat minstens wekelijks contact heeft met vrienden naar achtergrondkenmerken
 Vlaams Gewest, 2023-2024, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2023-2024 van de SV-bevraging.

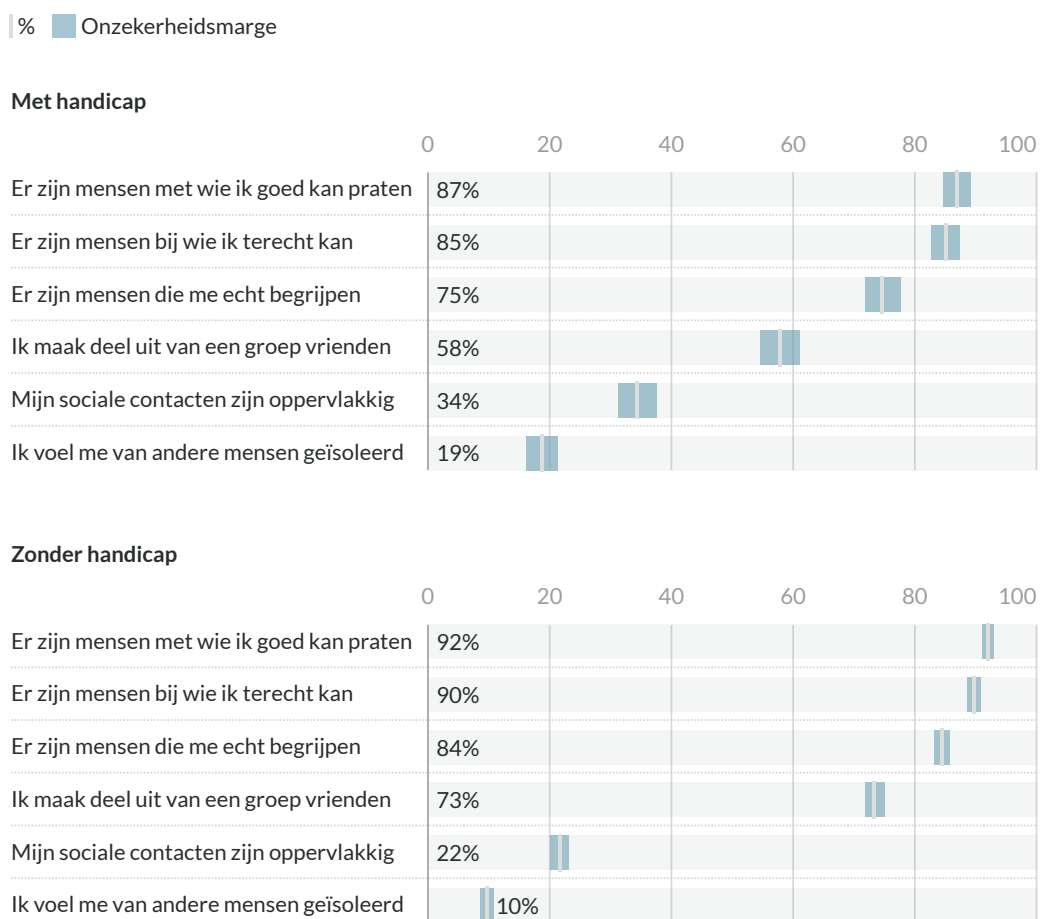
Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

In de SV-bevraging werd ook gepeild naar de kwaliteit van de sociale contacten. Aan de respondenten werd gevraagd aan te geven of ze het eens of oneens zijn met een aantal stellingen hierover. Daaruit blijkt een verschil tussen personen met en zonder handicap.

Personen met een handicap zijn het iets minder vaak eens met de positief geformuleerde stellingen en vaker eens met de negatief geformuleerde stellingen. Het aandeel dat zich van andere mensen geïsoleerd voelt, ligt bijna dubbel zo hoog bij personen met een handicap. Ze geven minder vaak aan deel te zijn van een groep vrienden en omschrijven hun sociale contacten vaker als oppervlakkig.

Figuur 3.2.m. Beoordeling door personen van 18 jaar en ouder van de kwaliteit van de sociale contacten naar handicap

Vlaams Gewest, 2023-2024, in % (helemaal) eens

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2023-2024 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Die mindere beoordeling van de sociale contacten komt ook naar voor in de meest recente resultaten van de Gezondheidsenquête (2018). Daaruit blijkt dat personen met een handicap vaker ontevreden zijn met hun sociale contacten dan personen zonder handicap. In 2018 waren 19% van de personen met een handicap ontevreden over hun sociale contacten, bij de personen zonder handicap lag dat aandeel op 6%. Verder blijkt dat dat 23% van de personen met handicap aangeeft te beschikken over weinig sociale ondersteuning tegenover 11% van de personen zonder handicap.

Binnen de groep personen met een handicap zijn mannen iets vaker dan vrouwen ontevreden over hun sociale contacten. Naar leeftijd ligt dat

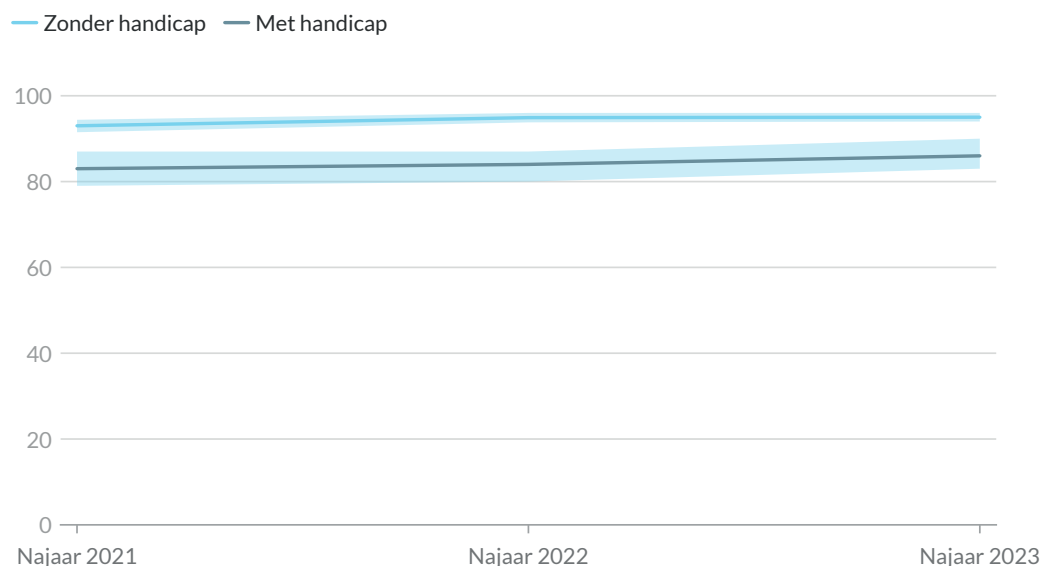
aandeel het hoogst bij de personen van 35 tot 49 jaar. Personen met ernstige hinder zijn duidelijk vaker ontevreden dan personen met beperkte hinder en geven vaker aan te beschikken over weinig sociale ondersteuning.

3.2.5 DIGITALE PARTICIPATIE

Het aandeel personen dat aangeeft minstens wekelijks internet te gebruiken, werd bevraagd in 3 edities van de SV-bevraging: 2021, 2022 en 2023, telkens in het najaar.

Het aandeel wekelijkse internetgebruikers lag bij personen met een handicap in alle jaren duidelijk lager dan bij personen zonder handicap. In 2023 ging het om 95% bij de personen zonder een handicap en 86% bij personen met een handicap. Het verschil tussen beide groepen bedroeg tussen 2021 en 2023 telkens ongeveer 10 procentpunten.

Figuur 3.2.n. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder dat minstens wekelijks internet gebruikt naar handicap
Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

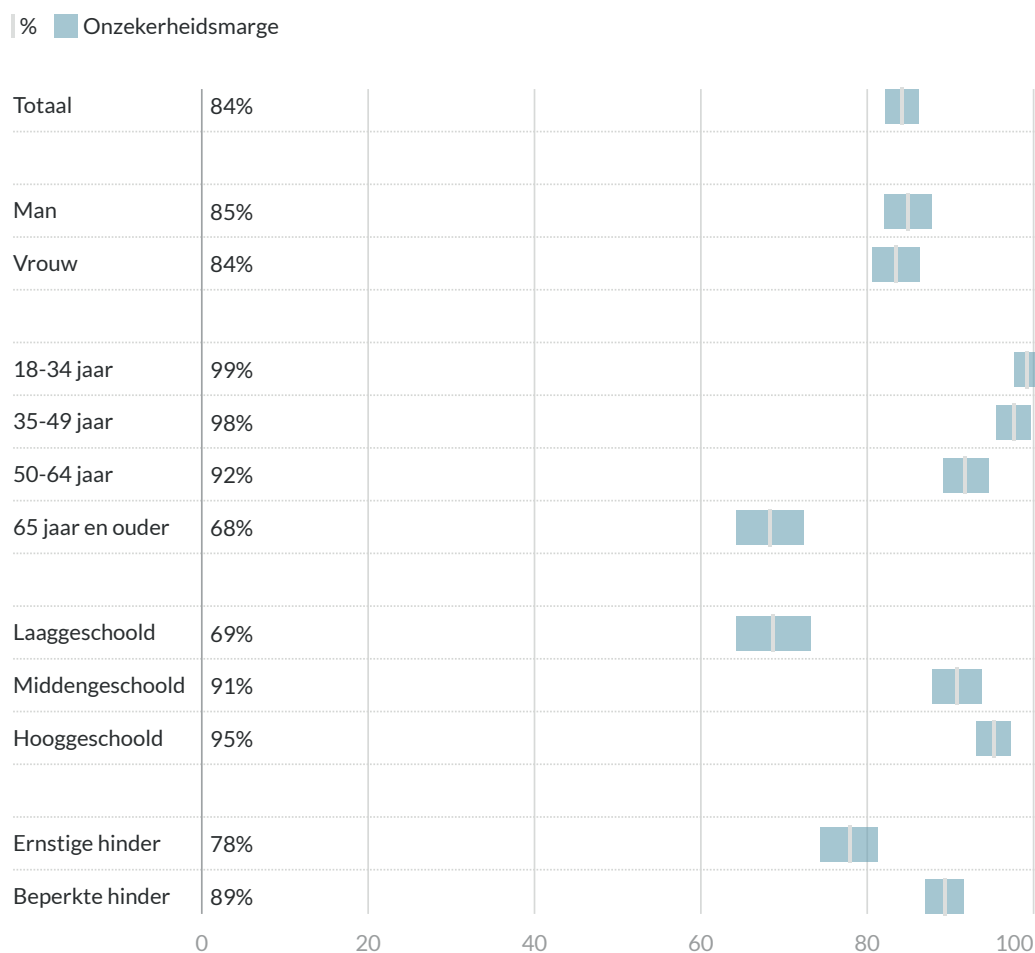

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge (aangegeven in de figuur in lichtere kleur).

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap bestaan er duidelijke verschillen naar leeftijd, scholingsniveau en mate van hinder. Oudere leeftijdsgroepen gebruiken minder vaak het internet dan jongere, laaggeschoolden minder vaak dan midden- of hooggeschoolden en personen met ernstige hinder minder vaak dan diegene met beperkte hinder.

Figuur 3.2.o. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat minstens wekelijks internet gebruikt naar achtergrondkenmerken
 Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2023 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Er werd aan de respondenten die minstens wekelijks internet gebruiken ook gevraagd om aan te geven welke van 14 verschillende internetactiviteiten ze de voorbije 3 maanden al dan niet hebben gedaan. Het gaat daarbij onder meer om communiceren met anderen via e-mail of chat, informatie opzoeken, financiële activiteiten, goederen kopen of verkopen, spelletjes spelen, deelnemen aan sociale media of kijken of luisteren naar films of muziek. Personen zonder een handicap blijken daaruit een iets breder internetgebruik te hebben dan personen met een handicap. Het gemiddeld aantal internetactiviteiten lag in de periode 2021-2023 bij personen met een handicap op 6,8 activiteiten, bij personen zonder handicap op 8,3 activiteiten.

3.2.6 POLITIEKE PARTICIPATIE

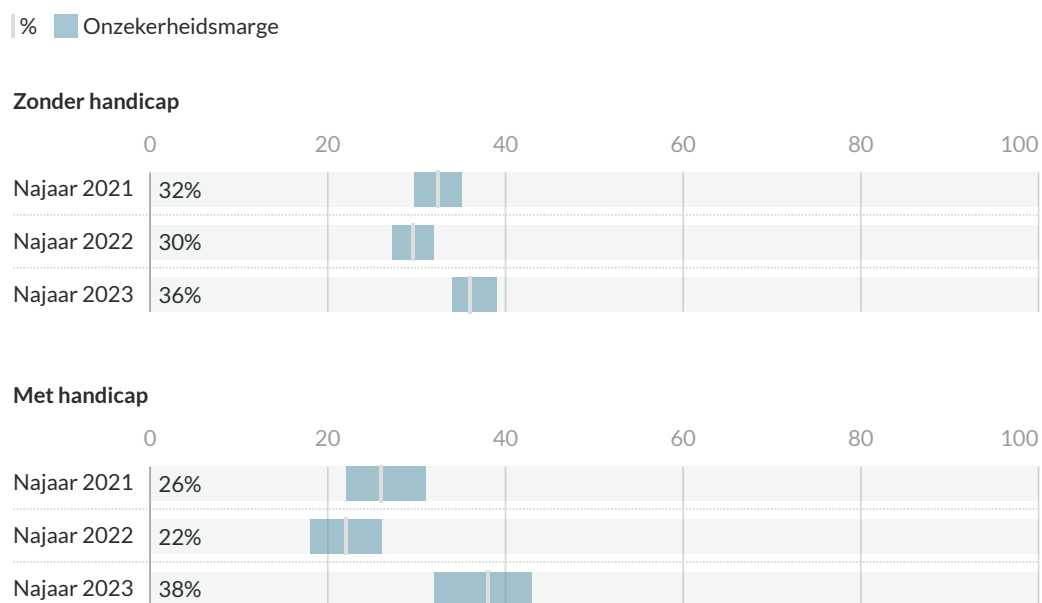
In de SV-bevraging werden verschillende vormen van politieke participatie bevraagd. Het gaat om volgende 13 activiteiten: een petitie getekend, uw politieke mening geuit door een bericht te posten of te delen op sociale media, deelgenomen aan een demonstratie of betoging, deelgenomen aan een politieke vergadering of bijeenkomst, actief informatie verzameld over plannen of beslissingen van de overheid, een politicus gecontacteerd om uw mening te uiten, de pers gecontacteerd om uw mening te uiten, actief geweest in een burgerbeweging of actiecomité, deelgenomen aan een advies-, overleg- of inspraakorgaan van uw gemeente of stad en/of actief geweest binnen een politieke partij of vereniging. Politieke participatie werd op deze manier bevraagd in 3 edities van de SV-bevraging: 2021, 2022 en 2023, telkens in het najaar.

Iets meer dan 1 op 3 personen met een handicap gaven in 2023 aan in het voorafgaande jaar minstens 1 van deze politieke activiteiten te hebben ondernomen. Dat aandeel lag even hoog als bij personen zonder handicap (36%). In de vorige jaren was er telkens sprake van een lagere politieke participatie bij personen met een handicap, daar is in 2023 geen sprake meer van.

De top 5 van politieke activiteiten die het vaakst worden gedaan is dezelfde bij personen met en zonder handicap. De activiteit die bij beide groepen het hoogst scoorde was in de periode 2021-2023 het tekenen van een petitie (16% zowel bij personen met handicap als bij personen zonder handicap). Daarna volgt het verzamelen van overheidsinformatie (10% tegenover 16%), politiek actief zijn op sociale media (8% tegenover 7%), actief zijn in een advies- of overlegorgaan (5% voor beide groepen) en contact hebben met politici (4% voor beide groepen).

Figuur 3.2.p. Aandeel van bevolking van 18 jaar en ouder dat politieke activiteiten uitoefent naar handicap

Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

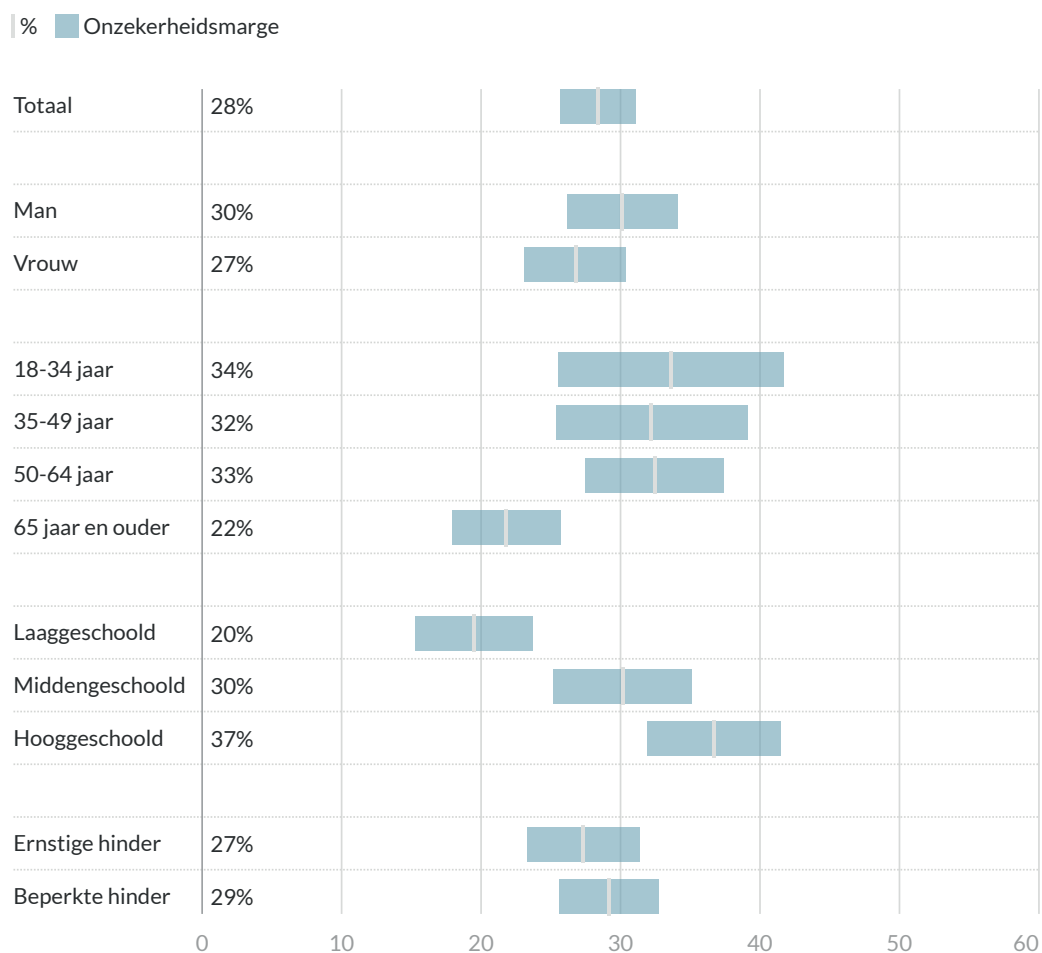

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2023 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

Binnen de groep personen met een handicap zijn er geen verschillen naar geslacht of mate van hinder. Naar leeftijd en scholing zijn er wel verschillen op het vlak van politieke participatie bij personen met een handicap: de groep van 65 jaar en ouder en de laaggeschoolden zijn minder politiek actief.

Figuur 3.2.q. Aandeel van de bevolking van 18 jaar en ouder met handicap dat politieke activiteiten uitoefent naar achtergrondkenmerken
 Vlaams Gewest, 2021-2023, in %

Noot: de gegevens opgenomen in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. De cijfers zijn gebaseerd op een gepoolde dataset van de edities 2021-2023 van de SV-bevraging.

Bron: SV-bevraging, Statistiek Vlaanderen

3.3 HOUDING VAN DE SAMENLEVING

Een belangrijke voorwaarde voor volwaardige maatschappelijke participatie van een groep is een positieve houding van de samenleving ten opzichte van die groep. Daarom wordt in dit hoofdstuk gefocust op een aantal hiermee samenhangende items: de houding van de bevolking tegenover personen met een handicap, de beeldvorming over personen met een handicap in de media, meldingen over discriminatie op basis van handicap en grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer.

De houding van de bevolking tegenover personen met een handicap wordt beperkt in beeld gebracht op basis van de resultaten van de Sociaal-Culturele Verschuivingen Survey (SCV) van Statistiek Vlaanderen. De gegevens van de meest recente SCV-survey (2018) kwamen al uitgebreid aan bod in het eerste SV-rapport over de maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap (Vanweddingen e.a., 2022). Zij worden in wat volgt kort samengevat. Voor een uitgebreide bespreking met bijhorende tabellen en figuren verwijzen we naar het SV-rapport van 2022.

De gegevens over de beeldvorming over personen met een handicap in de media komen uit de Monitor Diversiteit uitgevoerd in opdracht van de VRT-Studiedienst waarin het Vlaamse aanbod van de VRT-televisienetten onderzocht wordt. Het gaat enkel om programma's van de VRT-productie of van Belgische productiehuisen.

De discriminatie op basis van handicap wordt in beeld gebracht aan de hand van de Nederlandstalige discriminatiemeldingen en geopende dossiers bij het Interfederaal Gelijkekansencentrum Unia. Vanaf 2024 zal voor wat betreft de Vlaamse bevoegdheden het Vlaams Mensenrechteninstituut rapporteren over de meldingen en klachten die samenhangen met discriminatie en de schending van mensenrechten.

Grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer wordt hier ten slotte in beeld gebracht op basis van de Werkbaarheidsmonitor (WBM) van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) – Stichting Innovatie & Arbeid. Daarin wordt eveneens de vraag gesteld (zowel aan werknemers als zelfstandige ondernemers) naar hoe dikwijls (nooit, soms, vaak of altijd) men in de afgelopen 12 maanden op het werk het slachtoffer was van één of meerdere vormen van grensoverschrijdend gedrag die in de keuzelijst opgesomd zijn (lichamelijk geweld, ongewenst seksueel gedrag, pestgedrag, intimidatie/bedreiging).

3.3.1 HOUDING TEGENOVER PERSONEN MET EEN HANDICAP

Uit de meest recente resultaten van de SCV-survey (2018) blijkt dat ruim 8 op de 10 respondenten vonden dat personen met een handicap hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen. 9 op de 10 ondersteunden de stelling dat mensen met een handicap evenveel kansen zouden moeten krijgen als mensen zonder handicap.

Ruim 7 op de 10 stonden in 2018 positief tegenover inclusief onderwijs voor personen met een lichamelijke handicap. Iets meer dan 8 op de 10 gaan akkoord met de stelling dat personen met een lichamelijke handicap het recht hebben om een gezin te stichten. In het geval van personen met een verstandelijke handicap liggen die aantallen slechts half zo hoog.

Als gevraagd wordt naar de houding tegenover contacten met personen met een handicap, stelt een kleine minderheid het lastig te vinden als ze op straat worden aangesproken door een persoon met een handicap. Ongeveer 8 op de 10 vonden het in 2018 geen probleem als een persoon met een handicap zijn of haar buur zou worden. Dat aantal ligt iets hoger bij personen met een lichamelijke handicap dan bij personen met een verstandelijke handicap. 1 op de 10 geeft wel aan het een probleem te vinden als hun kind zou samenwonen met een persoon met een lichamelijke handicap.

Ten slotte vonden in 2018 7 op de 10 respondenten dat werkgevers meer aangespoord moeten worden om meer personen met een handicap aan te nemen. Een kleine minderheid vindt dat de speciale parkeerplaatsen voor personen met een handicap moeten opengesteld worden voor iedereen als de andere plaatsen volzet zijn. Een iets grotere groep is van mening dat personen met een handicap belastinggeld krijgen dat andere groepen beter zouden kunnen gebruiken.

Als de resultaten van 2014, 2016 en 2018 met elkaar worden vergeleken, lijkt de houding tegenover personen met een handicap iets positiever geworden. Algemeen is het zo dat het aandeel van de personen die het eens zijn met de positief geformuleerde stellingen iets is toegenomen, terwijl dat aandeel bij de negatief geformuleerde beperkt is afgenomen.

Naar achtergrondkenmerken blijkt er weinig of geen verschil tussen de houding van mannen en vrouwen. Wat leeftijd betreft, staan de jongere groepen meestal positiever staan tegenover personen met een handicap dan de oudere leeftijdsgroepen. Daarnaast blijken hooggeschoolden meestal iets positiever te staan dan laaggeschoolden. Ten slotte nemen diegenen die personen met een handicap persoonlijk kennen een iets positievere houding dan diegenen die aangeven geen personen met een handicap te kennen. Al bij al blijven de gevonden verschillen naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en persoonlijk kennen van personen met een handicap steeds vrij beperkt.

3.3.2 BEELDVORMING IN DE MEDIA OVER PERSONEN MET EEN HANDICAP

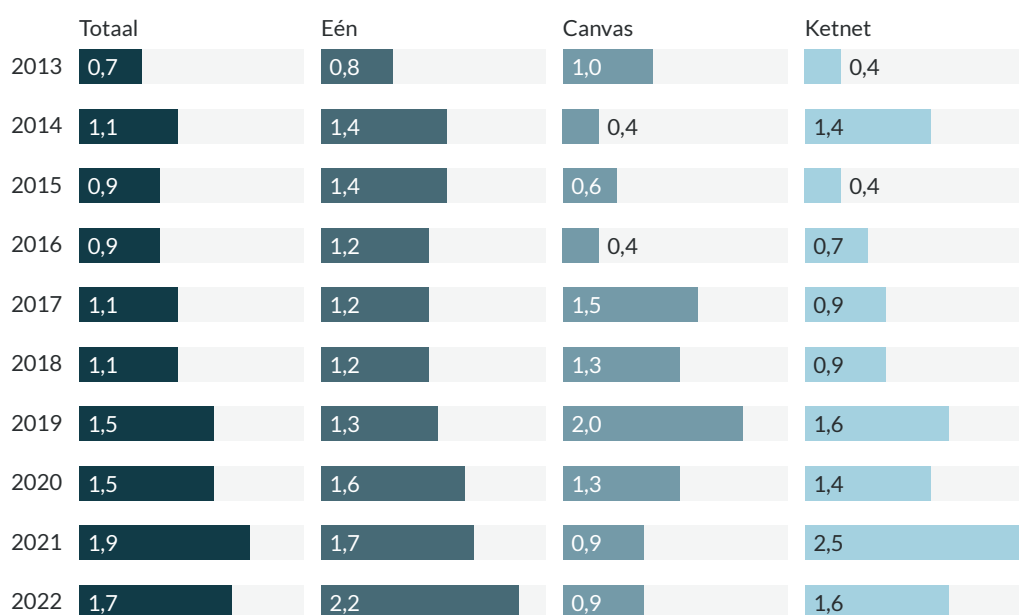
Op basis van de gegevens van de Monitor Diversiteit van de VRT-Studiedienst kan het aandeel personen met een handicap in het televisieaanbod van de publieke omroep (zonder buitenlandse programma's) tijdens primetime (tussen 18.00 en 23.00 uur) in beeld gebracht worden.

Er zijn weinig personen met een handicap zichtbaar op televisie. In 2022 was 1,7% van de actoren in de programma's van alle VRT-zenders (Eén, Canvas en Ketnet) iemand met een handicap. Dat is iets minder dan in 2021 (1,9%), maar hoger dan in de jaren daarvoor.

Tussen de VRT-zenders onderling zijn er verschillen merkbaar. Bij Eén lag het aandeel personen met een handicap op het scherm in 2022 het hoogst (2,2%), bij Canvas het laagst (0,9%). Bij Ketnet waren er 1,6% actoren met een handicap.

Figuur 3.3.a. Aandeel actoren met handicap in tv-aanbod tijdens primetime van VRT naar zender

Vlaamse Gemeenschap, 2013-2022, in %

Noot: enkel programma's VRT-productie of Belgische productiehuizen.

Bron: VRT-Studiedienst

3.3.3 DISCRIMINATIE OP BASIS VAN HANDICAP

Het is niet eenvoudig om cijfers te presenteren over de frequentie en de aard van de in Vlaanderen voorkomende discriminatiepraktijken op basis van handicap. Hier wordt een beroep gedaan op de meldingen van discriminatie op basis van handicap die bij het Interfederaal Gelijkekansencentrum Unia worden ingediend in het Vlaamse Gewest en de dossiers die Unia op grond hiervan opent.

Meldingen zijn alle contacten met Unia (inclusief de lokale contactpunten) van mogelijke slachtoffers van discriminatie, haatmisdrijven of haatboodschappen. Daarnaast kan het gaan om getuigenissen, vragen of bekommernissen van derden of vragen van personen of organisaties die in een concrete situatie discriminatie willen vermijden. Meldingen kunnen ook betrekking hebben op de rechten van personen met een handicap onder het VN-Verdrag van 13 december 2006. De meeste meldingen worden gedaan door slachtoffers of rechtstreekse getuigen van discriminatie, maar

in domeinen zoals media/internet kunnen melders personen of organisaties zijn die aangeven geschokt te zijn door commentaren, interviews of tweets, zonder dat ze zelf betrokken zijn bij de feiten.

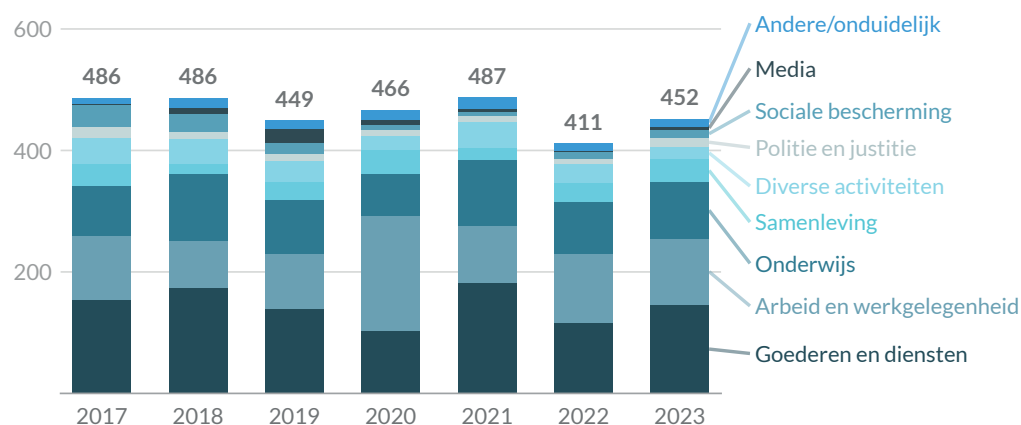
Bij deze cijfers dient opgemerkt te worden dat het aantal meldingen een weergave is van de contacten met Unia en dus niet overeenkomt met het werkelijke aantal voorkomende gevallen van discriminatie: veel gevallen van discriminatie worden niet gemeld en niet alle meldingen voldoen aan de wettelijke voorwaarden om te spreken over discriminatie.

In 2023 kwamen in het Vlaamse Gewest bij Unia 452 meldingen binnen van discriminatie op basis van handicap. De meeste meldingen hadden betrekking op het domein genoemd 'goederen en diensten' (32% van alle meldingen). Daarnaast had 24% van de meldingen betrekking op het domein 'arbeid en werkgelegenheid' en 21% op het domein 'onderwijs'.

In de hele beschouwde periode 2017-2023 kende het domein 'goederen en diensten' het hoogste aantal meldingen. Coronajaar 2020 vormde een uitzondering: toen kwam het hoogste aantal meldingen binnen in het domein 'arbeid en werkgelegenheid'. Na deze 2 domeinen volgt 'onderwijs' als derde belangrijke domein van meldingen van discriminatie op basis van handicap.

Figuur 3.3.b. Aantal meldingen bij van discriminatie op basis van het criterium handicap bij Unia naar domein

Vlaams Gewest, 2017-2023, aantal

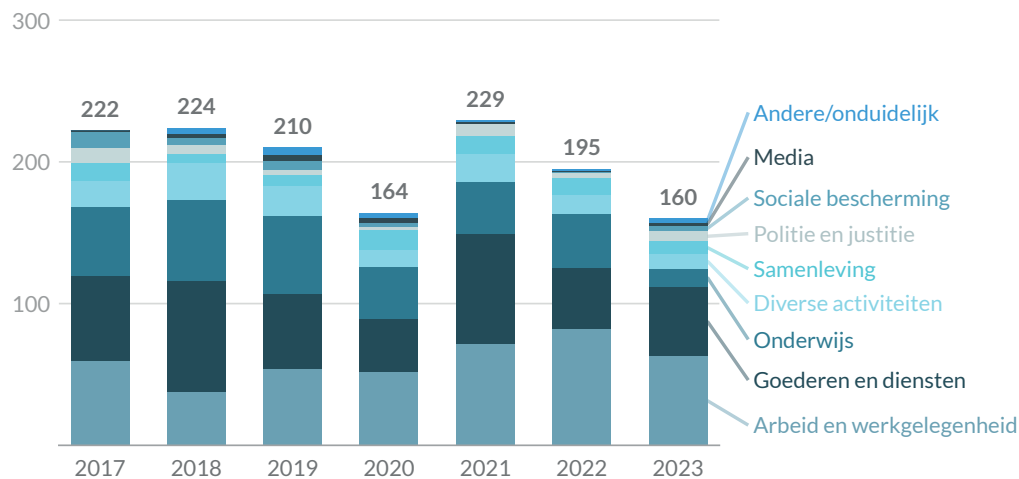

Bron: Unia

Unia opent vanuit een melding een dossier wanneer een melding naar een discriminatiegrond verwijst waarvoor Unia bevoegd is of wanneer die betrekking heeft op de rechten van personen met een handicap en wanneer de melder een concreet advies of een andere tussenkomst verwacht. De notie 'dossier' staat dus los van de ernst van de feiten en van het al dan niet bewezen karakter van de feiten. Meerdere meldingen over dezelfde feiten (bijvoorbeeld gemediatiseerde gebeurtenissen of cyberhate) worden in principe gebundeld in eenzelfde dossier. In uitzonderlijke gevallen opent Unia zelf ambtshalve een dossier.

In 2023 opende Unia 160 dossiers naar aanleiding van meldingen van discriminatie op basis van handicap in het Vlaamse Gewest. Verhoudingsgewijs is het aantal geopende dossiers sterker gedaald ten opzichte van 2017 dan het aantal meldingen. Net als bij de meldingen werden in 2023 de meeste dossiers geopend in de domeinen 'arbeid en werkgelegenheid', 'goederen en diensten' en 'onderwijs'.

Figuur 3.3.c. Aantal door Unia geopende dossiers op basis van meldingen van discriminatie op basis van handicap naar domein
Vlaams Gewest, 2017-2023, aantal

Bron: Unia

3.3.4 GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG OP DE WERKVLOER

Uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor (WBM) van de Stichting Innovatie en Arbeid kan ook informatie gehaald worden over het voorkomen van verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag, met name: (fysieke) agressie, (verbale) intimidatie of bedreiging, ongewenst seksueel gedrag en pestgedrag.

Werknemers met een arbeidshandicap worden vaker geconfronteerd met verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer dan werknemers zonder arbeidshandicap. Van de werknemers met een arbeidshandicap werd in 2023 9,2% (sporadisch of regelmatig) slachtoffer van lichamelijk geweld en 26,1% van intimidatie of bedreiging. Bij de werknemers zonder arbeidshandicap was dat respectievelijk 6,2% en 15,9%.

Bij werknemers met een arbeidshandicap werd een groter aandeel geconfronteerd met ongewenst seksueel gedrag. Terwijl 3,3% van de werknemers zonder arbeidshandicap (sporadisch of regelmatig) geconfronteerd werd met ongewenst seksueel gedrag, was dat 5,0% bij de werknemers met een arbeidshandicap.

Ook het aandeel dat slachtoffer werd van pestgedrag ligt veel hoger bij werknemers met een arbeidshandicap. Bij de werknemers zonder arbeidshandicap werd 8,1% geconfronteerd met pestgedrag terwijl dat bij werknemers met een arbeidshandicap 16,3% was.

Figuur 3.3.d. Aandeel werknemers dat slachtoffer werd van grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer naar arbeidshandicap
Vlaams Gewest, 2023, in %

	MET ARBEIDSHANDICAP	ZONDER ARBEIDSHANDICAP
Slachtoffer van lichamelijk geweld		
Nooit	90,8	93,7
Sporadisch	7,8	5,4
Regelmatig	1,4	0,8
Slachtoffer van intimidatie of bedreiging		
Nooit	73,9	84,1
Sporadisch	21,6	13,5
Regelmatig	4,5	2,4
Slachtoffer van ongewenst seksueel gedrag		
Nooit	95,0	96,7
Sporadisch	4,7	3,1
Regelmatig	0,3	0,2
Slachtoffer van pestgedrag		
Nooit	83,7	91,8
Sporadisch	13,2	7,0
Regelmatig	3,1	1,1

Bron: WBM SERV – Stichting Innovatie & Arbeid

Van de zelfstandige ondernemers met een arbeidshandicap werd in 2023 4,6% slachtoffer van lichamelijk geweld, 16,6% van intimidatie of bedreiging, 3,6% van ongewenst seksueel gedrag en 7,0% van pestgedrag. Voor intimidatie of bedreiging en voor ongewenst seksueel gedrag wijken deze cijfers niet significant af van deze voor de zelfstandige ondernemers zonder arbeidshandicap.

Voor de 2 andere vormen van grensoverschrijdend gedrag zijn er wel verschillen: de cijfers liggen telkens hoger bij de zelfstandige ondernemers met een arbeidshandicap. Zowel bij lichamelijk geweld als bij pesten is het aandeel dat hiermee geconfronteerd wordt bij de zelfstandige ondernemers met een arbeidshandicap ruim dubbel zo hoog dan bij zelfstandige ondernemers zonder arbeidshandicap.

Figuur 3.3.e. Aandeel zelfstandige ondernemers dat slachtoffer werd van grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer naar arbeidshandicap

Vlaams Gewest, 2023, in %

	MET ARBEIDSHANDICAP	ZONDER ARBEIDSHANDICAP
Slachtoffer van lichamelijk geweld		
Nooit	95,4	98,4
Sporadisch	4,6	1,6
Regelmatig	-	-
Slachtoffer van intimidatie of bedreiging		
Nooit	84,4	85,4
Sporadisch	14,6	13,6
Regelmatig	2,0	1,0
Slachtoffer van ongewenst seksueel gedrag		
Nooit	96,4	96,8
Sporadisch	3,3	2,9
Regelmatig	0,3	0,2
Slachtoffer van pestgedrag		
Nooit	93,0	97,0
Sporadisch	6,3	2,6
Regelmatig	0,7	0,4

Bron: WBM SERV – Stichting Innovatie & Arbeid

BESLUIT

In dit SV-rapport werd aan de hand van een brede waaier van statistieken, gebaseerd op zowel administratieve gegevens als resultaten van bevolkingsenquêtes, een beeld geschetst van de maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap in Vlaanderen. In dit besluit worden per hoofdstuk de belangrijkste resultaten nog eens kort samengevat. Afsluitend worden een aantal algemene bedenkingen geformuleerd over een aantal belangrijke blinde vlekken in de bestaande data over personen met een handicap.

Afbakening van de doelgroep

Om zicht te krijgen op de omvang en het profiel van de doelgroep van dit SV-rapport werd in het eerste hoofdstuk vooreerst gebruik gemaakt van verschillende administratieve bronnen, zowel op Vlaams als op federaal niveau. Het aantal personen met een erkende handicap loopt afhankelijk van de gebruikte databank sterk uiteen. Eind 2023 kregen iets meer dan 105.000 personen een ondersteuning van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) of een zorgbudget. Dit aantal omvat zowel de ondersteuning van ruim 26.000 minderjarigen als een kleine 80.000 meerderjarigen. Dat betekent dat in 2023 2% van de minderjarige bevolking van het Vlaamse Gewest en 1,4% van de meerderjarige bevolking ondersteuning en zorg kreeg van het VAPH.

Op datzelfde moment waren er in het Vlaamse Gewest in totaal iets meer dan 339.000 personen erkend als persoon met een handicap door de Directie-Generaal Personen met een Handicap van de Federale Overheidsdienst (FOD) Sociale Zekerheid. Dat komt overeen met 6,2% van de meerderjarige bevolking. Het aandeel door de FOD Sociale Zekerheid erkende personen met een handicap in de bevolking lag in 2023 niet beduidend hoger dan in 2010.

De afbakening van de doelgroep van het VN-verdrag over de Rechten van Personen met een Handicap gaat echter breder dan enkel de personen met een erkende handicap en neemt alle personen met een langdurige ziekte, aandoening of handicap die daardoor hinder ondervinden om volwaardig te participeren aan de samenleving mee in rekening. De omvang en het profiel van deze bredere groep kan afgeleid worden uit de resultaten van een aantal algemene bevolkingsenquêtes.

Afhankelijk van de gehanteerde bron varieert dit aandeel van 14% tot 22% van de bevolking van 18 jaar en ouder, wat overeenkomt met ongeveer 570.000 tot 1,2 miljoen personen. 30% tot 45% van deze groep geeft aan door de aanwezige handicap of ziekte in ernstige mate (voortdurend) gehinderd te worden in hun dagelijkse bezigheden. Uit de enquêtes

wordt telkens duidelijk dat het aandeel met een handicap hoger ligt bij vrouwen dan bij mannen, toeneemt met de leeftijd en afneemt met het onderwijsniveau.

Onderwijs en vorming

In het schooljaar 2023-2024 volgde bijna 5% van de leerlingen in het basis- en secundair onderwijs les in het buitengewoon onderwijs. Tussen 2010-2011 en 2023-2024 nam het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs toe (+11%). Meer jongens dan meisjes volgen les in het buitengewoon onderwijs en dat overwicht van jongens nam het afgelopen decennium nog verder toe. In het hoger onderwijs was in 2022-2023 1% van de studenten erkend door het VAPH als een persoon met een handicap.

Uit de resultaten van de EAK-enquête blijkt dat personen met een arbeidshandicap vaker lager geschoold zijn dan personen zonder arbeidshandicap. In 2023 was bijna 31% van de 25- tot 64-jarigen met een arbeidshandicap laaggeschoold. Bij personen zonder arbeidshandicap was dat 14%.

De EAK-gegevens maken ook duidelijk dat personen tussen 25 en 64 jaar met een arbeidshandicap minder vaak participeren aan een opleiding dan personen zonder arbeidshandicap. In 2023 ging het bij de personen met arbeidshandicap om bijna 10%, bij de personen zonder arbeidshandicap om ongeveer 15%.

Arbeidsmarktparticipatie

Personen met een arbeidshandicap zijn minder actief op de arbeidsmarkt. Van de personen met een arbeidshandicap had in 2023 47% een betaalde job, bij de personen zonder arbeidshandicap lag dat aandeel op 82%. Daartegenover staat een hogere mate van niet-beroepsactiviteit. Bij de personen met een arbeidshandicap was 51% niet-beroepsactief, bij personen zonder arbeidshandicap 16%.

In vergelijking met personen zonder arbeidshandicap zijn personen met een arbeidshandicap iets minder vaak aan de slag als zelfstandige, zijn ze vaker deeltijds tewerkgesteld en werken ze wat minder vaak van thuis uit. Op vlak van tijdelijk werk is er weinig verschil tussen personen met en zonder arbeidshandicap.

Zowel bij werknemers als bij zelfstandige ondernemers met een arbeidshandicap lag het aandeel werkbare jobs lager dan bij werknemers of zelfstandigen zonder arbeidshandicap. De minder gunstige werkbaarheidssituatie van de werknemers en zelfstandigen met een arbeidshandicap komt tot uiting bij alle in beschouwing genomen werkbaarheidsindicatoren.

Administratieve gegevens maken ten slotte duidelijk dat eind 2022 29.402 doelgroepwerknemers aan de slag waren in de sociale economie en dat er in 2023 2,6% van de personeelsleden bij de Vlaamse overheid een handicap of chronische ziekte had.

Inkomen en armoede

Het totaal netto persoonlijk inkomen van personen met een handicap lag in 2023 (op basis van inkomsten van 2022) 25% lager dan het persoonlijk inkomen van personen zonder handicap. Vooral het beroepsinkomen ligt bij personen met een handicap lager dan bij personen zonder een handicap. Bij het inkomen uit pensioenen of andere inkomens (inkomens voor onder meer arbeidsongeschiktheid, ziekte/invaliditeit en sociale bijstand) geldt het omgekeerde.

Het armoederisico lag in 2023 bij personen met een handicap bijna dubbel zo hoog als bij personen zonder handicap: 13% van de personen met een handicap en 7% van de personen zonder een handicap leefde volgens de EU-SILC-survey van 2023 (berekend op totale inkomsten van 2022) in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel. Ook het aandeel personen in ernstige materiële deprivatie en het aandeel personen in een huishouden met zeer lage werkintensiteit ligt bij de personen met een handicap telkens duidelijk hoger dan bij personen zonder handicap. Volgens de samengestelde EU2020-indicator leefde in 2023 22% van de personen met een handicap in armoede of sociale uitsluiting. Bij personen zonder handicap ging het om 9%.

Verder leefde in 2023 een kwart (24%) van de personen met een handicap in een huishouden waarvan de referentiepersoon zelf aangeeft dat schulden voor consumptie een zware financiële belasting vormen voor het huishouden. Bij personen zonder een handicap ging het om 8%.

Personen met een handicap in een precaire inkomenssituatie kunnen een beroep doen op een aantal specifieke sociale bijstandsuitkeringen. In mei 2024 werd in het Vlaamse Gewest aan goed 128.000 personen een inkomensvervangende tegemoetkoming en/of een integratietegemoetkoming uitgekeerd. Daarnaast bestaat er een specifieke tegemoetkoming voor personen met een handicap van 65 jaar en ouder, de zogenaamde 'tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden' (THAB). Eind 2023 kregen goed 85.000 personen een dergelijk zorgbudget uitgekeerd.

Wonen

In 2023 leefde 66% van de personen met een handicap in een huishouden dat eigenaar is van de woning waarin men woont. Bij de personen zonder handicap lag dat aandeel met 81% beduidend hoger. Personen met een handicap wonen vaker in huurwoningen op de private en de sociale woningmarkt.

Wat betaalbaarheid betreft, is de situatie van personen met een handicap minder gunstig dan personen zonder handicap. In 2023 leefde 13% van de personen met een handicap in een huishouden met een te zware woonkost (woonquote van minstens 40%). Bij de personen zonder handicap lag dat aandeel op 5% en dus duidelijk lager. Cijfers gebaseerd op een subjectieve inschatting van de woonkost door de huishoudens zelf, wijzen op een nog zwaardere financiële last: in 2023 leefde 19% van de personen met een handicap in een huishouden waarvoor de woonkosten als een zware last worden beschouwd voor het huishoudbudget. Dat aandeel ligt duidelijk hoger dan bij personen zonder een handicap (10%).

Ook de kwaliteit van de woning is minder goed bij personen met een handicap dan bij personen zonder handicap. 20% van de personen met een handicap leefde in 2023 in een woning van mindere kwaliteit. Bij personen zonder handicap ging het om 14%.

Uit cijfers van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) blijkt dat eind 2023 bij 52.190 huurders van een sociale woning er een persoon met een handicap aanwezig was in het huishouden (als referentiehuurder of als lid van het huishouden). Dat komt overeen met 36% van het totaal aantal sociale huurders. Daarnaast stonden eind 2022 22.261 personen met een handicap ingeschreven als kandidaat-huurder van een sociale woning. Dat is 13% van het totaal aantal kandidaat-huurders.

In februari 2024 was 2% van de sociale huurwoningen aangepast aan een rolstoelgebruiker en 37% bezoekbaar door rolstoelgebruikers. Het aandeel bezoekbare sociale huurwoningen is tegenover 2020 lichtjes gestegen. Het aandeel aangepaste sociale huurwoningen bleef ongewijzigd.

Gezondheid

Personen met een handicap zijn veel minder positief over hun gezondheid dan personen zonder handicap. Volgens de Gezondheidsenquête van 2018 lag het aandeel personen met een handicap dat aangaf een goede of heel goede gezondheid te hebben op 26%. Bij personen zonder handicap was dat het geval bij 88% van de respondenten.

De gegevens van de EU-SILC-survey wijzen in dezelfde richting: personen met een handicap beoordelen hun gezondheidssituatie veel minder vaak als (heel) goed en veel vaker als (heel) slecht dan personen zonder handicap. In 2023 beoordeelde 93% van de personen zonder handicap hun eigen gezondheid

als goed tot zeer goed, tegenover slechts 28% van de personen met een handicap. De EU-SILC-cijfers maken verder duidelijk dat er binnen de groep personen met een handicap sprake is van een belangrijk verschil tussen de personen met ernstige hinder en de personen met beperkte hinder. Bij personen met beperkte hinder beoordeelt 11% de eigen gezondheid als (zeer) slecht. Bij personen met ernstige hinder loopt dat aandeel op tot 60%.

Volgens de meest recente resultaten van de Gezondheidsenquête (2018) kampte 58% van de personen met een handicap met psychische problemen. Bij personen zonder handicap lag het aandeel met psychische problemen op 25%. Dit wordt bevestigd door de SV-bevraging, waaruit blijkt dat personen met een handicap zich minder vaak gelukkig voelen, minder vaak het gevoel hebben dat ze controle hebben over de situatie, zich vaker eenzaam en vaker neerslachtig voelen dan personen zonder een handicap.

Ook op het vlak van levenstevredenheid geven cijfers uit verschillende bevragingen weer dat personen zonder een handicap meer tevreden zijn met het leven in het algemeen dan personen met een handicap. Uit de gegevens van 2023 blijkt dat personen met een handicap gemiddeld een score van 7 op 10 geven op vlak van levenstevredenheid, bij personen zonder handicap is dat gemiddelde 8 op 10.

Wat betaalbaarheid van de zorg betreft, blijkt dat personen met een handicap vaker dan personen zonder handicap gedwongen worden om medische zorgen uit te stellen wegens financiële redenen. Volgens de EU-SILC-survey van 2023 stelde 5% van de personen met een handicap in de voorbije 12 maanden een bezoek aan de arts of tandarts uit of af om financiële redenen. Bij personen zonder handicap lag dat aandeel op 1%.

Sociale participatie

Op basis van de gegevens van de SV-bevragingen van 2021 tot 2024 blijkt dat personen met een handicap minder goed scoren op nagenoeg alle bekeken dimensies van sociale participatie dan personen zonder handicap. Personen met een handicap zijn minder vaak actief lid van een vereniging (48% bij personen met een handicap tegenover 58% bij personen zonder handicap), participeren minder vaak aan culturele activiteiten (78% tegenover 91%), doen minder vaak aan sport (77% tegenover 93%), gebruiken minder vaak het internet (86% tegenover 95%). Naar politieke participatie stellen we in 2023 voor het eerst geen verschil meer vast.

Binnen de groep personen met een handicap ligt de sociale participatie bij bijna alle onderzochte dimensies lager bij ouderen, laaggeschoolden en bij personen die ernstige hinder ondervinden in hun dagelijkse bezigheden.

Op vlak van sociale contacten zijn er weinig verschillen tussen personen met en zonder handicap. Het aandeel personen dat minstens wekelijks contact heeft met burens, niet-inwonende familie en vrienden verschilt niet tussen personen met of zonder handicap. Personen met een handicap beoordelen

de kwaliteit van hun sociale contacten echter minder positief dan personen zonder handicap. Ze geven minder vaak aan deel te zijn van een groep vrienden, omschrijven hun contacten vaker als oppervlakkig en geven minder vaak aan dat er mensen zijn die hen echt begrijpen of bij wie ze terecht kunnen. Een zelfde beeld was ook duidelijk in de Gezondheidsenquête van 2018: 23% van de personen met een handicap geeft aan over weinig sociale steun te beschikken. Bij personen zonder handicap ligt dat aandeel op 11%.

Houding van de samenleving

Een belangrijke voorwaarde voor volwaardige maatschappelijke participatie van een groep is een positieve houding van de samenleving ten opzichte van die groep. Daarom werd in het laatste hoofdstuk van dit rapport ingegaan op de houding van de bevolking tegenover personen met een handicap, de aanwezigheid van personen met een handicap in de media en de meldingen over discriminatie op basis van handicap.

Uit de meest recente resultaten van de SCV-survey (2018) blijkt de houding van de Vlamingen tegenover personen met een handicap iets positiever geworden is tussen 2014 en 2018. Dan gaat het zowel om de houding tegenover gelijke rechten voor personen met een handicap, de houding tegenover contacten met personen met een handicap en de houding tegenover overheidssteun voor personen met een handicap. Over het algemeen staan jongeren en hoger geschoolden iets positiever tegenover personen met een handicap dan ouderen en lager geschoolden, al blijven de verschillen vrij beperkt. Tegelijk is het zo dat de aard van de handicap mee de houding bepaalt: de houding tegenover gelijke rechten voor personen met een handicap en tegenover contacten met personen met een handicap is positiever als het gaat over personen met een lichamelijke handicap dan over personen met een verstandelijke handicap.

De gegevens van de VRT-Studiedienst maken duidelijk dat er vooralsnog weinig personen met een handicap zichtbaar zijn in de televisieprogramma's van de VRT-zenders. In 2022 ging het om 1,7% van alle actoren op televisie in prime time. Dat aandeel is tegenover 2013 wel meer dan verdubbeld.

In 2023 kwamen bij het Interfederaal Gelijkekansencentrum Unia 452 meldingen binnen over discriminatie op basis van handicap in het Vlaamse Gewest. Unia opende in 2023 160 dossiers naar aanleiding van deze meldingen. Het aantal geopende dossiers is sinds 2017 duidelijk gedaald. In dat jaar werden 222 dossiers geopend. Bij deze cijfers dient opgemerkt te worden dat het aantal meldingen een weergave is van de contacten met Unia en dus niet overeenkomt met het werkelijke aantal voorkomende gevallen van discriminatie: veel gevallen van discriminatie worden niet gemeld en niet alle meldingen voldoen aan de wettelijke voorwaarden om te kunnen spreken over discriminatie.

Volgens de werkbaarheidsenquête van de Stichting Innovatie en Arbeid uit 2023 worden werknemers met een arbeidshandicap vaker geconfronteerd

met verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer dan hun collega's zonder arbeidshandicap. Bij 2 vormen van grensoverschrijdend gedrag (pesten en lichamelijk geweld) krijgen ook zelfstandige ondernemers met een arbeidshandicap meer te maken dan zelfstandige ondernemers zonder arbeidshandicap.

Blinde vlekken

Algemeen kan gesteld worden dat de maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap duidelijk minder goed is dan die van personen zonder handicap. Personen met een handicap zijn over het algemeen minder hoog geschoold, participeren minder aan de arbeidsmarkt, worden vaker geconfronteerd met een lager inkomen en een hoger armoederisico, leven vaker in een minder stabiele en kwalitatieve huisvestingssituatie, ervaren veel vaker gezondheidsproblemen en nemen minder deel aan het verenigingsleven, cultuur en sport. Op nagenoeg alle domeinen blijkt ook dat personen met een handicap die ernstige hinder ondervinden in hun dagelijkse activiteiten nog duidelijk slechter scoren dan personen met beperkte hinder. Opvallend is wel dat er in 2023 geen verschil werd vastgesteld tussen personen met en zonder handicap op het vlak van politieke participatie. Ook het aandeel personen dat minstens wekelijks contact heeft met burens, niet-inwonende familie en vrienden verschilt niet tussen personen met of zonder handicap. Daartegenover staat dat personen met een handicap de kwaliteit van hun sociale contacten minder positief beoordelen dan personen zonder handicap.

Aanvullend op deze algemene bevindingen is het bovendien belangrijk te wijzen op een aantal opvallende blinde vlekken in de beschikbare data over de doelgroep. De in dit rapport gebruikte resultaten van een aantal algemene bevolkingsenquêtes sluiten weliswaar beter dan de afbakening op basis van een officiële erkenning van de handicap aan bij de definitie van het VN-kader, maar ook deze bevolkingsenquêtes slagen er niet om de totaliteit en diversiteit van de beoogde doelgroep van dit rapport helemaal te vatten. Niet alleen ontbreekt bij de meeste van deze enquêtes waardevolle informatie over het soort aandoening en de aard van de beperkingen die voortvloeien uit de aandoening, het is vooral zo dat in deze enquêtes aanzienlijke en voor dit rapport belangrijke groepen niet of nauwelijks in beeld komen. Zo verblijven personen met ernstige beperkingen veelal in collectieve huishoudens (instellingen) en wordt die groep met dergelijke algemene bevolkingsenquêtes niet of nauwelijks bereikt. Bovendien is het uiterst moeilijk om mensen met een verstandelijke beperking of bepaalde fysieke beperkingen via een algemene bevolkingsenquête te bereiken. Idealiter worden voor deze groepen gerichte bevestigingen opgestart, met bevestigingsmethoden die beter afgestemd zijn op de specifieke capaciteiten en behoeften van de beoogde groep. Dergelijke bevestigingen, die onvermijdelijk een hogere kostprijs met zich meebrengen dan de klassieke algemene bevolkingsenquêtes, worden momenteel in Vlaanderen niet op een periodieke manier georganiseerd. Nochtans zouden zij een belangrijke rol kunnen spelen in het wegwerken van de blinde vlekken die momenteel

bestaan in de data over de maatschappelijke positie en participatie van de meest kwetsbare subgroepen van de brede en diverse groep personen met een handicap.

Niet alleen is het zo dat een belangrijk deel van de doelgroep buiten beeld blijft in algemene bevolkingsenquêtes, ook op inhoudelijk vlak schieten de gebruikte bevolkingsenquêtes tot op zekere hoogte te kort. Verschillende domeinen die voor personen met een handicap een belangrijke rol spelen in het werkelijk volwaardig kunnen participeren in het maatschappelijke leven blijven in algemene bevolkingsenquêtes vaak buiten beeld. Het gaat dan onder meer om aspecten als mobiliteit, toegankelijkheid van gebouwen en dienstverlening of cijfers over dader/slachtofferschap. Er zijn een beperkt aantal administratieve bronnen beschikbaar, zoals de monitoring rond toegankelijkheid van de Lijn, maar die geven vaak maar een fragmentair beeld. Daarnaast zijn er ook enquêtes die zich specifiek richten op deze domeinen, maar daarin wordt veelal geen aandacht besteed aan de specifieke situatie van personen met een handicap. Dat zou verholpen kunnen worden door de vragen over de aanwezigheid van een langdurige ziekte, aandoening of handicap en de daarmee gepaard gaande hinder in de dagelijkse bezigheden systematisch toe te voegen aan elke enquête. Op die manier zou op deze specifieke domeinen de aparte positie van personen met een handicap beter in beeld gebracht kunnen worden.

BRONNENLIJST

INLEIDING

Vanweddigen, M., Noppe, J. & Moons, D. (2022). SV-rapport 22/1 - Maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap. Brussel: Statistiek Vlaanderen, 119 p. <https://www.vlaanderen.be/publicaties/maatschappelijke-positie-en-participatie-van-personen-met-een-handicap>

VN-verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (2006): <https://www.vaph.be/sites/default/files/documents/vn-conventie/vn-conventie.pdf>

AFBAKENING VAN DE DOELGROEP

Directie-Generaal Personen met een Handicap – Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid: <https://handicap.belgium.be/nl>

Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van Statbel: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/faq>

EU-SILC-survey van Statbel: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/faq>

Gezondheidsenquête van Sciensano: <https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-o>

Sociaal-Culturele Verschuivingen Survey (SCV) van Statistiek Vlaanderen: <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevragingen/scv-survey-tot-2018>

Statistiek Vlaanderen-bevraging (SV-bevraging) van Statistiek Vlaanderen: <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevragingen/sv-bevraging>

Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH): <https://www.vaph.be>

ONDERWIJS EN VORMING

Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen (AHOVOKS): <https://www.vlaanderen.be/ahovoks>

Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van Statbel: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/faq>

Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (O&V): <http://onderwijs.vlaanderen.be>

ARBEIDSMARKTPARTICIPATIE

Arvastat, VDAB: <https://www.vdab.be/trends/arvastat>

Cijferrapport bij actielijst arbeidsbeperking 2030, SERV - Commissie Diversiteit: <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/47079>

De Vlaamse sociale economie. Jaarrapport, Departement WSE: <https://www.vlaanderen.be/publicaties/de-vlaamse-sociale-economie-jaarrapport>

Dienst Diversiteitsbeleid: <https://www.vlaanderen.be/dienst-diversiteitsbeleid/cijfers-en-onderzoek-rond-gelijke-kansen-diversiteit-en-inclusie>

Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van Statbel: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/faq>

Steunpunt Werk: <https://www.steunpuntwerk.be/>

Werkbaarheidsmonitor, SERV - Stichting Innovatie & Arbeid: <https://www.werkbaarwerk.be/werkbaarwerk>

INKOMEN EN ARMOEDE

Vlaamse Sociale Bescherming - Departement Zorg: <https://www.departementzorg.be/nl/cijfers-over-de-vlaamse-sociale-bescherming>

Directie-Generaal Personen met een Handicap – Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid: <https://handicap.belgium.be/nl>

EU-SILC-survey van Statbel: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/faq>

WONEN

EU-SILC-survey van Statbel: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/faq>

Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen: <https://www.vmsw.be/Home/Footer/Over-sociale-huisvesting/Statistieken>

GEZONDHEID

EU-SILC-survey van Statbel: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/faq>

Gezondheidsenquête van Sciensano: <https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquête-o>

SOCIALE PARTICIPATIE

Statistiek Vlaanderen-bevraging (SV-bevraging) van Statistiek Vlaanderen: <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevragingen/sv-bevraging>

Gezondheidsenquête van Sciensano: <https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-o>

HOUDING VAN DE SAMENLEVING

Monitor diversiteit van de VRT-studiedienst: <https://www.vrt.be/nl/over-de-vrt/prestaties/onderzoeksresultaten/>

Sociaal-Culturele Verschuivingen Survey (SCV) van Statistiek Vlaanderen: <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevragingen/scv-survey-tot-2018>

Statistiek Vlaanderen-bevraging (SV-bevraging) van Statistiek Vlaanderen: <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevragingen/sv-bevraging>

Unia: <https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/cijfers-van-unia>

Werkbaarheidsmonitor, SERV - Stichting Innovatie & Arbeid: <https://www.werkbaarwerk.be/werkbaarwerk>

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Statistiek Vlaanderen
Bezoekadres: Simon Bolivarlaan 17, 1000 Brussel

Auteurs

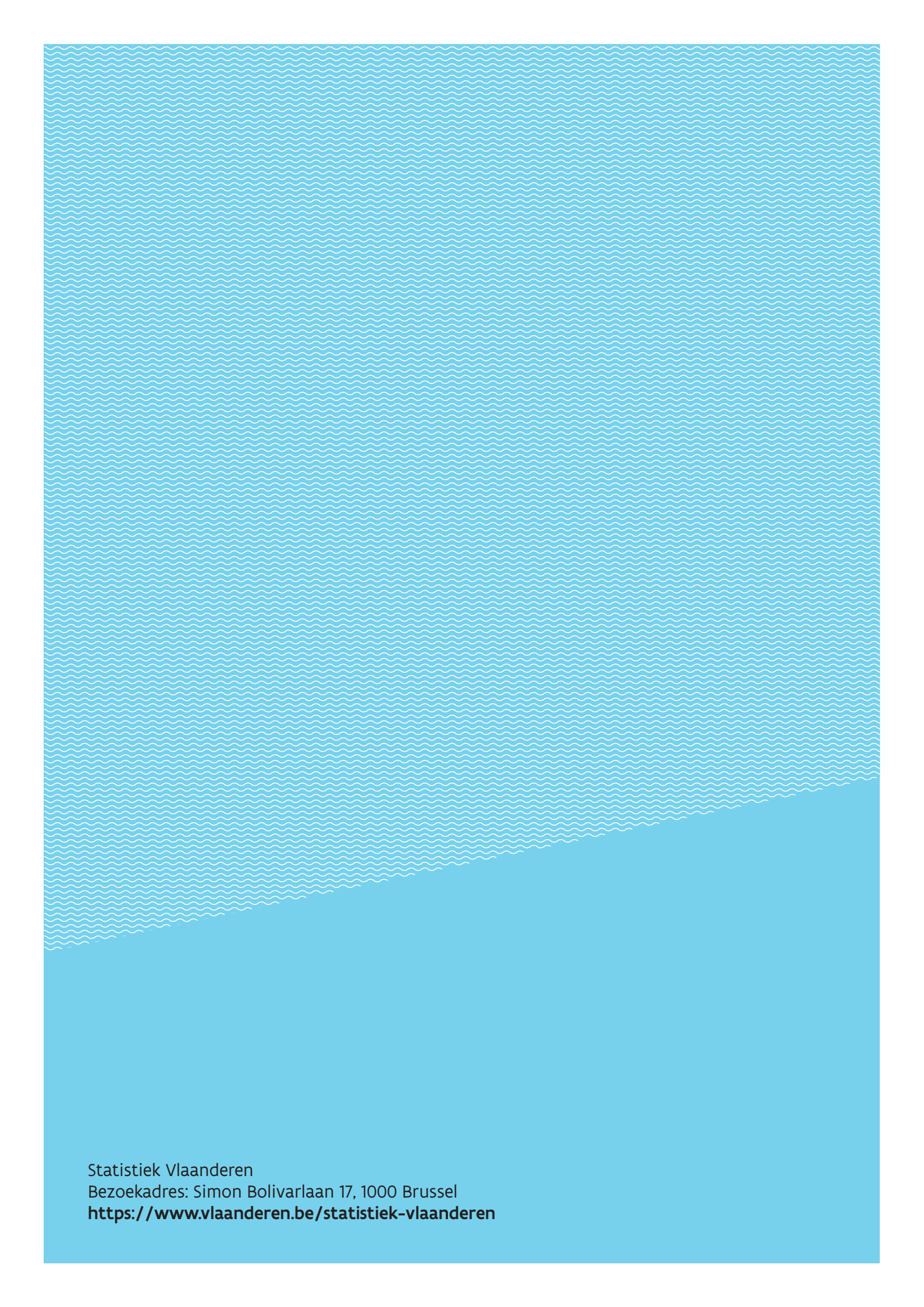
Dirk Moons | dirk.moons@vlaanderen.be
Christine Van Peer | christine.vanpeer@vlaanderen.be
Myriam Vanweddingen | myriam.vanweddingen@vlaanderen.be
Karolien Weekers | karolien.weekers@vlaanderen.be

Grafische vormgeving

Guy De Smet

Depotnummer

D/2024/3241/385

Statistiek Vlaanderen
Bezoekadres: Simon Bolivarlaan 17, 1000 Brussel
<https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen>